

Instytut Turystyki

Witold Bartoszewicz, Teresa Skalska

**Zagraniczna turystyka przyjazdowa
do Polski w 2008 roku**

Warszawa 2009

Wykonano w Instytucie Turystyki na zlecenie
Departamentu Turystyki Ministerstwa Sportu i Turystyki,
w ramach Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej.
Temat nr 1.30.05(087) „Turystyka zagraniczna”

Instytut Turystyki sp. z o.o. 02-511 Warszawa, ul. Merliniego 9a
tel. (22) 844-63-47, fax. (22) 844-12-63
www.intur.com.pl; e-mail: it@intur.com.pl

Spis treści

WPROWADZENIE. CEL I ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA	7
CZĘŚĆ I. METODOLOGIA I CHARAKTERYSTYKA BADAŃ ZAGRANICZNEJ TURYSTYKI PRZYJAZDOWEJ	9
1. METODOLOGIA POLSKICH BADAŃ GRANICZNYCH	9
1.1. Losowanie próby	10
1.2. Organizacja i przebieg badań w 2008 roku	11
1.3. Szacowanie liczby przekroczeń granicy	16
1.4. Szacowanie przeciętnych wydatków	19
1.5. Perspektywy doskonalenia pomiaru ruchu granicznego	19
CZĘŚĆ II. TENDENCJE W TURYSTYCE ŚWIATOWEJ I EUROPEJSKIEJ	21
2. SYTUACJA OGÓLNA	21
3. TRENDY W TURYSTYCE EUROPEJSKIEJ W 2008 ROKU. PODSTAWOWE KRAJE RECEPCYJNE I GENERUJĄCE RUCH TURYSTYCZNY	22
CZĘŚĆ III. WYNIKI BADAŃ INSTYTUTU TURYSTYKI: STAN I TENDENCJE WIELOLETNIE	27
4. RUCH PRZYJAZDOWY DO POLSKI	27
5. WYDATKI CUDZOZIEMCÓW W POLSCE: PODSTAWOWE TRENDY I KIERUNKI ZMIAN	40
5.1. Przeciętne wydatki turystów	40
5.2. Wydatki według rodzajów i miejsca ponoszenia	46
5.3. Wydatki odwiedzających jednodniowych	52
5.4. Przychody dewizowe Polski z tytułu zagranicznej turystyki przyjazdowej	58
6. CHARAKTERYSTYKA PRZYJAZDÓW TURYSTÓW DO POLSKI W 2008 ROKU	64
6.1. Cele pobytu	64
6.2. Długość pobytu	69
6.3. Organizacja podróży	70
6.4. Miejsca noclegów	72
6.5. Rozmieszczenie terytorialne zagranicznego ruchu turystycznego w Polsce	75
6.6. Charakterystyka demograficzna	77
6.7. Charakterystyka turystyki przyjazdowej do Polski w latach 2000-2008	78
7. SEGMENTY RYNKU	82
7.1. Uwagi ogólne	82
7.2. Przyjazdy w celach typowo turystycznych	87
7.3. Wizyty u krewnych lub znajomych	89
7.4. Przyjazdy służbowe lub w interesach	91
7.5. Przyjazdy na zakupy	94
7.6. Cele zdrowotne	95
8. PODSUMOWANIE	97
OMÓWIENIE STOSOWANYCH POJĘĆ	98
ANEKS. SZCZEGÓŁOWE TABELLE	100

Spis tabel

Tab. 1. Realizacja ankiet IT-TZ według miesięcy i przejść granicznych	11
Tab. 2. Realizacja ankiet IT-OJ według miesięcy i przejść granicznych	13
Tab. 3. Przykład uogólnienia wyników pomiaru	16
Tab. 4. Struktura ruchu osób i pojazdów według granic w 2008 roku	18
Tab. 5. Przyjazdy turystów zagranicznych na świecie według regionów	21
Tab. 6. Przyjazdy turystów zagranicznych w Europie	22
Tab. 7. Wyjazdy mieszkańców Europy w 2008 roku	24
Tab. 8. Główne cele podróży mieszkańców Europy w 2008 roku	24
Tab. 9. Wyjazdy turystyczne w Europie (główne kraje generujące turystykę) w 2008 roku	25
Tab. 10. Dynamika zmian PKB w Europie – z prognozą do 2010 roku	25
Tab. 11. Dynamika zmian wydatków na konsumpcję prywatną – z prognozą do 2010 roku	26
Tab. 12. Przyjazdy do Polski w latach 2007-2008	28
Tab. 13. Przyjazdy ogółem i w tym turystów do Polski w kwartałach 2008 roku	30
Tab. 14. Przyjazdy turystów do Polski w latach 2000-2008	30
Tab. 15. Liczba turystów zagranicznych i liczba noclegów w obiektach zakwaterowania zbiorowego w latach 2000-2008	32
Tab. 16. Korzystający z obiektów zakwaterowania zbiorowego wg krajów i kwartałów	33
Tab. 17. Noclegi w obiektach zakwaterowania zbiorowego wg krajów i kwartałów	34
Tab. 18. Liczba turystów zagranicznych korzystających z obiektów noclegowych zakwaterowania zbiorowego według powiatów	36
Tab. 19. Liczba noclegów turystów zagranicznych w obiektach noclegowych zakwaterowania zbiorowego według powiatów	37
Tab. 20. Przeciętne wydatki turystów zagranicznych na terenie Polski w latach 2006-2008	43
Tab. 21. Struktura wydatków poniesionych przez turystów na terenie Polski w latach 2002-2008	47
Tab. 22. Struktura wydatków turystów poniesionych przed podróżą w latach 2002-2008	47
Tab. 23. Poziom i struktura wydatków poniesionych przed podróżą (wybrane kraje)	48
Tab. 24. Przeciętne wydatki turystów w latach 2003-2008 według odwiedzanych województw	51
Tab. 25. Przeciętne wydatki turystów w latach 2003-2008 według odwiedzanych miast	52
Tab. 26. Przeciętne wydatki odwiedzających jednodniowych w latach 2002-2008 (w USD na osobę)	52
Tab. 27. Struktura wybranych rodzajów wydatków odwiedzających jednodniowych (2008 r.)	54
Tab. 28. Wydatki odwiedzających jednodniowych według krajów w 2008 roku (USD)	55
Tab. 29. Cele przyjazdów odwiedzających jednodniowych w 2008 roku według krajów	57
Tab. 30. Zakres poruszania się na terenie Polski odwiedzających jednodniowych w 2008 roku według krajów	57
Tab. 31. Wielkość i struktura łącznych przychodów dewizowych Polski w latach 2006-2008	59
Tab. 32. Skorygowane przychody dewizowe Polski w latach 2007-2008 z tytułu turystyki przyjazdowej	62
Tab. 33. Przychody z tytułu przyjazdów cudzoziemców a wpływy z eksportu towarów i usług	63
Tab. 34. Podstawowe cele pobytu w Polsce (dane w %)	64
Tab. 35. Struktura przyjazdów w interesach (dane w %)	68
Tab. 36. Długość pobytu w Polsce (dane w %)	70
Tab. 37. Sposób organizacji podróży (dane w %)	70
Tab. 38. Główne miejsca noclegów (dane w %)	72
Tab. 39. Dane demograficzne turystów zagranicznych (w %)	77

Spis rysunków

Rys. 1. Przykład wypełnionego arkusza sprawozdawczego.	15
Rys. 2. Przykład podsumowania pomiarów z punktu przekraczania granic	16
Rys. 3. Schemat uogólnienia wyników pomiaru	17
Rys. 4. Zmiany przyjazdów ogółem do Polski w 2008	28
Rys. 5. Zmiany przyjazdów turystów do Polski w 2008	31
Rys. 6. Miesięczna dynamika zmian liczby korzystających z bazy noclegowej w 2008 roku	32
Rys. 7. Miesięczna dynamika zmian liczby noclegów w bazie noclegowej w 2008 roku	35
Rys. 8. Średnie miesięczne kursy USD i EUR w latach 2000-2008	40
Rys. 9. Przeciętne wydatki turystów na osobę w 2008 roku (według krajów)	41
Rys. 10. Przeciętne wydatki turystów na dzień pobytu w 2008 roku – według krajów	42
Rys. 11. Zmiany wielkości przeciętnych wydatków nierezydentów w latach 2002-2008	44
Rys. 12. Wydatki turystów w 2008 roku według celu podróży	44
Rys. 13. Wydatki turystów w 2008 roku według rodzaju wykorzystywanej bazy noclegowej	45
Rys. 14. Wydatki turystów w 2008 roku według sposobu organizacji podróży	45
Rys. 15. Struktura wydatków poniesionych przez turystów na terenie Polski w 2008 roku	46
Rys. 16. Łączne wydatki na podróż poniesione przez turystów odwiedzających Polskę w 2008 roku	49
Rys. 17. Przeciętne wydatki odwiedzających jednodniowych w 2008 roku według krajów	53
Rys. 18. Struktura wydatków odwiedzających jednodniowych w 2008 roku	54
Rys. 19. Zmiany w poziomie przeciętnych wydatków odwiedzających jednodniowych	56
Rys. 20. Zmiany wielkości przeciętnych wydatków odwiedzających jednodniowych	56
Rys. 21. Łączne przychody dewizowe Polski z tytułu przyjazdów cudzoziemców	60
Rys. 22. Łączne przychody dewizowe Polski z tytułu przyjazdów cudzoziemców według kwartałów	60
Rys. 23. Struktura przychodów dewizowych w latach 2007 - 2008 roku według grup krajów	61
Rys. 24. Udział przychodów z turystyki w wartości eksportu towarów i usług	63
Rys. 25. Zróżnicowanie celów pobytu zależnie od środka transportu	65
Rys. 26. Zróżnicowanie form turystyki biznesowej zależnie od środka transportu	65
Rys. 27. Cele pobytu w latach 2006-2008	66
Rys. 28. Sezonowe zróżnicowanie celów pobytu	66
Rys. 29. Typowa turystyka: zróżnicowanie według krajów pochodzenia turystów	67
Rys. 30. Sprawy służbowe lub interesy: według krajów pochodzenia turystów	67
Rys. 31. Odwiedziny u krewnych lub znajomych jako główny cel pobytu: zróżnicowanie według krajów pochodzenia turystów	68
Rys. 32. Zróżnicowanie długości pobytu według krajów pochodzenia turystów	69
Rys. 33. Zróżnicowanie długości pobytu zależnie od środka transportu	70
Rys. 34. Zróżnicowanie formy organizacyjnej przyjazdu zależnie od środka transportu	71
Rys. 35. Charakterystyka turystów korzystających z usług biur podróży	71
Rys. 36. Zakup usług w biurach podróży według krajów pochodzenia turystów	72
Rys. 37. Noclegi w hotelach, motelach i pensjonatach według krajów pochodzenia turystów	73
Rys. 38. Charakterystyka turystów korzystających z hoteli, moteli lub pensjonatów	73
Rys. 39. Struktura wieku turystów zagranicznych w 2008 roku	78
Rys. 40. Zmiany długości pobytu w Polsce	79
Rys. 41. Turystyka i wypoczynek – trendy wieloletnie	79
Rys. 42. Interesy lub sprawy służbowe – trendy wieloletnie	80
Rys. 43. Zakupy – trendy wieloletnie	80
Rys. 44. Przyjazdy zorganizowane z udziałem biur podróży – trendy wieloletnie	81
Rys. 45. Korzystający z bazy hotelowej – trendy wieloletnie	81

Rys. 46. Przyjazdy turystów według podstawowych celów pobytu (oszacowanie w tys. przyjazdów)	84
Rys. 47. Wydatki turystów w 2008 roku, poniesione w Polsce i przed podróżą (według celu)	85
Rys. 48. Struktura łącznych wydatków poniesionych przez turystów w latach 2007-2008 w podziale na podstawowe segmenty rynku	86
Rys. 49. Przeciętne wydatki turystów w latach 2004-2008 (wybrane segmenty rynku)	86
Rys. 50. Przeciętne wydatki osób deklarujących w latach 2000-2008 cele typowo turystyczne – wybrane kraje	88
Rys. 51. Wydatki osób deklarujących cele typowo turystyczne – struktura rodzajowa (2007-2008)	89
Rys. 52. Przeciętne wydatki osób deklarujących odwiedzin u krewnych i znajomych jako główny cel podróży – wybrane kraje	90
Rys. 53. Wydatki osób deklarujących odwiedzin u krewnych i znajomych jako główny cel podróży – struktura rodzajowa (2007-2008)	91
Rys. 54. Przeciętne wydatki turystów deklarujących interesy lub sprawy służbowe jako główny cel podróży – wybrane kraje	92
Rys. 55. Wydatki osób deklarujących interesy lub sprawy służbowe jako główny cel podróży – struktura rodzajowa (2007-2008)	93
Rys. 56. Przeciętne wydatki osób deklarujących zakupy jako główny cel podróży – wybrane kraje	94
Rys. 57. Wydatki osób deklarujących zakupy jako główny cel podróży – struktura rodzajowa (2007-2008)	95

Spis map

Mapa 1. Liczba turystów zagranicznych korzystających z obiektów noclegowych zakwaterowania zbiorowego	36
Mapa 2. Liczba noclegów turystów zagranicznych w obiektach noclegowych zakwaterowania zbiorowego	36
Mapa 3. Liczba turystów zagranicznych korzystających z obiektów noclegowych zakwaterowania zbiorowego według powiatów w 2008 roku	38
Mapa 4. Liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym korzystającym z obiektów noclegowych zakwaterowania zbiorowego według powiatów w 2008 roku	39
Mapa 5. Przeciętne wydatki turystów w 2008 roku według odwiedzanych województw	50
Mapa 6. Przyjazdy turystów zagranicznych według województw w 2008 roku	75
Mapa 7. Rozmieszczenie terytorialne zagranicznego ruchu turystycznego według celów pobytu	76
Mapa 8. Korzystający z usług biur podróży lub rezerwacji	76
Mapa 9. Korzystający z obiektów zakwaterowania zbiorowego	76
Mapa 10. Przyjazdy turystów zagranicznych w latach 2007 i 2008 roku według głównych miast	77

WPROWADZENIE. CEL I ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA

Badania przyjazdowej turystyki zagranicznej do Polski są prowadzone przez Instytut Turystyki w ramach Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej; finansuje je Ministerstwo Sportu i Turystyki.

Przedmiotem tych badań są: charakterystyka turystów zagranicznych odwiedzających Polskę, charakterystyka ich pobytu w Polsce oraz określenie wielkości i struktury wydatków poniesionych w Polsce przez odwiedzających jednodniowych i turystów.

Uzyskane wyniki stanowią bazę źródłową do szczegółowych analiz turystyki przyjazdowej pod kątem: krajów pochodzenia turystów, poszczególnych segmentów rynku, regionalnego zróżnicowania turystyki itp. Dzięki cykliczności badań możliwa jest obserwacja wieloletnich trendów. Badanie wydatków służy ponadto do oszacowania wpływów z turystyki przyjazdowej (m.in. dla NBP) i wykonywania analiz na potrzeby rachunku satelitarnego turystyki. Wyniki badań wykorzystuje się też do przygotowywania materiałów dla międzynarodowych organizacji zajmujących się statystyką turystyki, jak Światowa Organizacja Turystyki (UNWTO) oraz Eurostat.

Do 2001 roku wyniki badań przedstawiano w dwu odrębnych publikacjach: jedna poświęcona była wydatkom cudzoziemców, druga zaś – szczegółowej charakterystyce przyjazdów turystów do Polski. Od 2002 roku wyniki całości badań ankietowych zrealizowanych w ramach tematu „Turystyka zagraniczna” omawiamy w jednej publikacji.

Pierwsza część jest poświęcona zagadnieniom metodologicznym. Od 2007 roku zmieniamy organizację i przebieg badań, w związku z tym informujemy o podstawowych założeniach zmodyfikowanej metody wdrożonej w 2007 i rozwijanej w 2008 roku i kierunkach jej rozwoju w przyszłości. W drugiej części omawiamy tendencje w turystyce światowej i europejskiej (międzynarodowy ruch turystyczny i nowe zjawiska w turystyce europejskiej w 2008 r.).

Prezentacja wyników badań Instytutu Turystyki zawarta w trzeciej części koncentruje się na omówieniu rezultatów uzyskanych w 2008 roku na tle wyników badań z poprzednich lat. Również w analizie danych GUS o korzystających z bazy noclegowej, posługujemy się trendami wieloletnimi.

Szczegółowo omówiono następujące zagadnienia: cele pobytu w Polsce, długość pobytu, formę organizacyjną przyjazdów, wykorzystywaną bazę noclegową, sposoby spędzania czasu, odwiedzane regiony i miasta, środki transportu i cechy demograficzne turystów. W rozdziałach poświęconych wydatkom określono przychody dewizowe Polski z tytułu zagranicznej turystyki przyjazdowej na podstawie analizy wielkości wydatków turystów zagranicznych i odwiedzających jednodniowych oraz strukturę wydatków według podstawowych grup (noclegi, wyżywienie, usługi rekreacyjne, zakupy oraz inne wydatki), z uwzględnieniem kraju zamieszkania cudzoziemców, długości i celu wizyty, typu wykorzystywanej bazy noclegowej, miejsca pobytu i innych zmiennych. Szczególną uwagę poświęciliśmy segmentacji rynku według głównego celu przyjazdu i najważniejszych krajów generujących ruch turystyczny do Polski.

Publikację zamyka aneks tabelaryczny ze szczegółowymi danymi charakteryzującymi przyjazdy z 24 krajów.

CZĘŚĆ I. METODOLOGIA I CHARAKTERYSTYKA BADAŃ ZAGRANICZNEJ TURYSTYKI PRZYJAZDOWEJ

1. Metodologia polskich badań granicznych

W Polsce regularne badania sondażowe na przejściach granicznych prowadzi Instytut Turystyki. Podstawą tych badań są zamówienia rządowe w ramach Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej. Realizując badania wśród turystów i odwiedzających jedno-dniowych, Instytut Turystyki od 2007 roku posługuje się dwiema ankietami:

- IT-TZ, przeznaczoną dla turystów (osób korzystających na terenie Polski przynajmniej z jednego noclegu), ukierunkowaną w jednej części na badanie celów, motywów i form przyjazdów do Polski, w drugiej – na badanie wydatków poniesionych w związku z pobytem w Polsce, zarówno na terenie naszego kraju, jak i przed podróżą,
- IT-OJ, dla odwiedzających jedno-dniowych, dostosowaną do charakteru ich pobytu w Polsce (znaczny udział przyjazdów na zakupy).

Brak kontroli na granicach wewnętrznych strefy Schengen sprawił, że opracowaliśmy własną metodę, która musi zastąpić rejestry ruchu sporządzane dotąd przez Straż Graniczną. Wdrażana od 2007 roku nowa metoda obserwacji i pomiaru ruchu na granicach, w 2008 roku była już podstawowym źródłem informacji o wielkości międzynarodowego ruchu turystycznego. Rezultatem zliczania ruchu na granicach – i źródłem późniejszych analiz i oszacowań – są wypełnione zestawienia zbiorcze ZAG, przygotowane w dwóch wersjach: dla drogowych punktów przekraczania granicy i pozostałych (lotnisk i portów promowych).

Ankieta IT-TZ (charakterystyka turystów zagranicznych)

Ankieta jest kompilacją dwóch ankiet stosowanych do 2006 roku. Na charakterystykę turysty i jego przyjazdu do Polski składają się: kraj stałego zamieszkania, główny cel przyjazdu, forma organizacyjna podróży (indywidualnie, grupowo, z biurem podróży), rodzaj bazy noclegowej wykorzystywanej w Polsce, długość pobytu (mierzona liczbą noclegów), liczba noclegów w odwiedzanych województwach i większych miastach. Konstrukcja ankiety pozwala na powiązanie informacji o odwiedzanych województwach i liczbie noclegów z rodzajem bazy noclegowej. Zbiera się także podstawowe dane demograficzne (płeć i wiek) i dane o środkach transportu.

W części dotyczącej wydatków przyjęto zasadę, że na pytania odpowiada osoba bądź grupa osób wspólnie ponoszących wydatki w czasie pobytu w Polsce i dysponujących przez ten czas wspólnym budżetem (w jęz. angielskim nazywana często *travelling party*). Taki sposób badania dopuszczany jest w zaleceniach metodologicznych UNWTO¹, jak również stosowany w innych krajach, zarówno europejskich, jak i pozaeuropejskich. Istotną z punktu widzenia metodologii badań wydatków zasadą ustalania ich wielkości jest w pierwszym rzędzie pytanie o całą pozostawioną w Polsce sumę, a następnie o szacunkowy podział ogółu wydatków na grupy wymienione w ankiecie.

Zgodnie z zaleceniami UNWTO, w badaniu Instytutu Turystyki z grupy wydatków na turystykę wyłączone: a) zakupy w celach handlowych, tj. w celu odsprzedania, b) inwestycje kapitałowe dokonywane na terenie odwiedzanego kraju, c) darowizny gotówkowe na rzecz krewnych i znajomych, a także darowizny dla instytucji. Ta pierwsza grupa wydatków może być wyłączona zarówno za pomocą pytania o główne cele przyjazdu do Polski, jak i o rodza-

¹ *Collection of Tourism Expenditure Statistics. A Technical Manual*. WTO Madryt 1995, s. 37.

ową strukturę wydatków. Ankieta pozwala także na wyodrębnienie wydatków na transport międzynarodowy (zgodnie z zaleceniami MFW).

Możliwa jest identyfikacja respondentów ze względu na sposób organizacji podróży i stopień zaangażowania organizatorów turystyki. Dzięki temu można w przybliżeniu oszacować wartość usług sprzedawanych w formie pakietów w miejscu zamieszkania turystów. Wynika to z treści pytania, w którym poproszono turystów o podjęcie próby określenia wysokości wydatków poniesionych przed podróżą i ich podziału na trzy podstawowe kategorie: koszty zakupu całego pakietu bądź przedpłaty na część usług, koszty transportu, inne wydatki.

Należy jednak pamiętać, że dane o wydatkach ponoszonych przed podróżą nie są w pełni miarodajne. W tej grupie wydatków znalazły się bowiem zarówno kwoty, które wpłynęły pośrednio do Polski poprzez biura podróży i polskich przewoźników, jak i te, które pozostały za granicą (koszty usług transportowych zakupionych u obcych przewoźników, prowizje zagranicznych biur podróży itp.). A zatem uzyskane dane nie pozwalają wyodrębnić tej części wydatków, która jest przeznaczona na pokrycie kosztów świadczenia usług na terenie Polski. Nie dają również odpowiedzi na pytanie o strukturę pakietów.

Osoby, które przyjechały indywidualnie i nie korzystały z usług pośredników, oraz te, które korzystały jedynie z pośrednictwa w rezerwacji, poproszone zostały o dokonanie podziału wydatków poniesionych na terenie Polski na sześć podstawowych rodzajów.

W porównaniu z poprzednimi ankietami, obecna nie zawiera pytań o sposób spędzania czasu w Polsce i o ocenę pobytu.

Ankieta IT-OJ (charakterystyka pobytu w Polsce i wydatki poniesione przez odwiedzających jednodniowych na terenie Polski)

W badaniu zrealizowanym w 2008 roku zastosowano taki sam kwestionariusz badawczy przeznaczony dla odwiedzających jednodniowych jak w poprzednim roku. Ma on przede wszystkim na celu ustalenie łącznych wydatków tej grupy nierezydentów. Na podstawie uzyskanych danych możliwy jest także podział wydatków na wyżywienie (w tym na zakup usług gastronomicznych), transport (w tym na zakup paliw i zakup biletów), usługi rekreacyjne, zakupy (w tym: na własne potrzeby i w celu odsprzedania) oraz inne wydatki. Pozwala to na ujawnienie wielkości zakupów, a co za tym idzie, oszacowanie udziału wydatków na zakupy w strukturze wydatków ogółem. Pozwala również na wyłączenie – zgodnie z zaleceniami UNWTO – zakupów w celach handlowych (tj. w celu odsprzedania) z grupy wydatków na turystykę. Dzięki temu można skorygować sposób liczenia łącznych przychodów dewizowych i dostosować go w pełni do wymagań metodologicznych UNWTO.

W porównaniu z ankietą stosowaną do 2006 roku włącznie, dodano pytania charakteryzujące sposób podróżowania na terenie Polski:

(7) „Czy wjeżdżając na teren Polski korzystał(a) Pan/Pani z tego samego przejścia granicznego co obecne?” i (8) „Jak daleko od przejścia granicznego Pan/Pani podróżował(a) na terenie Polski?”

1.1. Losowanie próby

Przy realizacji badań granicznych trzeba uwzględnić znaczną liczbę punktów przekraczania granic – Polska ma długą granicę lądową. To bardzo utrudnia dobór próby i realizację badań, pewne ułatwienie jest duża koncentracja ruchu. W 2007 roku połowa przejść obsłużyła 0,1% cudzoziemców, a 14 przejść – ponad połowę (51,1%) całego ruchu z zagranicy, przy czym w tej czołowej czternastce było tylko jedno przejście na wschodzie i jeden port lotniczy (Okęcie).

Jak poprzednio, w 2008 stosowano schemat losowania warstwowego i dwustopniowego. Zasadą grupowania jest rodzaj przejścia, tj. granice z poszczególnymi krajami plus przejścia morskie i lotnicze. Dane do losowania pochodziły z danych Straży Granicznej o ruchu na

przejsiach granicznych w roku poprzedzającym badanie, czyli 2007. Na tej podstawie wyróżniono kategorie przejść, jako kryterium zakwalifikowania do danej kategorii przyjmując wielkość ruchu. Drugi etap doboru próby polega na wyznaczeniu – odrębnie dla każdej tury – „wacht” (konkretne odcinki czasowe na przejściu granicznym).

W 2008 roku nowa sytuacja na granicach wewnętrznych strefy Schengen utrudnił dostęp do osób przekraczających granicę, co sprawia, że zasada losowego wyboru respondentów na tych granicach została poważnie ograniczona. Element losowy zapewniony jest przez omówione wyżej losowanie przejść. Ponadto stosuje się następujące reguły, mające na celu zróżnicowanie badanych grup respondentów:

- proporcjonalne, zależne od wielkości ruchu, określenie liczby ankiet do zrealizowania na danym przejściu;
- wyznaczenie limitów ankiet IT-TZ do zrealizowania z mieszkańcami krajów sąsiedzkich,
- przestrzeganie zasady „co który”.

1.2. Organizacja i przebieg badań w 2008 roku

Badania realizowano w punktach przekraczania granic (na granicy wewnętrznej strefy Schengen) lub na przejściach granicznych (na granicy wewnętrznej strefy Schengen, czyli granicy z Rosją, Białorusią i Ukrainą). Ankieterzy rozdawali kwestionariusze (w dziesięciu wersjach językowych) cudzoziemcom opuszczającym nasz kraj. Każdy rodzaj ankiety wręcza się niezależnie różnym respondentom. Badaniem objęte są osoby w wieku 15 i więcej lat.

Podczas przeciętnej tury badań w punkcie przekraczania granicy (i w jego okolicach) badania ankietowe prowadzi się w ciągu 2-5 dni, równoległe z pomiarem ruchu; niejednokrotnie badania ankietowe trwają nieco dłużej.

W 2008 roku na polskich przejściach granicznych przeprowadzono osiem tur badań, które przypadły na dziewięć miesięcy: marzec, kwiecień, maj, czerwiec, lipiec, sierpień, wrzesień, listopad i grudzień. Każda tura badań obejmowała od 25 do 32 przejść granicznych. Łącznie w ciągu całego roku prowadzono badania na 64 przejściach. Dwie tury badań przypadające na każdy kwartał umożliwiły oszacowanie poziomu wydatków turystów, a w konsekwencji oszacowanie wpływów z poszczególnych rynków zarówno w całym roku, jak i według kwartałów.

Tab. 1. Realizacja ankiet IT-TZ według miesięcy i przejść granicznych

Granica/przejście	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	XI	XII
Białoruś									
Bobrowniki		40	40	40				15	15
Kuźnica Białostocka			50			50		20	
Kukuryki							35		
Połowce		1	10			16			15
Sławatycze	10	10		10		15	15		
Terespol	20	50		50			51	50	50
Czechy									
Boboszów			10	15					15
Cieszyn-Boguszowice		60	80	48	42	50	51	50	15
Cieszyn	5					16			
Głuchołazy						15	15	15	
Jakuszyce	2	10			30	30	30		
Kudowa-Słone	3		50			40		20	40
Lubawka			10			30	10		15
Markłowice		10	10		30			10	
Nowe Chałupki		20	30		30		20		30
Pietrowice Głubcz.	5						10	10	

Granica/przejście	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	XI	XII
Porajów-Hradek		10						10	
Pietraszyn					15		10	10	
Tłumaczów					21				
Zawidów						20			
Lotnicze									
Gdańsk-Rębiechowo		100			111		120		
Kraków-Balice	39	189	198			140	150	151	140
Katowice	29	120	121	64	66				125
Poznań-Ławica								120	101
Okęcie	40	230	230		250	260	260	260	260
Wrocław-Strachowice			90			120		150	
Litwa									
Budzisko		86		63			40		50
Ogrodniki	15		41			50		40	
Morskie									
Gdynia - port				100					
Świnoujście	25	15			100	110	100		70
Niemcy									
Gubinek	6		12			21	20		20
Gubin					22			20	
Jędrzychowice	5			52			40		
Kołbaskowo	5	41			20	50	45	30	
Krajnik Dolny		50		15	15		30	30	
Kostrzyń		3					20	20	20
Lubieszyn	5								
Łęknica		30				52			29
Lubieszyn			30				10	10	30
Olszyna	3		36			41		21	40
Radomierzycy			10			20			
Rosówek			10						
Słubice		80							
Sieniawka		20					20		20
Świecko			89	90		120	69	70	90
Zgorzelec	5	30			20	15		20	
Zasieki								10	30
Rosja									
Bezledy	5		24			23	22		21
Gronowo		10		20				20	
Słowacja									
Barwinek	5		10		20	30			30
Chyżne	5	13	50			63	59	60	60
Chocholów			10	20				15	50
Jurgów				5	15				
Leluchów		10		3	17		20		20
Łysa Polana	5	10			40		30	30	
Niedzica		10	10			20			
Winiarczykówka							10		20
Zwardoń			10			20		10	
Ukraina									
Dorohusk	15	40	40	40	10		60		64
Hrebenne		30		30		50		20	50
Krościenko				10					

Granica/przejście	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	XI	XII
Korczowa	19		21			50		30	
Medyka	20	60	60		77	70	70	70	70
Zosin			10			10	20		10
Razem	296	1388	1402	675	951	1617	1462	1417	1615

Źródło: Badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Tab. 2. Realizacja ankiet IT-OJ według miesięcy i przejść granicznych

Granica/przejście	IV	V	VI	VII	VIII	IX	XI	XII
Białoruś								
Bobrowniki	50	60	50				20	50
Kuźnica Białostocka		80			60		30	
Połowce	29	30			21			20
Sławatycze	20		30		20	20		
Terespol	75		80			81	80	70
Czechy								
Boboszków		30	20					10
Cieszyn-Boguszowice	150	152	39	121	140	139	140	140
Cieszyn					140			
Głuchołazy					10	10	10	
Jakuszyce	30			20	20	20		
Kudowa-Słone		110			130		60	70
Lubawka		20			10	10		10
Markłowice	20	30		20			20	
Nowe Chałupki	50	70		70		60		30
Pietrowice Głubcz.						10		
Porajów-Hradek	90						10	
Pietraszyn				10		10	10	
Tłumaczów				10				
Zawidów					20			
Lotnicze								
Gdańsk-Rębiechowo	7			5		5		
Kraków-Balice	10	10			10	10	10	10
Katowice (lot)	10	10	5	5				5
Poznań-Ławica							5	5
Okęcie	25	20		10	10	10	12	20
Wrocław-Strachowice		5			5		5	
Litwa								
Budzisko	43		100			101		60
Ogrodniki		41			30		100	
Morskie								
Gdynia - port			5					
Świnoujście	5			5	5	5		10
Niemcy								
Gubinek		102			103	100	10	90
Gubin				113			90	
Jędrzychowice			233			256		
Kołbaskowo	50			117	160	150	130	
Krajnik Dolny	100		87	52		120	120	
Kostrzyń	111	120				90	90	80
Łęknica	131				233			181
Lubieszyn		191				193	190	221

Olszyna	143			181		252	113	
Radomierzyce	20			20				
Rosówek	30							
Słubice	100							
Sieniawka	50				40		40	
Świecko	160	210		171	150	150	130	
Zgorzelec	50		80	10		60		
Zasieki						40	100	
Rosja								
Bezledy	43			44	32		41	
Gronowo	20	40				30		
Słowacja								
Barwinek	40		35	37			23	
Chyżne	46	71		70	60	60	70	
Chochółów	20	20				30	20	
Jurgów		10	10					
Leluchów	40	7	24		30		20	
Łysa Polana	30		30		25	25		
Niedzica	30	30		20				
Winiarczykówka					10		20	
Zwardoń	20			20		10		
Ukraina								
Dorohusk	50	70	49	21		60	72	
Hrebenne	40		50		50	10	50	
Krościenko			10					
Korczowa		70			70	60		
Medyka	86	90	122	110	100	100	110	
Zosin		30			20	10	20	
Razem	1548	1918	1045	880	1950	1917	1969	1911

Źródło: Badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

W 2008 roku brak kontroli na granicach wewnętrznych strefy Schengen wymusił modyfikację metody pomiaru ruchu granicznego. Na przejściach drogowych podstawową jednostką obserwacji są pojazdy, na przejściach lotniczych i promowych – nadal osoby. W związku z tym zróżnicowano zestawienia zbiorcze z przejść granicznych.

Szczegółowe zasady organizacji pracy najlepiej przedstawić cytując fragment instrukcji dla wykonawców badań.

„Pracę zaczynamy po przybyciu na przejście graniczne. Po 30 minutach pracy – 2 i pół lub 3 godziny przerwy i zaczynamy kolejną wachtę. Jeśli na danym przejściu jest kilka bramek (potoków podróżnych), kolejną wachtę wykonujemy na drugiej bramce i tak dalej.

Nominalny czas dyżuru: od 8.00 do 22.00 (14 godzin).

Dopuszcza się niewielkie odstępstwa wynikające z możliwości transportu i organizacji pracy ekip. Na kilku przejściach (Medyka, Okęcie) wskazane byłoby przedłużenie pracy do północy. Z kolei są takie przejścia, na których czas dyżuru może być krótszy (np. od 10.00 do 20.00). [...]

Zliczanie ruchu cudzoziemców powinno objąć WYJAZDY z Polski

Zliczanie ruchu Polaków powinno objąć POWROTY do Polski.

Jeśli na przejściu pracuje jedna ekipa, najlepiej liczenie cudzoziemców i Polaków robić osobno – t.j. po półgodzinnej pracy przy liczeniu cudzoziemców przechodzimy do liczenia ruchu granicznego Polaków, potem przerwa (ale już krótsza niż trzygodzinna) i cały cykl się powtarza. Jeśli pracują dwie ekipy – co na przejściach o dużym ruchu byłoby wskazane – liczenie Polaków i cudzoziemców odbywałoby się jednocześnie.

Przyjmujemy, że średnio na przejściu w ciągu jednego dnia pracy będą 4 półgodzinne wachty poświęconych na zliczanie ruchu cudzoziemców. [...]

Na przejściach drogowych liczymy pojazdy przekraczające granicę i liczbę osób w nich podróżujących. Na podstawie rejestracji pojazdu określamy kraj. Wyniki zliczania podajemy odrębnie dla poszczególnych rodzajów pojazdów (samochód osobowy, mikrobus, autobus, ciężarowy/dostawczy, inne pojazdy). Arkusz sprawozdawczy zawiera też rubrykę „piesi”, których należy po prostu policzyć, mimo, że zapewne nie da się określić kraju zamieszkania pieszych.

Po każdej wachcie wypełniamy arkusze sprawozdawcze nie zapominając o wpisaniu wartości N (co który liczony) przyjętej podczas każdej półgodzinnej wachty, odrębnie dla każdego typu pojazdu. Zakładamy, że zazwyczaj N=1. Ale musimy też przewidzieć takie sytuacje, kiedy ruch jest tak duży, że określenie rejestracji i liczby pasażerów może być trudne – wówczas skupiamy uwagę na co N-tym.

Zdajemy sobie sprawę, że trudne lub niemożliwe jest określenie kraju zamieszkania w sytuacji, kiedy osoby podróżują wynajętym lub świeżo zakupionym samochodem, albo stanowią wielonarodowościowe grupy osób, podróżujących wspólnym środkiem transportu (busy/autokary rej-sowe). M.in. dlatego wyodrębniamy rodzaje pojazdów.

Prosimy o przestrzeganie podanych liczb półgodzinnich wacht.”

Rys. 1. Przykład wypełnionego arkusza sprawozdawczego.

Nazwa przejścia granicznego ŚWIECKO	ZAG	Instytut Turystyki Sp. z o.o.
Symbol przejścia granicznego SW	Ruch graniczny cudzoziemców (przejścia drogowe)	ul. Merliniego 9a, 02-511 Warszawa Tel. (022) 844-63-47

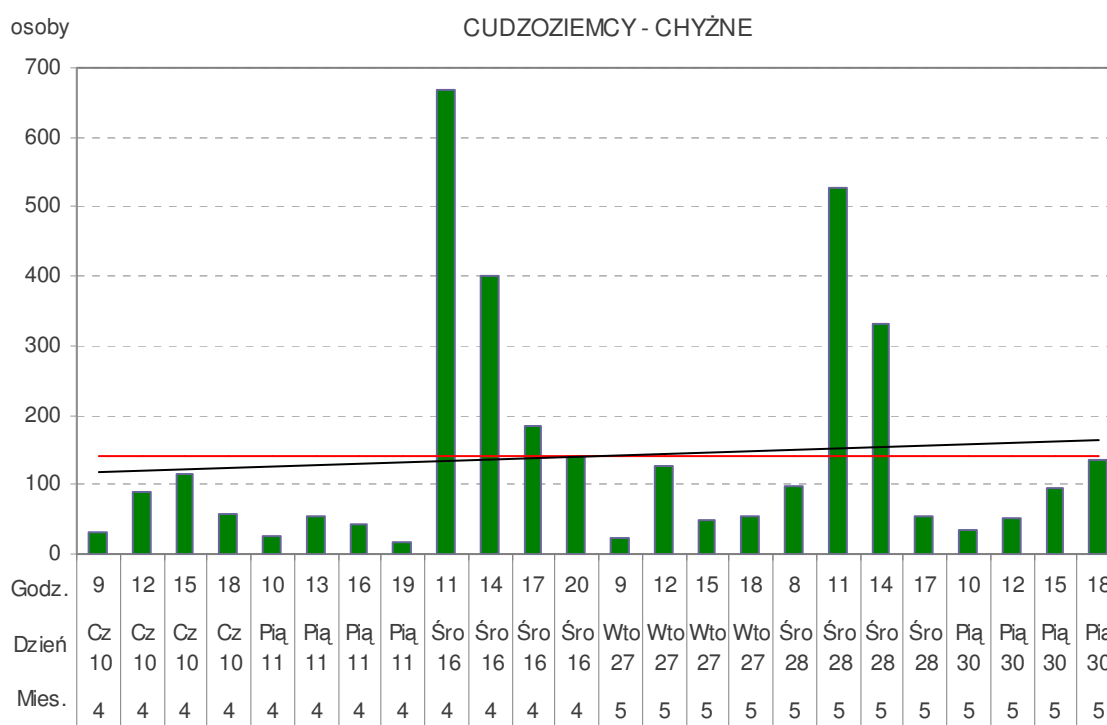
	Data	Początek	Koniec	
Dzień	16	15	16	godzina
miesiąc	9	30	0	minuta

	Typ pojazdu	N co który liczony	Wyniki zliczania		
			Kraj (wg rejestracji)	Liczba pojazdów	Liczba osób
1.1.	Samochód osobowy	1	Niemcy	41	73
1.2.			Litwa	5	7
1.3.			Belgia	1	1
1.4.			Holandia	1	2
1.5.			Białoruś	1	2
1.6.			Ukraina	1	3
2.1.	Mikrobus	1	Niemcy	1	2
2.2.			Litwa	1	3
3.1.	Autobus				
4.1.	Ciężarowy/ dostawczy	1	Rosja	9	9
4.2.			Litwa	22	23
4.3.			Niemcy	17	18
4.4.			Estonia	1	1
4.5.			Ukraina	5	5
4.6.			Mołdawia / Łotwa	1/2	1/2
4.7.			Austria / Holandia	1/2	1/2
4.8.			Białoruś	4	5
5.1.	Inne pojazdy	1	Niemcy	1	1
6.1.	Piesi				

1.3. Szacowanie liczby przekroczeń granicy

Wyniki zliczania ruchu na poszczególnych przejściach są podsumowywane, a następnie analizowane odrębnie dla typów granic. Mamy tu do czynienia z procedurą odwrotną do losowania próby. Uzyskane wyniki porównuje się z (historycznymi, z 2007 r. i niekiedy wcześniejszymi) danymi Straży Granicznej. Polega to na sprawdzeniu jaką część ruchu na danej granicy (np. ze Słowacją) obsługiwały zbadane przejścia/punkty przekraczania granic w analogicznym okresie 2007 roku. Uzyskane wskaźniki służą uogólnieniu wyników pomiaru dla każdego typu granicy z osobna.

Rys. 2. Przykład podsumowania pomiarów z punktu przekraczania granic

Źródło: Instytut Turystyki.

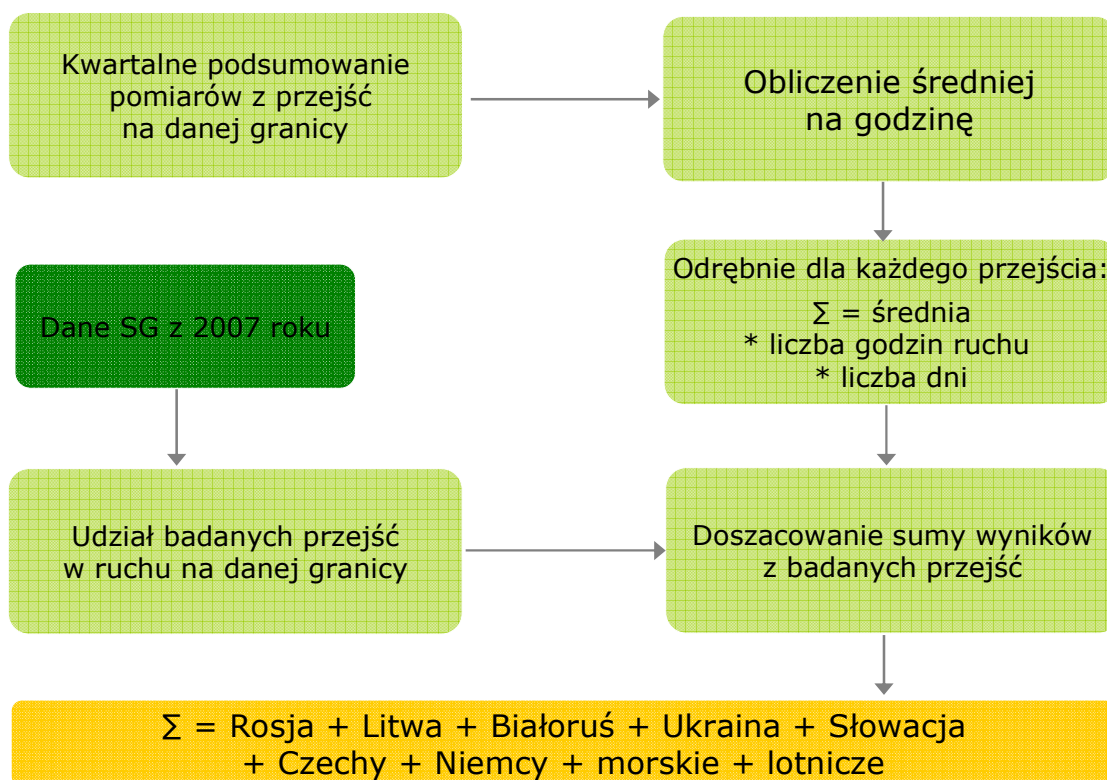
Tab. 3. Przykład uogólnienia wyników pomiaru

	Straż Graniczna: wyjazdy cudzo- ziemców w II kw. 2007 r.	Udział ba- danych przejsć	Uogólnione wyniki po- miaru na kwartał	Doszacowana liczba cudzo- ziemców	Zmiana 08/07
Republika Słowacka	885313	0,863	831960	963654	9%
Chyżne	231839	0,262	230040		
Leluchów	108367	0,122	66240		
Barwinek	103966	0,117	94140		
Jurgów	79861	0,090	116100		
Łysa Polana	78722	0,089	84600		
Niedzica	71723	0,081	58860		
Chochołów	55877	0,063	128790		
Zwardoń	33970	0,038	53190		

Źródło: Instytut Turystyki.

Rys. 3. Schemat uogólnienia wyników pomiaru

Źródło: Instytut Turystyki.

Nie sposób pominąć słabych punktów zastosowanej metody. Są to:

- Wciąż zbyt mała liczba obserwacji, która może zaowocować błędem w obliczaniu średniego ruchu na godzinę.
- Zbyt arbitralne, aczkolwiek oparte na obserwacjach ekipy realizującej badania, określenie godzin efektywnego ruchu na przejściu.
- Oparcie się na danych SG z 2007 roku, czyli przyjęciu, że nie zmieniła się istotnie struktura ruchu na poszczególnych przejściach. Założenie to będzie z czasem coraz bardziej ryzykowne.
- Możliwość błędu przy określeniu kraju tablic rejestracyjnych pojazdów.
- Trudności realizacyjne w portach lotniczych i morskich.

Tabela 4. zawiera podsumowanie analizy ruchu osób i pojazdów na poszczególnych granicach. Dokonano tej analizy, aby sprawdzić, czy uzyskane w wyniku naszych pomiarów proporcje typów pojazdów wytrzymują porównanie z danymi Straży Granicznej za 2007 rok. Można uznać, że proporcje są zbliżone. Na przykład udział samochodów ciężarowych w 2007 roku na granicy z Białorusią wyniósł, według S.G., 16%, na granicy z Czechami – 20%, z Litwą – 59%, z Niemcami – 6%, z Federacją Rosyjską – 20%, ze Słowacją – 15%, z Ukrainą – 16%. Widać, że odsetki wynikające z naszych pomiarów są z reguły nieco wyższe, ale można uznać, że mamy do czynienia z kontynuacją trendu wzrostowego, który obserwuje się w ruchu pojazdów ciężarowych od kilku lat. Z kolei udział autobusów i autokarów podawany przez Straż Graniczną waha się od 0,5 do 3%, od czego nasze pomiary raczej nie odbiegają.

Tab. 4. Struktura ruchu osób i pojazdów według granic w 2008 roku

Granica/ rodzaj pojazdu	Udział osób na danej granicy	Udział osób w całości obserwacji	Udział pojazdów na danej granicy
Białoruś		3%	
Autobus	15%		1%
Ciężarowy	9%		15%
Inne pojazdy	1%		1%
Mikrobus	8%		5%
Samochód	67%		79%
Republika Czeska		20%	
Autobus	24%		2%
Ciężarowy	12%		27%
Inne pojazdy	2%		4%
Mikrobus	9%		8%
Piesi	3%		
Samochód	51%		60%
Republika Litewska		3%	
Autobus	18%		1%
Ciężarowy	50%		74%
Inne pojazdy	0%		0%
Mikrobus	0%		0%
Samochód	31%		24%
Rep. Fed. Niemiec		53%	
Autobus	11%		1%
Ciężarowy	8%		15%
Inne pojazdy	1%		3%
Mikrobus	3%		2%
Piesi	6%		
Samochód	70%		79%
Federacja Rosyjska		1%	
Autobus	40%		5%
Ciężarowy	10%		24%
Mikrobus	9%		8%
Piesi	3%		
Samochód	38%		63%
Republika Słowacka		9%	
Autobus	22%		2%
Ciężarowy	5%		14%
Inne pojazdy	1%		2%
Mikrobus	7%		4%
Piesi	1%		
Samochód	65%		78%
Ukraina		11%	
Autobus	16%		4%
Ciężarowy	5%		20%
Inne pojazdy	0%		1%
Mikrobus	10%		20%
Piesi	45%		
Samochód	22%		55%

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 r.

Zestawienia zbiorcze z przejść granicznych nie są jedynym źródłem wykorzystywanym do szacowania wielkości ruchu cudzoziemców i mieszkańców Polski. Do uogólnienia wyników pomiaru ruchu służą również:

- publikowane przez SG aktualne dane o ruchu granicznym (częstkowe, ograniczone do granicy zewnętrznej strefy Schengen),
- wyniki obserwacji i pomiarów ruchu granicznego wykonywanych w 2007 roku przez Instytut Turystyki,
- miesięczne dane GUS o liczbie cudzoziemców korzystających z obiektów zakwaterowania zbiorowego według krajów,
- dane publikowane przez Urząd Lotnictwa Cywilnego.

1.4. Szacowanie przeciętnych wydatków

Przeprowadzenie analizy wielkości i struktury wydatków nierezydentów wymaga przypomnienia kilku uwag metodologicznych, które pozwalają wyjaśnić sposób dokonywania szacunków oraz sygnalizują pewne ograniczenia. Otóż w 2007 roku, podobnie jak w latach poprzednich, podstawą do analizy przeciętnych wydatków nierezydentów (turystów i odwiedzających jednodniowych), jak też łącznych wpływów z poszczególnych krajów, były średnie arytmetyczne z próby dla poszczególnych krajów (na osobę i na dzień pobytu) i średnie ważone dla całej populacji. Średnie arytmetyczne z całej próby nie są publikowane i wykorzystywane do oszacowań, gdyż powielająby błąd wynikający ze struktury próby, która nie zawsze odpowiada strukturze zbiorowości generalnej. W kolejnych turach badań próba często nie jest proporcjonalna do tej struktury przyjazdów, która wynika z danych Straży Granicznej. Wspomniano o tym wcześniej w części poświęconej zasadom losowania.

Z kolei przeciętne wydatki nierezydentów (turystów i odwiedzających jednodniowych) z poszczególnych krajów i poszczególnych grup wyróżnionych ze względu na wybrane cechy (np. wg celu podróży, środków transportu, miejsc zakwaterowania) są liczone, upowszechniane i wykorzystywane do dalszych oszacowań. Podobnie jak we wszystkich badaniach przeprowadzonych w poprzednich latach, trzeba pamiętać, że możliwość i zasadność posługiwania się średnimi arytmetycznymi z próby dla wybranych segmentów rynku jest jednak dość ograniczona. Dotyczy to zwłaszcza tych grup turystów i odwiedzających jednodniowych, które nie są w próbie dostatecznie licznie reprezentowane. Posługując się średnimi arytmetycznymi z próby podzielonej ze względu na wybrane cechy należy więc zawsze mieć na względzie liczebność tej próby w danym segmencie rynku. Średnie ważone nie są i nie powinny być wykorzystywane do dalszych oszacowań (np. do obliczania globalnych przychodów dewizowych z tytułu przyjazdów turystów). Średnie te, zarówno obliczone dla turystów, jak dla odwiedzających jednodniowych, służą głównie do analizy dynamiki zmian przeciętnych wydatków w poszczególnych latach. Ani średnie z próby, ani średnie ważone nie obejmują wydatków poniesionych przed podróżą.

1.5. Perspektywy doskonalenia pomiaru ruchu granicznego

Prezes Głównego Urzędu Statystycznego powołał Międzyresortowy Zespół do Spraw Badań Ruchu Granicznego. W pracach Zespołu uczestniczyli przedstawiciele następujących instytucji:

- Narodowy Bank Polski (NBP)
- Ministerstwo Gospodarki (MG)
- Ministerstwo Sportu i Turystyki (MSiT)
- Instytut Turystyki (IT)

- Polska Organizacja Turystyczna (POT)
- Komenda Głównej Straży Granicznej (KGSG)
- GUS – Departament Badań Społecznych
- GUS – Departament Badań Demograficznych
- Urząd Statystyczny w Rzeszowie (US Rzeszów)
- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA)

W podsumowaniu pierwszego etapu prac czytamy:

"Postawione przed zespołem cele związane z realizacją I etapu prac tj. rozpoznanie wszelkich poza statystycznych źródeł danych o ruchu granicznym, opracowanie propozycji i przetestowanie metody szacowania wielkości ruchu granicznego na wewnętrznej granicy Polski i Unii Europejskiej na podstawie dostępnych źródeł informacji, zostały zrealizowane w stopniu umożliwiającym rozpoczęcie drugiego etapu.

Proponuje się zbadanie możliwości pozyskania informacji od operatorów lotniczych i morskich o liczbie, kierunku (wjazd i wyjazd) i kraju pochodzenia osób przekraczających granice państwowe RP. Dodatkowo należy rozważyć dostępność informacji odnośnie przewozu osób podróżujących za granicę, pochodzących od podmiotów świadczących takie usługi.

Rozszerzenie stałego badania ruchu granicznego (symbol badania: 1.30.11), na podstawie którego publikowane są dane o wielkości i strukturze ruchu granicznego osób i środków transportu na zewnętrznych granicach UE o szacunki ruchu osobowego na wewnętrznych granicach UE i Polski wymaga dalszych prac dotyczących analizy oraz oceny przydatności i jakości dostępnych danych administracyjnych.

Dalsze prace zespołu dotyczyć będą ponadto wypracowania metodologii badania umożliwiającego realną ocenę ruchu granicznego na wewnętrznych granicach Unii Europejskiej i Polski, stanowiącej alternatywę w stosunku do zasobów informacyjnych pozyskiwanych od Straży Granicznej przed włączeniem Polski do obszaru Schengen. Należy w tym celu rozpatrzyć możliwości przeprowadzenia badania uzupełniającego, przeprowadzić jego testy i pilotaż z udziałem US Rzeszów.

Następna tura spotkań będzie dotyczyła ściśle opracowania założeń organizacyjnych i metodologii badania ruchu granicznego na wewnętrznych granicach UE. Do udziału w projektowaniu badania uzupełniającego, jako stali członkowie zespołu, zostali zaproszeni przedstawiciele Instytutu Turystyki, Narodowego Banku Polskiego oraz US Rzeszów. W miarę potrzeby udział w pracach wezmą inni eksperci. Prace nadal będą koordynowane przez Departament Badań Społecznych GUS."

CZĘŚĆ II. TENDENCJE W TURYSTYCE ŚWIATOWEJ I EUROPEJSKIEJ

2. Sytuacja ogólna

W 2008 roku zanotowano na świecie blisko 924 mln międzynarodowych wizyt turystycznych, co oznacza wzrost o blisko 2% w stosunku do poprzedniego okresu. Zmiany trendu następowały stopniowo w ciągu roku: do końca sierpnia notowano wzrost liczby podróży, okres jesieni zaś to początek tendencji spadkowych, które – jak się oczekuje – będą kontynuowane w 2009 roku. Dla 2009 roku prognozuje się spadek liczby przyjazdów o 1-2%.

Najszybszy wzrost wykazały w 2008 roku kraje Bliskiego Wschodu (wzrost o 14,4% do rekordowego poziomu 55,8 mln wizyt). Afryka, Ameryki, a także Azja zanotowały wzrost bardzo umiarkowany. W Europie – stagnacja. Pewien wzrost odnotowały kraje regionu środkowo-wschodniego (+2%) oraz kraje Europy Południowej (+1%), spadki cechują turystykę Europy Północnej (-2%) i Zachodniej (-1%). W 2008 r. około ¾ wzrostu liczby podróży pochodzi z sześciu najlepiej rozwijających się rynków: Rosji (+1,8 mln podróży), Holandii (+1,1 mln), Polski (+1 mln), Wielkiej Brytanii (+0,8 mln), Irlandii (+0,7 mln) i Grecji (+0,5 mln).

Tab. 5. Przyjazdy turystów zagranicznych na świecie według regionów

	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Zmiana 08/07
Świat ogółem	683	694	764	806	846	908	924	1,7
Europa	392,4	407,1	424,4	441,6	460,8	487,2	487,5	0,0
Europa Północna	43,7	45,8	49,6	52,8	54,9	58,0	56,7	-2,3
Europa Zachodnia	139,7	136,1	139,0	142,6	149,8	154,9	153,2	-1,1
Europa Środkowo-Wschodnia	69,2	78,5	86,3	87,5	91,3	96,5	98,7	2,3
Europa Południowa i Śródziemn.	139,8	146,8	149,5	158,7	164,8	177,9	178,9	0,6
Azja i Pacyfik	109,7	113,3	144,2	154,7	167,8	184,7	187,0	1,2
Azja Płn.-Wschodnia	58,3	61,7	79,4	87,5	94,3	104,3	104,6	0,4
Azja Płd.-Wschodnia	36,1	36,1	47,1	48,5	54,0	59,7	61,4	3,0
Oceania	9,2	9,0	10,1	10,5	10,5	10,7	10,6	-0,9
Azja Południowa	6,1	6,4	7,6	8,1	9,0	10,1	10,4	2,6
Ameryki	128,2	113,1	125,7	133,3	135,7	142,8	147,1	3,0
Ameryka Północna	91,5	77,3	85,7	89,9	90,7	95,3	97,8	2,6
Karaiby	17,1	17,1	18,1	18,8	19,4	19,8	19,9	0,8
Ameryka Środkowa	4,3	4,9	5,7	6,3	6,9	7,8	8,3	7,1
Ameryka Południowa	15,3	13,8	16,2	18,3	18,7	20,0	21,1	5,1
Afryka	27,9	31,0	33,8	37,3	40,9	44,9	46,5	3,5
Afryka Północna	10,2	11,1	12,8	13,9	15,1	16,3	17,2	5,4
Afryka Subsaharyjska	17,6	19,9	21,1	23,4	25,9	28,6	29,3	2,5
Bliski Wschód	24,9	29,5	36,3	38,8	41,0	48,7	55,8	14,4

Źródła: Światowa Organizacja Turystyki (UNWTO): UNWTO World Tourism Barometer Vol 6, No. 1, Jan 2008 oraz UNWTO World Tourism Barometer, Interim update, April 2009.

Wstępne dane UNWTO dla pierwszych miesięcy 2009 roku wskazują na kontynuację negatywnych tendencji doświadczanych już w drugiej połowie 2008 r., kiedy liczba przybywających turystów międzynarodowych spadła o 2%, po znacznym (o 6%) wzroście w pierwszej połowie roku. W ostatnich miesiącach prognozy gospodarcze wielokrotnie korygowano w dół. Obecnie Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) przewiduje, że światowy PKB zmniejszy się o 1,3%, po raz pierwszy od II wojny światowej. W konsekwencji rośnie szybko bezrobocie, a spadek rozporządzalnych dochodów (na konsumpcję indywidualną) i niepewność co do przyszłości oznacza że perspektywy dla turystyki są gorsze niż były na początku roku. Rynek podróży i turystyki jest elastyczny: jego tempo wzrostu zazwyczaj przekracza wzrost ogólnej dobrej koniunktury w gospodarce, ale także znacznie spada, gdy gospodarka jest w recesji. Uważa się, że najbardziej odczuje kryzys segment podróży służbowych, a wyjazdy wakacyjne będą krótsze i mniej odległe. Być może będziemy obserwować rozwój turystyki krajowej kosztem międzynarodowej². To jednak zależy od kursów walut, a w Europie od siły nabywczej euro w poszczególnych krajach.

3. Trendy w turystyce europejskiej w 2008 roku. Podstawowe kraje recepcyjne i generujące ruch turystyczny

Tab. 6. Przyjazdy turystów zagranicznych w Europie

	Przyjazdy					Zmiany kwartalne (do kwartału poprzedniego roku)				
	Źródła ³ danych	2005	2007	2008	Zmiana 08/07	Źródła danych	I kw	II kw	III kw	IVkw
Europa		441,567	487,228	487,468	0,0		6,2	1,5	-1,7	-4,8
Północna Europa		52,790	57,971	56,655	-2,3		7,1	-0,2	-4,8	-8,6
Dania	TCE	4,699	4,681	b.d.	b.d.	NCE(1)	24,5	-7,9	-8,9	-2,2
Finlandia	TF	3,140	3,519	b.d.	b.d.	TCE	8,9	4,6	-3,9	-2,5
Islandia	TCE	0,871	1,054	1,102	4,6	THS(2)	1,6	1,5	4,8	9,2
Irlandia	TF	7,333	8,332	b.d.	b.d.	TF	4,3	1,3	-6,6	-5,2
Norwegia	TF	3,824	4,290	b.d.	b.d.	THS	-1,3	-0,5	-10,7	-3,9
Szwecja	TCE	4,883	5,224	b.d.	b.d.	THS	10,5	5,0	-7,9	-2,7
Wielka Brytania	TF	28,039	30,871	30,190	-2,2	VF	6,8	-1,0	-1,9	-12,1
Zachodnia Europa		142,596	154,890	153,154	-1,1		7,2	-2,2	-3,6	-3,7
Austria	TCE	19,952	20,766	21,927	5,6	TCE	13,7	-0,6	2,6	4,2
Belgia	TCE	6,747	7,045	7,086	0,6	TCE	1,8	2,4	-0,3	-1,5

² European Tourism in 2009: Trends & Prospects, Quarterly Report (Q1/2009), ETC Market Intelligence Report.

³ W kolumnach „źródła danych” informacje o rodzaju danych statystycznych gromadzonych przez poszczególne kraje oznaczone są następująco:

- TF – międzynarodowe przyjazdy turystów na granicach;
- VF – międzynarodowe przyjazdy na granicach (łącznie z odwiedzającymi jednodniowymi);
- TCE – turyści zagraniczni korzystający z obiektów noclegowych zakwaterowania zbiorowego;
- THS – turyści zagraniczni korzystający z hoteli i obiektów typu hotelowego;
- THS(1) – j.w., wliczając apartamenty i mieszkania wakacyjne;
- NCE – noclegi turystów zagranicznych w obiektach zakwaterowania zbiorowego;
- NCE(3) – tylko w hotelach, ośrodkach wypoczynkowych i schroniskach młodzieżowych;
- NHS – noclegi turystów zagranicznych w hotelach i obiektach typu hotelowego;
- NHS(1) – j.w., wliczając apartamenty i mieszkania wakacyjne;
- NHS(2) – tylko w hotelach.

	Przyjazdy					Zmiany kwartalne (do kwartału poprzedniego roku)				
	Źródła ³ danych	2005	2007	2008	Zmiana 08/07	Źródła danych	I kw	II kw	III kw	IVkw
Francja	TF	75,908	81,900	79,300	-3,2	THS	6,1	-3,7	-6,1	b.d.
Niemcy	TCE	21,499	24,420	24,886	1,9	TCE	5,4	4,3	0,8	-2,1
Liechtenstein	THS	0,050	0,058	0,058	0,3	THS	5,0	-1,8	4,2	-7,6
Holandia	TCE	10,012	11,008	10,104	-8,2	TCE	0,8	-11,8	-9,0	-10,1
Szwajcaria	THS	7,229	8,448	8,608	1,9	THS	9,2	2,4	0,1	-4,4
Środkowo - Wschodnia Europa		87,471	96,496	98,721	2,3		5,1	5,0	3,0	-4,5
Bułgaria	TF	4,837	5,151	5,780	12,2	TF	15,5	17,9	12,3	-0,1
Czechy	TCE	6,336	6,680	6,649	-0,5	TCE	6,8	-0,4	-0,4	-6,3
Estonia	TF	1,917	1,900	b.d.	b.d.	TCE	5,9	5,0	2,5	3,1
Węgry	TF	9,979	8,638	8,814	2,0	TF	4,6	1,4	-1,1	5,9
Łotwa	TF	1,116	1,653	b.d.	b.d.	VF	12,2	6,2	3,2	-4,5
Litwa	TF	2,000	1,486	b.d.	b.d.	TCE	10,2	9,2	9,0	-2,1
Polska	TF	15,200	14,975	12,960	-13,5	TF	-8,6	-11,2	-15,9	-17,3
Rumunia	TCE	1,430	1,551	1,466	-5,5	TCE	8,1	-2,9	-11,1	-10,1
Rosja	TF	19,940	b.d.	b.d.	b.d.	VF	1,7	7,5	8,8	-6,3
Słowacja	TCE	1,515	1,685	1,767	4,9	TCE	10,6	17,0	-0,2	-5,4
Ukraina	TF	17,631	23,122	25,449	10,1	TF	12,5	12,5	12,5	1,6
Europa Południowa - Śródziemn.		158,712	177,872	178,937	6,9		5,5	3,4	-1,5	-4,6
Albania	TF	b.d.	2,205	2,724	23,5	VF	25,1	26,2	23,2	20,3
Andorra	TF	2,418	2,189	2,059	-5,9	TF	-0,2	-10,6	-6,5	-8,0
Bośnia i Hercegowina	TCE	0,217	0,306	0,322	4,9	TCE	8,9	11,5	1,0	-1,3
Chorwacja	TCE	8,467	9,307	9,415	1,2	TCE	29,9	0,4	0,6	-0,8
Cypr	TF	2,470	2,416	2,404	-0,5	TF	4,4	2,2	-3,2	-1,3
Macedonia	TCE	0,197	0,230	0,255	10,8	TCE	15,5	7,7	12,3	9,1
Grecja	TF	14,765	17,518	b.d.	b.d.	TCE	5,7	-5,4	-5,0	-9,4
Izrael	TF	1,903	2,068	2,572	24,4	TF	31,5	36,3	18,7	13,6
Włochy	TF	36,513	43,654	42,734	-2,1	TF	-2,6	2,6	-3,7	-5,1
Malta	TF	1,171	1,244	1,291	3,8	TF	22,0	11,4	0,0	-10,3
Czarnogóra	TCE	0,272	0,984	1,047	6,4	TCE(3)	32,4	8,6	2,6	4,2
Portugalia	TF	10,612	12,321	b.d.	b.d.	TCE	21,1	3,8	1,4	-8,4
San Marino	THS	0,050	0,069	b.d.	b.d.	VF	10,9	-3,6	-4,4	-3,3
Serbia	TCE	0,453	0,696	0,646	-7,1	TCE(3)	-3,7	-6,4	-7,0	-10,5
Słowenia	TCE	1,555	1,751	1,771	1,1	TCE	5,6	2,2	-0,2	-1,1
Hiszpania	TF	55,914	58,666	57,311	-2,3	TF	5,2	1,4	-5,1	-9,0
Turcja	TF	20,273	22,248	24,994	12,3	TF	14,6	17,4	9,4	10,0

Źródła: Światowa Organizacja Turystyki (UNWTO): UNWTO World Tourism Barometer Vol 6, No. 1, Jan 2008 oraz UNWTO World Tourism Barometer, Interim update, April 2009.

Uwaga: źródła danych służących do obliczenia zmian kwartalnych bywają inne niż źródła danych o rocznej liczbie przyjazdów.

Tourism Economics przewiduje, że liczba wizyt w krajach europejskich spadnie o 3,8% w bieżącym roku. Niewielkie ożywienie (1,7%) prognozowane na 2010 rok oznacza powrót do poziomu z 2008 roku.

Cytując dane dla europejskiego rynku hotelarskiego World Tourism Barometer⁴ podaje, że w 2008 roku wskaźniki wykorzystania miejsc hotelowych we wszystkich analizowanych miastach europejskich spadły. Największe (po ok. 9%) spadki objęły: Pragę, Rzym i Dublin, następnie (po 7-8%): Bratysławę, Rejkiawik, Madryt i Barcelonę. Warszawa na tym tle wypadła nieźle: spadek zaledwie o 1,3%.

W 2008 r., zgodnie z danymi MKG Hospitality, europejski rynek hotelarski odnotował spadek przychodów dostępnych na pokój (revPAR) o 1,4%. Malejący popyt zaczął się już w czerwcu. Listopad z 12,2% spadkiem revPAR, był jednym z najgorszych miesięcy dekady. Podobnie duże spadki były w kwietniu 2003 oraz w październiku i listopadzie 2001. Początek 2009 roku przyniósł – w porównaniu z bardzo dobrymi wynikami w pierwszym kwartale 2008 roku – dwucyfrowe spadki niemal każdym regionie Europy.

Na początku 2008 roku liczba pasażerów linii lotniczych silnie wzrastała na całym świecie. Pod koniec roku zaczęła spadać. Zrzeszenie Międzynarodowego Transportu Lotniczego (IATA) informuje, że w grudniu 2008 roku przychody z pasażera-kilometra (RPK) zmniejszyły się o 4,6%. Sytuacja uległa pogorszeniu w pierwszych miesiącach 2009 roku.

Europejskie linie lotnicze podają, że liczba pasażerów zaczęła spadać już w lipcu, a wskaźnik zmian RPK zaczął przybierać negatywne wartości już we wrześniu.

Przewidywane na czas kryzysu skracania podróży już ma miejsce w Europie od kilku lat: w 2008 roku liczba krótkich wyjazdów Europejczyków wzrosła o 9%, podczas gdy podróży długookresowych pozostała bez zmian. Średnia długość podróży spadła o 2%.

Tab. 7. Wyjazdy mieszkańców Europy w 2008 roku

	2008	Jednostka	Zmiana % (08/07)
Liczba podróży	418	(mln)	2
Liczba noclegów	3,9	(mln)	0
Wydatki (mld €)	396	(mld €)	2
Wydatki na podróż (€)	903	(€)	1
Wydatki na nocleg (€)	91	(€)	3

Źródło: *European Travel Monitor, IPK International*⁵.

Tab. 8. Główne cele podróży mieszkańców Europy w 2008 roku

	Podróże (mln)	udział %	Zmiana % (08/07)
Wakacje	284	68	5
Inne wypoczynkowe	51	12	4
Służbowe	63	15	1
Inne	20	5	.
Razem	418	100	5

Źródło: *European Travel Monitor, IPK International*.

⁴ vol 7, nr 1; UNWTO, Madrid, January 2009; dane cytowane za: *HotelBenchmark™ Survey by Deloitte*.

⁵ Cyt za: *European Tourism Insights 2008, ETC Market Intelligence Report No 2009/1, Brussels, May 2008*.

Tab. 9. Wyjazdy turystyczne w Europie (główne kraje generujące turystykę) w 2008 roku

	Liczba podróży (mln)	Zmiana % (08/07)
Niemcy	76	0
Wielka Brytania	65	0
Francja	31	0
Holandia	24	7
Włochy	23	0
Rosja	20	8
Hiszpania	18	3

Źródło: *European Travel Monitor, IPK International.*

Tab. 10. Dynamika zmian PKB w Europie – z prognozą do 2010 roku

	Średnia 2002-2006	2007	2008	2009	2010
Unia Europejska razem	2,0	2,9	0,9	-4,0	-0,1
Niemcy	0,9	2,5	1,3	-5,4	0,3
Irlandia	5,5	6,0	-2,3	-9,0	-2,6
Grecja	4,3	4,0	2,9	-0,9	0,1
Hiszpania	3,3	3,7	1,2	-3,2	-1,0
Francja	1,7	2,2	0,7	-3,0	-0,2
Włochy	0,9	1,6	-1,0	-4,4	0,1
Cypr	3,3	4,4	3,7	0,3	0,7
Luksemburg	4,4	5,2	-0,9	-3,0	0,1
Malta	2,1	3,6	1,6	-0,9	0,2
Holandia	1,6	3,5	2,1	-3,5	-0,4
Austria	2,2	3,1	1,8	-4,0	-0,1
Portugalia	0,7	1,9	0,0	-3,7	-0,8
Słowenia	4,3	6,8	3,5	-3,4	0,7
Słowacja	5,9	10,4	6,4	-2,6	0,7
Finlandia	2,9	4,2	0,9	-4,7	0,2
Bułgaria	5,7	6,2	6,0	-1,6	-0,1
Czechy	4,6	6,0	3,2	-2,7	0,3
Dania	1,8	1,6	-1,1	-3,3	0,3
Estonia	8,4	6,3	-3,6	-10,3	-0,8
Łotwa	9,0	10,0	-4,6	-13,1	-3,2
Litwa	8,0	8,9	3,0	-11,0	-4,7
Węgry	4,3	1,1	0,5	-6,3	-0,3
Polska	4,1	6,6	4,8	-1,4	0,8
Rumunia	6,2	6,2	7,1	-4,0	0,0
Szwecja	3,2	2,6	-0,2	-4,0	0,8
Wielka Brytania	2,5	3,0	0,7	-3,8	0,1

Źródło: *Komisja Europejska, Spring 2009 Economic Forecast: STATISTICAL ANNEX*

Tab. 11. Dynamika zmian wydatków na konsumpcję prywatną – z prognozą do 2010 roku

	2006	2007	2008	2009	2010
Unia Europejska razem	2,3	2,2	0,9	-1,5	-0,4
Belgia	2,1	2,1	1,0	-0,7	-0,4
Niemcy	1,0	-0,4	-0,1	-0,5	-0,7
Irlandia	7,0	6,0	-0,8	-7,9	-4,0
Grecja	4,8	3,0	2,2	0,4	0,5
Hiszpania	3,9	3,5	0,1	-3,1	-1,1
Francja	2,3	2,4	1,4	0,2	0,3
Włochy	1,3	1,2	-0,9	-1,7	0,2
Cypr	4,5	8,2	7,0	1,0	1,2
Luksemburg	2,9	2,0	1,8	1,2	1,5
Malta	0,6	1,7	4,1	0,8	0,7
Holandia	0,0	2,1	1,6	-0,2	-0,5
Austria	2,4	1,0	0,9	0,1	0,4
Portugalia	1,9	1,6	1,6	-1,3	-0,4
Słowenia	2,9	5,0	2,2	-0,4	0,6
Słowacja	5,8	7,0	6,1	0,5	0,9
Finlandia	4,1	3,3	2,0	-1,4	0,9
Bułgaria	9,5	5,3	4,8	-0,3	0,1
Czechy	5,4	5,3	2,9	0,2	0,3
Dania	4,4	2,4	-0,1	-1,6	1,1
Estonia	12,7	7,9	-3,8	-9,0	-1,3
Łotwa	21,2	14,8	-11,0	-22,0	-6,5
Litwa	10,6	12,4	4,7	-17,5	-7,2
Węgry	1,7	0,6	-0,7	-6,6	-0,3
Polska	5,0	5,0	5,3	0,6	0,2
Rumunia	12,7	11,6	9,1	-3,7	-0,3
Szwecja	2,3	3,0	-0,2	-3,0	0,5
Wielka Brytania	2,1	3,1	1,4	-3,4	-1,5

Źródło: Komisja Europejska, Spring 2009 Economic Forecast: STATISTICAL ANNEX

Cytowane opracowanie Komisji Europejskiej podaje też prognozy zmian w prywatnej konsumpcji. Idą one w ślad za przewidywaniami zmian w PKB. Na ogół spadek konsumpcji jest szacowany na niższym poziomie niż spadek PKB. Dotyczy to zwłaszcza 2009 roku, bowiem już w następnym roku prognozowany spadek konsumpcji bywa większy. Na przykład PKB Niemiec ma zmaleć w 2009 roku o 5,4%, a konsumpcja indywidualna o 0,5%. W kolejnym roku PKB w Niemczech ma szansę na minimalny wzrost, zaś poziom konsumpcji nadal będzie malał (o 0,7%). O ile zmiany PKB mają wpływ na podróże służbowe, to zmiany prywatnej konsumpcji znajdują odzwierciedlenie w poziomie turystyki wypoczynkowej i wakacyjnej. Tak więc można się spodziewać, że efekt załamania gospodarczego będzie w widoczny w turystyce jeszcze jakiś czas po wyjściu gospodarki z kryzysu.

CZĘŚĆ III. WYNIKI BADAŃ INSTYTUTU TURYSTYKI: STAN I TENDENCJE WIELOLETNIE

4. Ruch przyjazdowy do Polski

Interpretując dane dotyczące turystyki przyjazdowej do Polski w 2008 roku, trzeba mieć na uwadze jego wyjątkowość.

- Był to pierwszy rok naszej przynależności do strefy Schengen, z czym wiążą się, jak wiadomo, liczne udogodnienia dla obywateli Polski i utrudnienia dla obywateli krajów spoza tej strefy. Postawiło to w szczególnie trudnej sytuacji sąsiadów ze wschodu: Ukraińców, Białorusinów i Rosjan.
- W związku z tym, był to pierwszy rok bez kontroli ruchu i bez sporządzania pełnego jego rejestru przez Straż Graniczną na granicy wewnętrznej strefy Schengen. Instytut Turystyki uruchomił nowe badanie ruchu na granicach⁶. Dokładność i szczegółowość tego pomiaru – wykonywanego na próbie i nie w sposób ciągły – jest mniejsza.
- Był to też rok, w którym ujawnił się kryzys finansowy, rychło przekształcony w kryzys gospodarczy o zasięgu globalnym i trwaniu (najprawdopodobniej) kilkuletnim.
- Nie bez związku z powyższym – był to rok znacznych wahań kursów walut i cen ropy naftowej.

Rynek turystyki i podróży – nie inaczej niż pozostałe – reagował nerwowo na zmiany otoczenia gospodarczego. Słowem: sytuacja była dynamiczna.

Omówienie ruchu na przejściach granicznych

Przytoczone dane dotyczą wszystkich przyjazdów cudzoziemców do Polski. Obejmują zarówno gości jednodniowych, jak i turystów (czyli tych cudzoziemców, którzy spędzili w Polsce co najmniej jedną noc, lecz nie pozostawali dłużej niż rok).

W 2008 roku granice Polski przekroczyło blisko 60 mln cudzoziemców – o 9 % mniej niż w 2007 roku. Analizując ruch przyjazdowy według krajów stwierdzamy przewagę tendencji spadkowych:

- ↑ Wzrosła liczba przyjazdów z nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej (o 12%), a zwłaszcza z: Łotwy, Słowacji, Rumunii, Bułgarii i Litwy.
- ↑ Wzrost na poziomie ponad 5% wykazały: Grecja, Turcja i Szwajcaria.
- ↓ Najbardziej (o ponad 20%) spadła liczba przyjazdów z: Białorusi, Ukrainy, Irlandii, Estonii i Rosji.
- ↓ Spadki na poziomie 10-20% zanotowano ze Słowenii, Stanów Zjednoczonych, Włoch, Danii i Japonii.
- ↓ Liczba przyjazdów z Niemiec spadła o 9%, z Hiszpanii, Francji i Węgier – po 7%.

Jeśli zmiany wielkości ruchu przyjazdowego rozpatrywane według kwartałów nie są zgodne z tym, co obserwowano na całym świecie (generalnie spadek zaczął się w połowie roku), to z dwóch powodów:

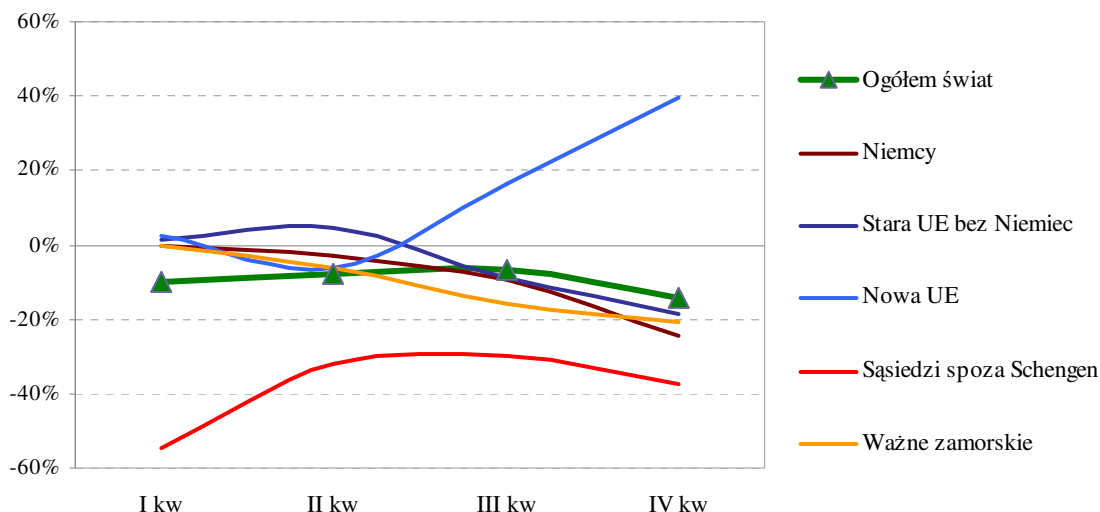
Nasi sąsiedzi ze wschodu od początku 2008 roku znacznie ograniczyli podróże do Polski w związku z wprowadzeniem wiz dla krajów spoza strefy Schengen. I tak: w pierwszym kwartale liczba przyjazdów z tych krajów spadła o 55%, w drugim – o 32%, w trzecim – o

⁶ Omówione wyżej w rozdziale 1.

30%. W czwartym kwartale uwidocznił się już wpływ załamania gospodarczego i liczba przyjazdów spadła o 38%.

Po wtóre, w drugiej połowie roku zaczęła wzrastać liczba przyjazdów z nowych krajów członkowskich Unii. Wynika to z relacji kursów walut: złotówka zaczęła tracić na wartości, tak więc waluty większości z tych krajów utrzymujące sztywny kurs wobec euro, zaczęły się wzmocniać i przyjazdy do Polski, w tym zakupy u nas, stały się bardziej opłacalne.

Rys. 4. Zmiany przyjazdów ogółem do Polski w 2008 (kwartał do odp. kwartału 2007 r.)

Źródło: badania i oszacowania Instytutu Turystyki.

Tab. 12. Przyjazdy do Polski w latach 2007-2008 (w tys.)

	Liczba przyjazdów		Zmiany – kwartał do kwartału poprzedniego roku i rok do roku				
	rok 2007	rok 2008	I kw. 08	II kw. 08	III kw. 08	IV kw. 08	rok 2008
Ogółem świat	66 208	59 935	-10%	-8%	-7%	-14%	-9%
Unia Europejska	53 910	51 910	1%	-3%	-3%	-9%	-4%
15UE	40 823	37 205	0%	-2%	-9%	-24%	-9%
Niemcy	38 103	34 630	0%	-3%	-9%	-25%	-9%
Wielka Brytania	548	555	10%	22%	-2%	-22%	1%
Holandia	363	355	2%	1%	-6%	-8%	-2%
Austria	318	320	-8%	21%	5%	-27%	1%
Włochy	327	275	-2%	-14%	-22%	-21%	-16%
Francja	258	240	-11%	2%	-7%	-13%	-7%
Szwecja	222	210	10%	-1%	-14%	-11%	-5%
Dania	150	130	-9%	-4%	-16%	-28%	-13%
Belgia	115	110	-13%	9%	-11%	-4%	-5%
Hiszpania	119	110	33%	-3%	-19%	-22%	-7%
Irlandia	119	90	2%	-16%	-35%	-36%	-24%
Finlandia	82	80	12%	-2%	1%	-24%	-2%
Portugalia	71	70	-8%	8%	-6%	2%	-1%
Grecja	25	30	53%	-1%	3%	36%	18%
Luksemburg	5	0	-	-	-	-	-

	Liczba przyjazdów		Zmiany – kwartał do kwartału poprzedniego roku i rok do roku				
	rok 2007	rok 2008	I kw. 08	II kw. 08	III kw. 08	IV kw. 08	rok 2008
Nowe kraje EU	13 086	14 705	3%	-6%	16%	39%	12%
Czeska Republika	7 292	7 820	3%	-20%	10%	40%	7%
Słowacja	3 210	3 740	-2%	4%	20%	43%	17%
Litwa	1 392	1 930	-2%	31%	56%	67%	39%
Łotwa	485	540	36%	3%	11%	-2%	11%
Węgry	273	255	6%	-3%	-14%	-12%	-7%
Estonia	236	185	-7%	-16%	-31%	-27%	-22%
Rumunia	99	120	17%	48%	28%	-7%	21%
Bułgaria	73	95	53%	38%	17%	22%	30%
Słowenia	25	20	-100%	-24%	29%	-15%	-19%
Cypr	1	0	-	-	-	-	-
Malta	1	0	-	-	-	-	-
Sąsiedzi spoza Schengen	10 932	6 740	-55%	-32%	-30%	-38%	-38%
Ukraina	5 444	3 320	-62%	-27%	-29%	-38%	-39%
Białoruś	3 861	2 130	-47%	-54%	-35%	-44%	-45%
Rosja	1 626	1 290	-45%	-1%	-22%	-16%	-21%
Ważne zamorskie	567	500	0%	-6%	-16%	-21%	-12%
USA	331	270	-12%	-15%	-24%	-18%	-18%
Kanada	78	80	34%	20%	-4%	-29%	3%
Republika Korei	64	63	-1%	25%	-7%	-30%	-1%
Japonia	48	42	33%	-16%	-17%	-26%	-12%
Australia	47	45	12%	-26%	8%	-5%	-5%
Reszta świata	799	785	-17%	21%	-1%	-13%	-2%
Norwegia	142	145	-14%	17%	4%	-5%	2%
Szwajcaria	59	65	9%	-1%	20%	10%	11%
Turcja	51	55	-3%	18%	16%	3%	9%
Pozostałe	547	520	-22%	25%	-6%	-18%	-5%

Źródło: badania i oszacowania Instytutu Turystyki.

Przyjazdy turystów do Polski

Według oszacowań Instytutu Turystyki, w 2008 roku było około 13 mln przyjazdów turystów, czyli o 13% mniej niż w 2007 r. Największy spadek (o jedną trzecią) dotyczy Ukrainy, Białorusi i Rosji. Kilkunastoprocentowy spadek dotknął przyjazdy z najważniejszych rynków zamorskich. Liczba turystów z Unii Europejskiej w skali całego roku spadła o 8% (w tym ze starej Unii o 9%, a z nowych krajów członkowskich zaledwie o 2%). Jednak analizując wyniki w poszczególnych kwartałach widzimy wyraźne pogorszenie sytuacji w drugim półroczu (co trwa w pierwszym kwartale 2009 roku).

Udział wizyt jednodniowych z krajów nie sąsiadujących z Polską jest stosunkowo niewielki, toteż możemy stwierdzić te same tendencje, które zostały zasygnalizowane powyżej w odniesieniu do liczby przyjazdów ogółem.

Tab. 13. Przyjazdy ogółem i w tym turystów do Polski w kwartałach 2008 roku (w tys.)

	I kwartał		II kwartał		III kwartał		IV kwartał	
	Ogółem	w tym turyści	Ogółem	w tym turyści	Ogółem	w tym turyści	Ogółem	w tym turyści
Ogółem świat	13190	2900	15885	3380	17800	3880	13060	2800
27 krajów Unii Europejskiej	11780	2090	13630	2295	15355	2735	11145	1800
Stara UE	8965	1630	10305	1790	10780	2165	7155	1465
w tym:								
Niemcy	8400	1150	9570	1190	9970	1410	6690	1030
Wielka Brytania	110	100	170	140	165	155	110	100
Holandia	120	110	75	60	110	100	50	45
Austria	60	50	110	80	105	100	45	40
Włochy	65	60	75	70	85	80	50	50
Francja	45	40	65	50	80	75	50	50
Szwecja	40	25	65	55	65	60	40	30
Pozostałe kraje EU15	125	95	175	145	200	185	120	120
Nowa UE	2815	460	3325	505	4575	570	3990	335
w tym:								
Czeska Republika	1600	40	1600	50	2350	50	2270	40
Słowacja	640	20	920	20	1130	25	1050	15
Litwa	300	170	490	200	680	200	460	125
Łotwa	130	100	130	80	200	110	80	50
Węgry	60	50	70	60	80	75	45	40
Pozostałe kraje EU12	85	80	115	95	135	110	85	65
Sąsiedzi spoza Schengen	1220	630	1860	730	2030	740	1630	730
Ukraina	530	350	1000	410	990	390	800	400
Białoruś	480	190	450	210	660	240	540	230
Rosja	210	90	410	110	380	110	290	100
Ważne zamorskie	75	70	165	150	170	165	90	85
w tym:								
USA	40	39	90	85	90	85	50	45
pozostałe zamorskie*	35	31	75	65	80	80	40	40
Reszta świata	115	110	230	205	245	240	195	185

*) Kanada, Republika Korei, Japonia, Australia

Źródło: badania i oszacowania Instytutu Turystyki.

 Tab. 14. Przyjazdy turystów⁷ do Polski w latach 2000-2008 (w tys.)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Świat ogółem	17 400	15 000	13 980	13 720	14 290	15 200	15 670	14 975	12 960
Niemcy	5 920	4 400	4 160	4 520	5 230	5 570	5 440	5 270	4 780
Rosja	1 140	980	940	790	700	735	710	545	410
Białoruś	2 370	2 080	1 700	1 620	1 460	1 440	1 490	1 350	870

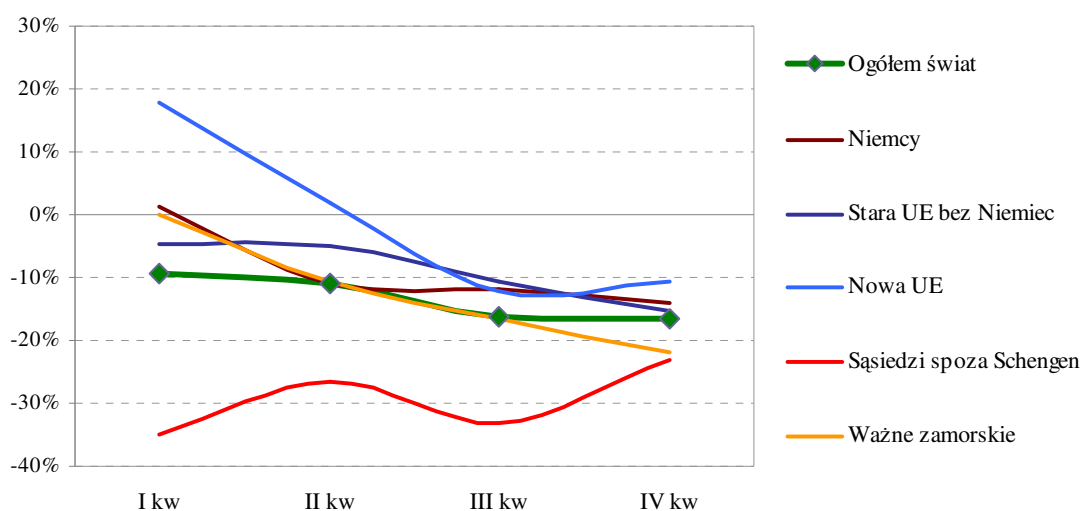
⁷ Dla poszczególnych niesąsiedzkich krajów europejskich oraz krajów zamorskich lepiej się posługiwać liczbą wszystkich przyjazdów (patrz tab. 12); zakładamy, że liczba przyjazdów turystów z tych krajów jest nieznacznie – o kilka procent – niższa niż liczba przyjazdów ogółem.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ukraina	3 090	3 080	2 930	2 480	2 340	2 535	2 500	2 120	1 550
Litwa	850	840	840	825	815	830	895	715	695
Łotwa	360	330	320	330	305	270	315	355	340
Estonia	220	190	160	150	130	120	145	170	145
Czechy	250	230	230	240	210	185	165	165	180
Słowacja	90	80	60	80	85	70	70	70	80
15 UE bez Niemiec	2 050	1 805	1 650	1 645	1 790	2 015	2 365	2 495	2 270
Ważne zamorskie*	360	340	310	330	400	505	550	545	470
Pozostałe kraje	700	645	680	710	825	925	1025	1175	1170

* Australia, Korea Płd., Japonia, USA, Kanada.

Źródło: oszacowania Instytutu Turystyki.

Rys. 5. Zmiany przyjazdów turystów do Polski w 2008 (kwartał do odp. kwartału 2007 r.)

Źródło: oszacowania Instytutu Turystyki.

Jak widać, kwartalne zmiany liczby przyjazdów turystów przebiegają według innego wzoru niż zmiany przyjazdów ogółem, w których dominują wizyty jednodniowe. Przede wszystkim spadała w ciągu roku liczba wizyt turystów z nowych krajów UE, a ogólny spadek w czwartym kwartale nie był większy niż w trzecim.

Omawiane wyniki oszacowań Instytutu Turystyki dotyczą wszystkich przyjazdów turystów, bez względu na to, gdzie nocowali i w jakim celu przybyli. Ponieważ metody pomiaru liczby przyjazdów na granicach są obecnie mniej dokładne, warto dokładniej się przyjrzeć danym GUS pochodzącym z bazy noclegowej, pamiętając, że liczba tych turystów zagranicznych, którzy korzystali z noclegów w obiektach zakwaterowania zbiorowego rejestrowanych przez GUS, jest znacznie niższa niż liczba wszystkich przyjazdów turystów.

Turyści zagraniczni w bazie noclegowej

W 2008 roku w obiektach zakwaterowania zbiorowego nocowało 4046 tys. cudzoziemców, o 7,8% mniej niż w 2007 roku. Udzielono im 10173 tys. noclegów (o 6,8% mniej). Odpowiednie dane dla hoteli wyniosły: 3268 tys. (-7,6%) i 6992,5 tys. (-7,5%).

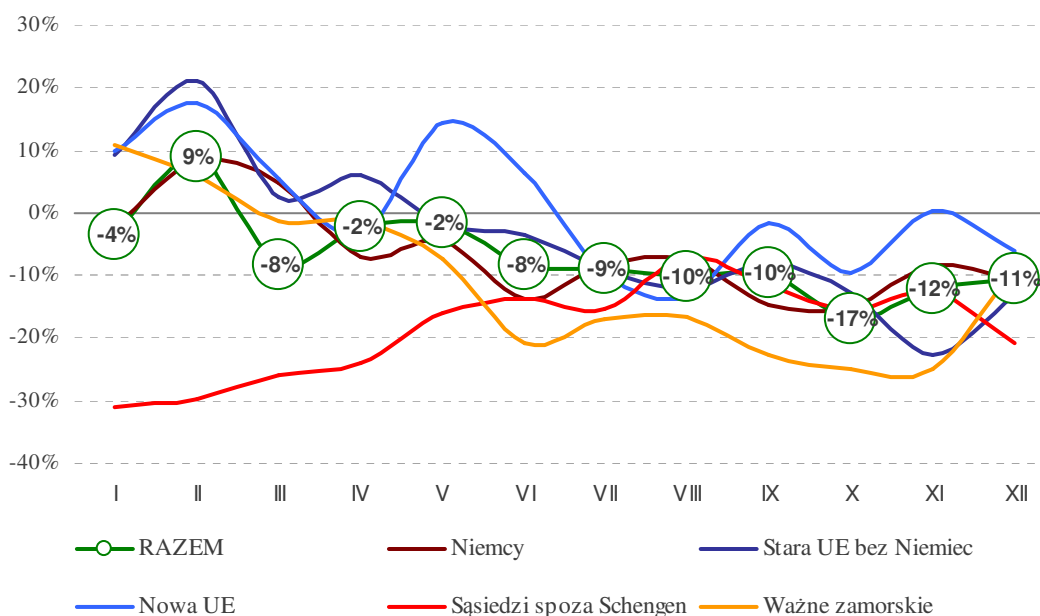
Tab. 15. Liczba turystów zagranicznych i liczba noclegów w obiektach zakwaterowania zbiorowego w latach 2000-2008 (w tys.)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba korzystających (tys.)									
Obiekty zakwaterowania zbiorowego ogółem	3 117	3 152	3 145	3 332	3 935	4 310	4 314	4 387	4 046
W tym hotele	2 400	2 388	2 447	2 612	3 132	3 443	3 460	3 537	3 268
Liczba udzielonych noclegów (tys.)									
Obiekty zakwaterowania zbiorowego ogółem	6 891	6 991	7 085	7 828	9 314	10 542	10 555	10 918	10 173
W tym hotele	4 697	4 687	4 784	5 239	6 273	7 197	7 209	7 561	6 993

Źródło: GUS.

Liczba korzystających z Niemiec spadła o 8%, a z pozostałych poza Niemcami krajów „starej” UE – o 5%. Zgodnie z oczekiwaniami (wprowadzenie obowiązku wizowego) znacznie spadła liczba gości zza wschodniej granicy: Białorusi (o 33%), Ukrainy (22%) i Rosji (10%). Niekorzystny dla tych krajów efekt Schengen, najbardziej był widoczny w pierwszym kwartale. Inaczej większość pozostałych krajów: w pierwszym kwartale notowaliśmy z reguły wzrost liczby gości, w drugim – brak zmian albo niewielki spadek, w trzecim i czwartym zaś – spadek był z reguły bardzo znaczny. Weźmy na przykład liczbę gości z rynku niemieckiego (ponad jedna czwarta ogółu korzystających z bazy noclegowej): w pierwszym kwartale wzrost o 4%, w drugim spadek o 9%, w trzecim – o 10%, a w czwartym o 12%. Analogiczne dane dla gości z pozostałych krajów „starej” UE (35% ogółu korzystających): 10%, 0%, -10% i 16%.

Rys. 6. Miesięczna dynamika zmian liczby korzystających z bazy noclegowej w 2008 roku

Źródło: GUS

Tab. 16. Korzystający z obiektów zakwaterowania zbiorowego wg krajów i kwartałów

	Liczba korzystających (tys.)					Zmiany – do odpowiedniego okresu 2007 r.				
	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	Rok 2008	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	Rok 2008
RAZEM	716,7	1177,8	1394,3	757,5	4046,3	-2%	-4%	-10%	-14%	-8%
Niemcy	161,8	350,9	441,6	188,0	1142,3	4%	-9%	-10%	-12%	-8%
Stara UE bez Niemiec	280,7	404,8	474,1	259,1	1418,6	10%	0%	-10%	-16%	-5%
Austria	9,1	18,5	17,3	9,6	54,6	0%	2%	3%	-19%	-3%
Belgia	11,2	15,9	19,4	11,1	57,6	-5%	1%	-9%	-4%	-5%
Dania	18,3	25,0	29,2	18,6	91,1	0%	-12%	-12%	-20%	-12%
Finlandia	7,5	15,0	16,0	7,7	46,1	17%	9%	1%	8%	7%
Francja	34,8	53,0	61,8	33,0	182,6	-1%	-4%	-7%	-10%	-5%
Grecja	2,3	3,1	3,9	2,5	11,9	19%	14%	4%	-10%	6%
Hiszpania	17,2	26,9	50,7	15,3	110,1	40%	-5%	-13%	-23%	-8%
Niderlandy	19,3	30,4	39,7	20,2	109,7	4%	-2%	-4%	-7%	-3%
Irlandia	14,1	12,4	12,5	10,0	49,0	18%	-15%	-35%	-37%	-20%
Luksemburg	0,5	0,7	0,9	0,6	2,6	-12%	-11%	42%	-25%	-3%
Portugalia	2,6	3,5	6,2	3,3	15,6	13%	-12%	-8%	17%	-1%
Szwecja	18,2	38,3	37,8	20,1	114,3	7%	2%	-16%	-14%	-7%
Wielka Brytania	87,4	111,9	114,2	74,8	388,3	20%	13%	-2%	-20%	2%
Włochy	38,1	50,1	64,5	32,3	185,0	3%	-10%	-21%	-16%	-13%
Nowa UE	76,3	124,1	138,3	82,9	421,6	10%	6%	-9%	-6%	-1%
Bułgaria	2,4	2,6	2,6	2,1	9,7	40%	1%	10%	-3%	10%
Cypr	0,6	0,5	0,6	0,8	2,5	59%	60%	-61%	78%	-7%
Czeska Republika	15,9	23,8	23,5	18,0	81,2	0%	18%	-2%	-1%	4%
Estonia	8,4	12,3	15,7	5,4	41,8	-5%	-15%	-31%	-36%	-23%
Litwa	20,0	34,5	38,0	18,9	111,4	10%	14%	-2%	-9%	3%
Łotwa	7,3	14,1	24,1	10,4	55,9	49%	-8%	-15%	-2%	-6%
Malta	0,1	0,1	0,5	0,2	0,9	-7%	1%	43%	72%	31%
Rumunia	4,7	5,7	6,7	5,1	22,3	37%	29%	21%	-9%	17%
Słowacja	6,7	11,3	8,9	9,5	36,4	15%	13%	5%	8%	10%
Słowenia	1,5	2,4	2,2	1,9	8,0	-31%	-18%	-7%	-4%	-16%
Węgry	8,7	16,7	15,5	10,7	51,5	7%	2%	-11%	-2%	-2%
Ważne zamorskie	39,5	81,2	93,1	45,6	259,3	4%	-12%	-19%	-22%	-14%
Australia	2,3	5,2	7,7	3,1	18,4	21%	-2%	11%	-5%	5%
Japonia	6,3	11,0	12,1	7,7	37,2	15%	-10%	-10%	-33%	-13%
Kanada	2,9	7,4	8,2	3,7	22,3	17%	9%	-3%	-15%	1%
Republika Korei	5,3	8,1	8,5	4,3	26,3	19%	8%	-7%	-30%	-4%
USA	22,6	49,4	56,4	26,8	155,2	-4%	-18%	-26%	-19%	-20%
Sąsiedzi spoza Schengen	94,3	100,1	115,2	91,2	400,8	-29%	-18%	-11%	-16%	-19%
Ukraina	30,1	35,7	38,1	34,6	138,4	-32%	-21%	-13%	-22%	-22%
Białoruś	15,3	16,6	18,5	16,0	66,3	-36%	-35%	-33%	-27%	-33%
Rosja	48,9	47,8	58,7	40,6	196,0	-24%	-7%	0%	-4%	-10%
Reszta świata	64,1	116,8	132,1	90,8	403,7	-22%	7%	2%	-10%	-4%
Norwegia	14,7	28,9	34,7	23,0	101,4	-13%	14%	6%	3%	4%
Szwajcaria	5,4	8,7	13,5	5,9	33,5	31%	3%	26%	7%	16%
Turcja	2,6	3,6	3,5	3,4	13,1	11%	11%	24%	11%	14%
Chiny (bez Tajwanu)	3,4	6,0	5,7	5,0	20,2	51%	13%	0%	56%	22%
Brazylia	1,1	2,5	3,8	1,4	8,8	44%	14%	66%	4%	33%
Indie	1,3	2,6	2,0	1,7	7,6	42%	60%	21%	-20%	20%
Hong Kong	0,4	0,5	0,7	0,3	1,8	104%	36%	28%	-13%	32%
Pozostałe	35,2	63,9	68,2	50,1	217,4	-36%	2%	-7%	-20%	-14%

Źródło: GUS.

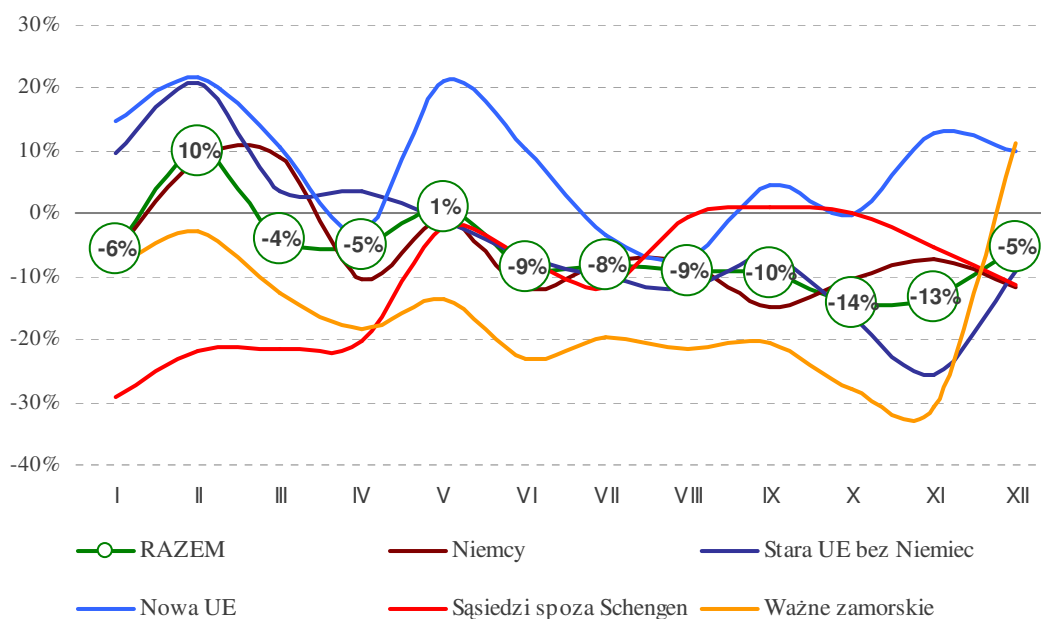
Tab. 17. Noclegi w obiektach zakwaterowania zbiorowego wg krajów i kwartałów

	Liczba noclegów (tys.)					Zmiany – do odpowiedniego okresu 2007 r.				
	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	Rok 2008	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	Rok 2008
RAZEM	1811,6	2917,0	3546,4	1898,2	10173,2	-1%	-4%	-9%	-12%	-6,8%
Niemcy	602,6	1183,9	1501,6	672,2	3960,3	4%	-8%	-10%	-10%	-7%
Stara UE bez Niemiec	634,3	885,3	1045,8	572,0	3137,4	11%	-2%	-10%	-18%	-6%
Austria	18,5	34,7	35,5	19,2	107,9	-2%	-13%	-5%	-30%	-13%
Belgia	22,6	31,6	41,4	21,8	117,4	-5%	-5%	-14%	-9%	-9%
Dania	44,8	60,4	73,3	47,1	225,6	0%	-15%	-12%	-19%	-12%
Finlandia	15,4	30,4	32,4	15,7	94,0	8%	8%	0%	8%	5%
Francja	72,1	109,4	134,2	69,8	385,6	-3%	-5%	-5%	-8%	-5%
Grecja	5,3	7,6	10,8	6,5	30,2	17%	1%	20%	-13%	6%
Hiszpania	36,9	56,4	101,4	33,4	228,1	30%	-6%	-9%	-21%	-6%
Niderlandy	38,7	62,9	81,2	39,9	222,7	6%	2%	-9%	-8%	-3%
Irlandia	33,6	30,4	30,9	24,2	119,2	19%	-11%	-35%	-37%	-20%
Luksemburg	0,9	1,3	1,7	1,2	5,0	-6%	-1%	50%	-34%	-2%
Portugalia	6,4	8,9	15,0	8,2	38,5	18%	2%	0%	12%	6%
Szwecja	38,2	81,8	83,0	43,0	246,0	9%	0%	-17%	-11%	-7%
Wielka Brytania	206,5	256,2	263,2	164,3	890,2	23%	12%	-3%	-24%	1%
Włochy	94,3	113,4	141,7	77,7	427,1	4%	-13%	-19%	-15%	-12%
Nowa UE	136,1	211,0	243,6	158,0	748,7	15%	10%	-3%	6%	5%
Bułgaria	7,6	8,5	7,7	5,1	28,9	78%	35%	13%	13%	32%
Cypr	1,7	1,3	1,6	2,2	6,8	155%	62%	-42%	47%	19%
Czeska Republika	30,0	46,0	52,0	42,7	170,7	7%	19%	4%	31%	14%
Estonia	9,8	14,8	18,7	7,8	51,1	-10%	-17%	-30%	-29%	-23%
Litwa	27,7	47,7	56,0	27,3	158,7	12%	14%	3%	-9%	5%
Łotwa	9,6	17,6	28,3	12,4	67,9	39%	-6%	-13%	-2%	-4%
Malta	0,2	0,4	1,9	0,4	2,9	-27%	11%	34%	78%	28%
Rumunia	14,6	15,2	18,3	12,5	60,6	57%	43%	26%	-13%	24%
Słowacja	12,9	20,3	20,1	21,2	74,5	12%	7%	0%	25%	10%
Słowenia	2,9	4,8	4,2	4,0	15,9	-18%	-14%	-11%	1%	-11%
Węgry	19,0	34,5	34,9	22,3	110,7	4%	5%	-4%	6%	2%
Ważne zamorskie	95,1	177,0	212,9	109,8	594,8	-9%	-19%	-20%	-21%	-18%
Australia	4,9	11,5	16,9	7,0	40,3	23%	-1%	10%	-5%	5%
Japonia	18,7	26,6	29,6	20,7	95,6	10%	-15%	-21%	-36%	-19%
Kanada	6,7	17,2	19,3	9,4	52,7	11%	8%	-3%	-1%	3%
Republika Korei	9,8	12,3	13,1	7,9	43,1	-54%	-44%	-30%	-34%	-42%
USA	54,9	109,4	134,1	64,8	363,1	-1%	-20%	-24%	-16%	-19%
Sąsiedzi spoza Schengen	197,0	189,3	236,9	185,7	808,8	-26%	-10%	-5%	-5%	-12%
Ukraina	82,3	78,9	92,7	79,1	333,1	-26%	-13%	-7%	-16%	-16%
Białoruś	24,5	24,9	39,3	22,8	111,5	-41%	-41%	-24%	-31%	-34%
Rosja	90,2	85,4	104,8	83,8	364,2	-19%	11%	9%	21%	3%
Reszta świata	146,5	270,5	305,6	200,6	923,3	-21%	11%	2%	-11%	-3%
Norwegia	32,7	65,2	80,7	52,2	230,8	-27%	2%	5%	-1%	-3%
Szwajcaria	10,3	17,9	26,9	11,6	66,6	16%	3%	21%	2%	11%
Turcja	6,7	9,8	10,7	7,3	34,6	38%	22%	3%	-21%	6%
Chiny (bez Tajwanu)	10,1	19,2	17,1	11,3	57,8	70%	63%	34%	45%	51%
Brazylia	2,5	6,7	9,3	3,8	22,3	38%	23%	52%	2%	30%
Indie	6,6	7,9	6,4	5,2	26,0	104%	62%	-22%	-51%	-3%
Hong Kong	0,7	0,9	1,1	0,6	3,2	179%	60%	26%	-5%	44%
Pozostałe	77,0	142,9	153,5	108,8	482,1	-33%	8%	-5%	-17%	-11%

Źródło: GUS.

Do nielicznej grupy krajów, z których liczba gości wzrosła o ponad 5%, należą kraje pozaeuropejskie, których udział w całości ruchu jest niewielki: Hong Kong, Brazylia, Indie, Chiny, Turcja i Australia oraz kilka krajów europejskich: Rumunia, Szwajcaria, Bułgaria, Grecja, Słowacja, Wielka Brytania i Finlandia. W sumie – goście z tych krajów, z których zanotowano jakiegokolwiek wzrost, stanowią jedną czwartą wszystkich korzystających, a trzy czwarte przypada na kraje, z których zanotowano spadek liczby gości w bazie noclegowej.

Rys. 7. Miesięczna dynamika zmian liczby noclegów w bazie noclegowej w 2008 roku

Źródło: GUS

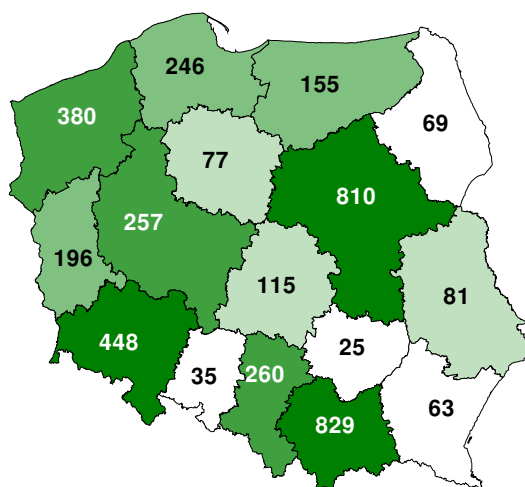
Mapy 1 i 2 przedstawiają liczby turystów zagranicznych korzystających z obiektów zakwaterowania zbiorowego oraz liczby udzielonych im noclegów według województw w 2008 roku. Rozmieszczenie terytorialne wizyt i noclegów według powiatów ilustrują mapy 3 i 4. Szczegółowe dane liczbowe zawierają tabele 15 i 16.

Średnioroczne tempo wzrostu liczby turystów zagranicznych w bazie noclegowej w latach 2000-2008 wyniosło 3,3%. Liczba noclegów wzrastała nieco szybciej: o 5,0%. Do województw, które w analizowanym okresie cechują się największym wzrostem liczby korzystających, należą: małopolskie (średni wzrost: 6,3%), łódzkie (7,1%), dolnośląskie (5,6%) i śląskie (5,8%). Jeśli idzie o wzrost liczby noclegów, do najszybciej rozwijających się województw należą: zachodniopomorskie (średni wzrost: 9,7%), małopolskie (7,3%), łódzkie (7,8%), dolnośląskie (6,1%), opolskie i lubuskie (po 5,9%) i kujawsko-pomorskie (5,4%).

Analizując zmiany, jakie nastąpiły w poszczególnych województwach w samym 2008 roku, stwierdzamy istotny spadek liczby korzystających w większości województw: podlaskim, świętokrzyskim, lubelskim, małopolskim, warmińsko-mazurskim, pomorskim, dolnośląskim, kujawsko-pomorskim i zachodniopomorskim oraz wzrost w lubuskim i wielkopolskim. W pozostałych zmiany były nieznaczne; warto wspomnieć o woj. mazowieckim, które zanotowało minimalny wzrost. Również pod względem liczby udzielonych noclegów przeważa tendencja malejąca. Zwraca uwagę znaczny wzrost w dwóch województwach na zachodzie: wielkopolskim (wzrost aż o 18%) i lubuskim (9%). Największy spadek liczby noclegów przypada na warmińsko-mazurskie (16%), podlaskie (22%) i podkarpackie (23%).

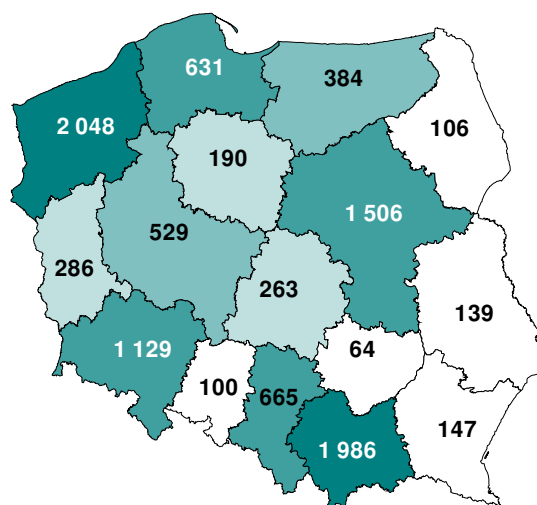
Mapa 1.

Liczba turystów zagranicznych korzystających z obiektów noclegowych zakwaterowania zbiorowego (w tys.)

Mapa 2.

Liczba noclegów turystów zagranicznych w obiektach noclegowych zakwaterowania zbiorowego (w tys.)

Źródło: wstępne dane GUS.

Tab. 18. Liczba turystów zagranicznych korzystających z obiektów noclegowych zakwaterowania zbiorowego według powiatów (w tys.)

	Korzystający w 2007 r.	Korzystający w 2008 r.	Zmiana
Warszawa	746,8	764,5	2%
Kraków	820,0	684,1	-17%
Wrocław	249,5	228,2	-9%
Poznań	157,0	159,5	2%
Szczecin	160,4	141,1	-12%
Gdańsk	146,5	119,2	-19%
kołobrzeski	99,7	98,0	-2%
mragowski	77,5	65,9	-15%
Łódź	69,9	63,7	-9%
tatrzański	67,4	61,5	-9%
Katowice	61,0	57,3	-6%
Słubicki	54,5	50,6	-7%
Częstochowa	45,2	42,4	-6%
Świnoujście	37,0	41,9	13%
Lublin	47,7	41,0	-14%
Toruń	46,6	39,1	-16%
cieszyński	39,1	36,1	-8%
Sopot	37,4	35,5	-5%
jeleniogórski	38,4	31,9	-17%
kamieński	35,9	31,1	-13%
Gdynia	30,6	30,5	0%
Białystok	39,6	27,9	-30%
Jelenia Góra	27,2	25,2	-7%
Lubański	23,2	23,4	1%

	Korzystający w 2007 r.	Korzystający w 2008 r.	Zmiana
Olsztyn	26,9	20,8	-23%
kłodzki	22,2	18,4	-17%
Gliwice	19,0	18,2	-5%
gryficki	17,6	17,5	-1%
Tychy	12,2	17,0	39%
koszaliński	20,9	16,5	-21%

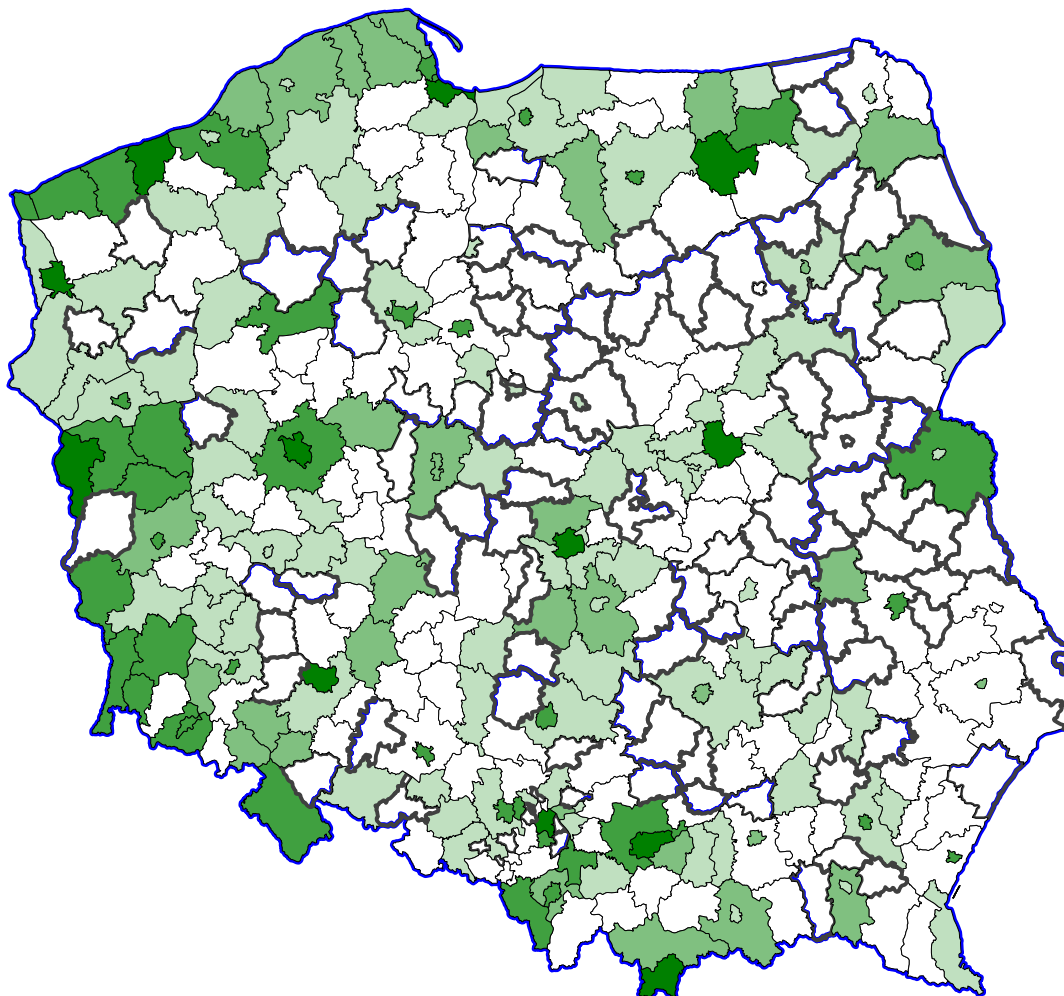
Źródło: baza danych GUS, opracowanie Instytut Turystyki.

Tab. 19. Liczba noclegów turystów zagranicznych w obiektach noclegowych zakwaterowania zbiorowego według powiatów (w tys.)

	Noclegi w 2007 r.	Noclegi w 2008 r.	Zmiana
Kraków	1884,1	1633,2	-13%
Warszawa	1436,9	1412,4	-2%
kołobrzeski	904,4	870,2	-4%
Wrocław	496,4	424,0	-15%
Świnoujście	288,6	337,9	17%
Poznań	275,6	326,8	19%
Gdańsk	379,0	303,1	-20%
Szczecin	303,7	267,2	-12%
lubański	226,6	228,7	1%
tatrzański	193,7	179,0	-8%
kamieński	192,5	163,3	-15%
gryficki	143,0	160,1	12%
mrągowski	185,8	158,9	-14%
Łódź	150,2	139,2	-7%
Katowice	131,6	126,1	-4%
cieszyński	146,1	116,0	-21%
jeleniogórski	143,9	109,4	-24%
koszaliński	120,3	101,8	-15%
Sopot	94,4	86,5	-8%
Toruń	109,0	81,1	-26%
Jelenia Góra	90,3	76,9	-15%
Kłodzki	85,3	70,9	-17%
Gdynia	72,9	69,6	-4%
Lublin	72,5	66,7	-8%
Częstochowa	67,6	66,4	-2%
ślubicki	63,9	61,3	-4%
Gliwice	48,6	51,1	5%
Tychy	45,6	50,9	12%
Olsztyn	67,4	47,1	-30%
Białystok	63,0	46,6	-26%

Źródło: baza danych GUS, opracowanie Instytut Turystyki.

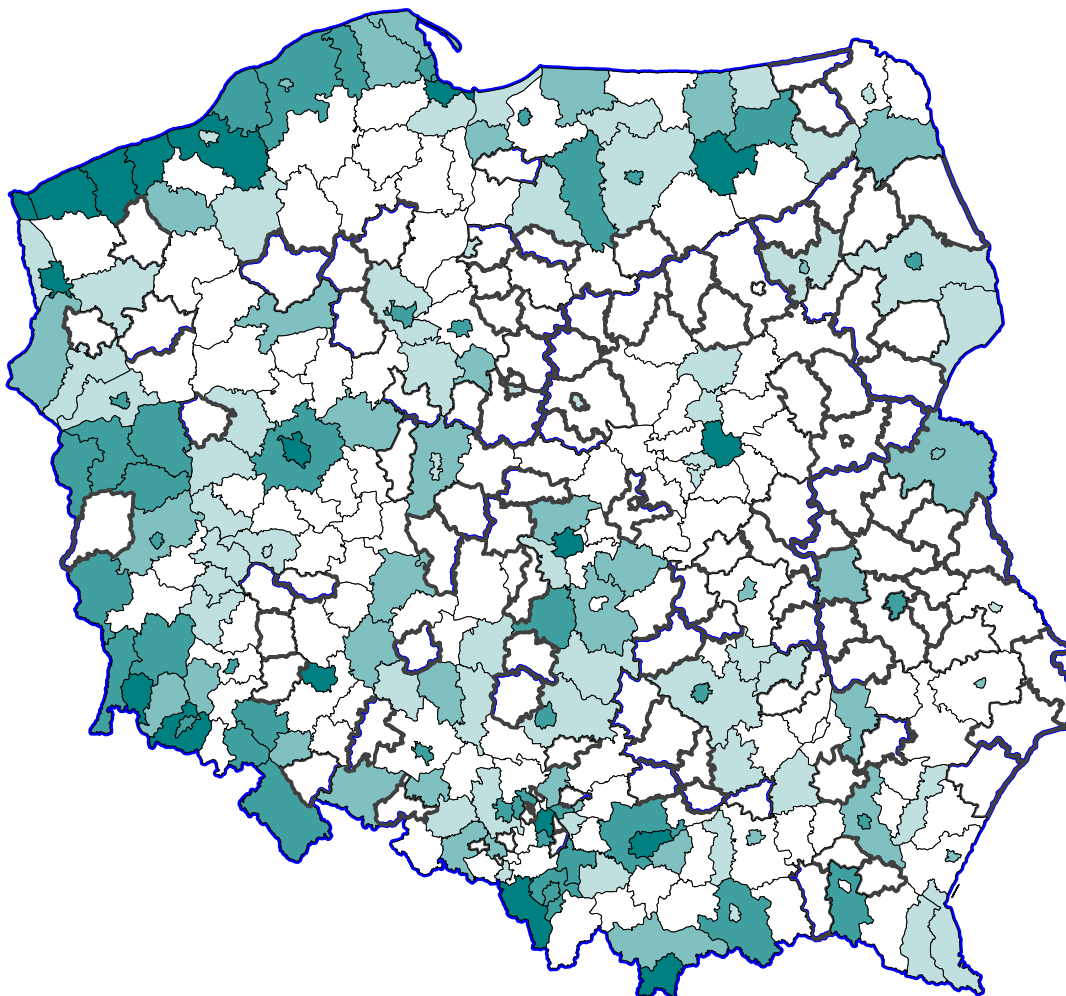
Mapa 3. Liczba turystów zagranicznych korzystających z obiektów noclegowych zakwaterowania zbiorowego według powiatów w 2008 roku

Źródło: baza danych GUS, opracowanie Instytut Turystyki.

Spośród sześciu najliczniej odwiedzanych miast lub powiatów, przyjmujących w obiektach noclegowych zakwaterowania zbiorowego po ponad 100 tys. turystów zagranicznych wyróżniają się: Warszawa (765 tys. gości) i Kraków (684 tys.). Następne są Wrocław (228 tys.), Poznań (159 tys.), Szczecin (141 tys.) i Gdańsk (119 tys.). W grupie kolejnych sześciu jednostek terytorialnych mieszczących się w zakresie od 50 do 100 tys. gości, znajdują się miasta: Łódź (64 tys.) i Katowice (57 tys.) oraz powiaty położone w rejonach atrakcyjnych turystycznie (kołobrzeski – 98 tys., mławowski – 66 tys., tatrzański – 61 tys.) lub w pobliżu ruchliwych przejść granicznych (słubicki – 51 tys.). Do kategorii dość licznie (10 do 49 tys.) odwiedzanych należy czterdzieści powiatów. Jeśli idzie o liczbę udzielonych noclegów, zdecydowanie na czele są Kraków (1633 tys. noclegów) i Warszawa (1412 tys.). W powiecie kołobrzeskim udzielono 870 tys. noclegów, a kolejne: Wrocław, Świnoujście, Poznań, Gdańsk, Szczecin i powiat lubański (mieszczą się w przedziale od 424 tys. – Wrocław do 229 tys. – lubański). Warto zwrócić uwagę na wysoką pozycję położonego przy granicy z Niemcami powiatu lubańskiego, gdzie przebywali głównie Niemcy, na których przypadło 99% wszystkich noclegów, a średnia pobytu kształtowała się na wysokim poziomie 10 noclegów.

Mapa 4. Liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym korzystającym z obiektów noclegowych zakwaterowania zbiorowego według powiatów w 2008 roku

Źródło: baza danych GUS, opracowanie Instytut Turystyki.

5. Wydatki cudzoziemców w Polsce: podstawowe trendy i kierunki zmian

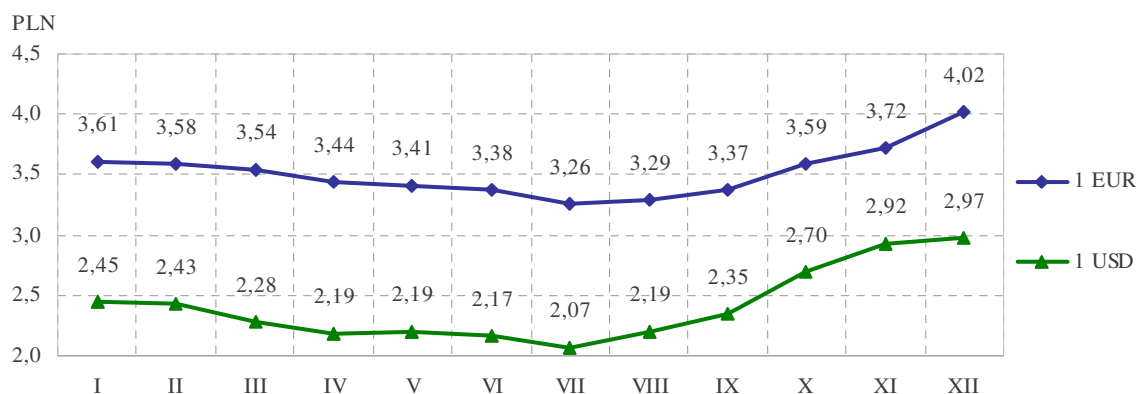
5.1. Przeciętne wydatki turystów

Badania przeprowadzone w 2008 roku pozwalają oszacować przeciętne wydatki turystów poniesione na terenie Polski na poziomie około 410 USD na osobę i blisko 79 USD dziennie (średnie ważone). Oznacza to, że kolejny rok z rzędu notujemy duży wzrost obydwu średnich w stosunku do poprzedniego okresu (odpowiednio o 62,1% i 20,8%). Notowane zmiany warto analizować w kontekście silnych wahań kursów walut, z jakimi mieliśmy do czynienia w badanym okresie, a zwłaszcza w powiązaniu z silnym spadkiem wartości złotego, zwłaszcza w relacji do dolara i euro.

Rys. 8. Średnie miesięczne kursy USD i EUR w latach 2000-2008

Źródło: Narodowy Bank Polski (www.nbp.pl).

Źródło: Narodowy Bank Polski (www.nbp.pl).

W badanym okresie rozpiętość przeciętnych wydatków na osobę, analizowana według krajów (grup krajów), wyniosła od 140 USD (Litwa) do 790 USD (kraje zamorskie). Porównanie z rokiem 2007 pokazuje wzrost wydatków (mierzonych w dolarach) ze wszystkich głównych krajów (grup krajów) generujących ruch turystyczny do Polski, z wyjątkiem Litwy; jest on jednorodny co do kierunku choć różny co do poziomu. Można wyróżnić cztery grupy rynków:

- 1) wiele rynków zachodnioeuropejskich, zwłaszcza tych, które są miejscem emigracji zarobkowej Polaków, powracających czasowo do kraju w celach turystycznych, ale już jako nie-

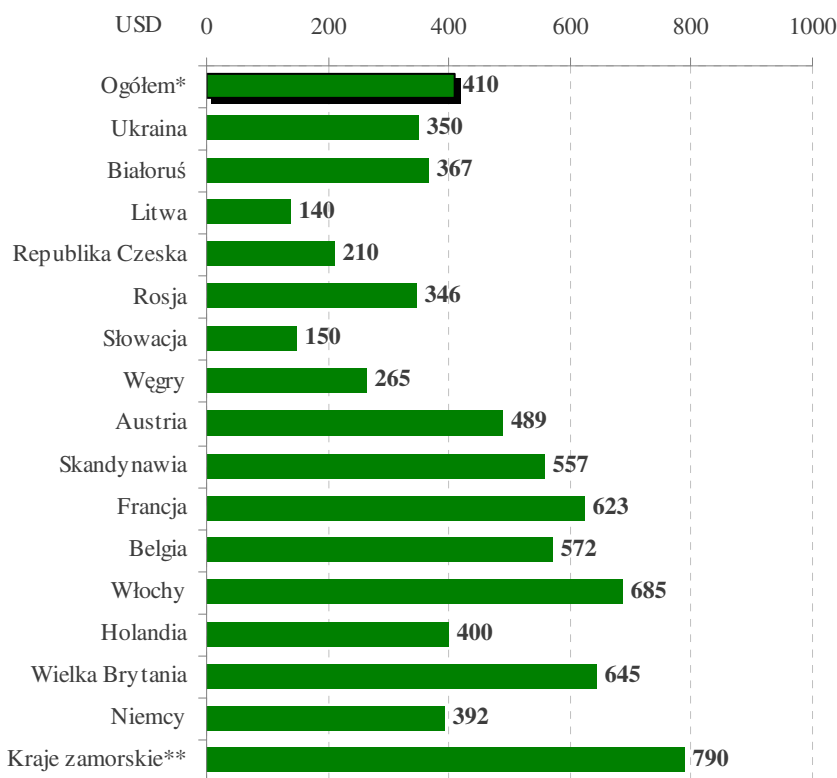

rezydenci polskiej gospodarki (Wielka Brytania, Włochy, Austria); w odniesieniu do przyjazdów z tych krajów zanotowano bardzo duże wzrosty przeciętnych wydatków turystów;

- 2) rynki wschodnich sąsiadów (z wyjątkiem Litwy), co do których odnotowano podwojenie wysokości przeciętnych wydatków turystów (Rosja, Białoruś, Ukraina); wynika to z faktu zintensyfikowania drobnej działalności gospodarczej, podejmowanej w obliczu pojawiającego się w tych krajach kryzysu ekonomicznego (zakupy, drobna działalność biznesowa);
- 3) rynki o umiarkowanych zmianach, rekompensujących spadek wartości dolara i zapewniających wzrost realnego poziomu wydatków (Niemcy, Beneluks, Słowacja, kraje zamorskie).

W 2008 roku warto zwrócić uwagę na wzrost przeciętnych wydatków Amerykanów, spowodowany z pewnością wzrastającą wartością dolara. W całej grupie *kraje zamorskie* zanotowano wzrost poziomu wydatków na osobę, ale w badanym okresie wynika głównie z wysokiego poziomu wydatków turystów z USA.

Rys. 9. Przeciętne wydatki turystów na osobę w 2008 roku w USD (według krajów)

* Średnia ważona.

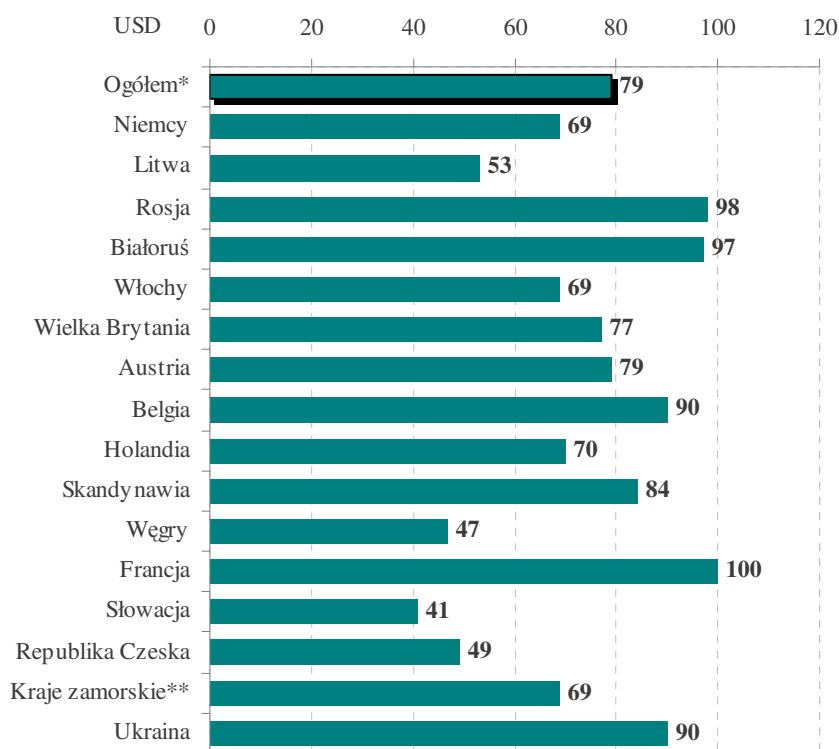
** Australia, Japonia, Kanada, Korea Płd., USA.

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Analiza poziomu przeciętnych wydatków oszacowanych w poszczególnych kwartałach pokazuje, że zachodzące zmiany w czasie były bardzo niejednorodne. W drugim kwartale znacząco wzrosły wydatki turystów z Wielkiej Brytanii, Austrii, Ukrainy, Estonii, Austrii i Hiszpanii przy równoczesnym, zauważalnym spadku wydatków nierezydentów z takich ważnych dla Polski rynków, jak: Niemcy, Dania, Szwecja, USA, Litwa i Łotwa. W trzecim kwartale zwraca uwagę dość duży wzrost poziomu wydatków turystów z krajów 15-UE, zwłaszcza za sprawą więcej wydających podróży z Francji, Belgii, Austrii i Finlandii. Wzrostom tym równocześnie towarzyszył spadek wydatków z wielu nowych krajów unijnych (w szczególności z Węgier, Łotwy,

Estonii). Ostatni kwartał 2008 roku cechują z kolei znaczące wzrosty wydatków turystów z krajów skandynawskich, Rosji i Ukrainy, oraz krajów zamorskich. Obserwując zmiany w kolejnych kwartałach warto zauważyć, że były one szczególnie intensywne w odniesieniu do wschodnich sąsiadów: trudna sytuacja gospodarcza ograniczyła wydatki turystów z krajów bałkańskich, natomiast rezydenci Rosji, Białorusi i Ukrainy, dla których podróżowanie do Polski było w związku z wejściem Polski do strefy Schengen znacząco utrudnione, ograniczyli przyjazdy, ale nie wydatki. Warto pamiętać, że na wielkość i strukturę wydatków turystów z tych państw wschodnich wciąż duży wpływ ma niestabilna sytuacja polityczna i gospodarcza, skłaniająca ich mieszkańców do dokonywania znacznych zakupów (również na terenie Polski) oraz do zachowań o charakterze spekulacyjnym.

Rys. 10. Przeciętne wydatki turystów na dzień pobytu w 2008 roku (w USD) – według krajów

* Średnia ważona

** Australia, Japonia, Kanada, Korea Płd., USA.

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Przeciętne dzienne wydatki turystów zostały oszacowane dla 2008 roku na poziomie 79 USD (średnia ważona). Stopień zróżnicowania był niższy niż w poprzednim roku: od ok. 41 USD (Słowacja) do 100 USD (Francja). Wysokie wydatki Francuzów to skutek zwiększonego ruchu biznesowego między Polską a Francją, wynikającego z przewodnictwa tego kraju w Unii Europejskiej. W 2008 roku przeciętne wydatki na dzień pobytu wzrosły przede wszystkim w odniesieniu do większości wschodnich sąsiadów, ale także Francji i Czech, uległy natomiast obniżeniu w odniesieniu do przyjazdów z Niemiec, Węgier i Holandii.

Porównanie dwu wskaźników: *średnich wydatków na osobę* i *średnich wydatków na jeden dzień pobytu* pokazuje, że w trzech ostatnich latach (2006-2008) ich zmiany były dla większości krajów dość jednolite i jednokierunkowe: wzrostowi średnich wydatków na osobę towarzyszył nie zawsze proporcjonalny, zazwyczaj wolniejszy wzrost średnich wydatków dziennych. W kilku przypadkach zanotowano jednak spadek wydatków na dzień pobytu przy równocze-

snym wzroście wydatków na osobę; wtedy mieliśmy do czynienia ze wzrostem długości pobytów (Niemcy, wybrane kraje zamorskie, Holandia). Na marginesie warto zauważyć, że mimo tych kilku wyjątków od kilku lat obserwowana jest jednak tendencja do skracania pobytów nie tylko w zagranicznej turystyce przyjazdowej do Polski, ale także do innych krajów europejskich.

Tab. 20. Przeciętne wydatki turystów zagranicznych na terenie Polski w latach 2006-2008 (według krajów)

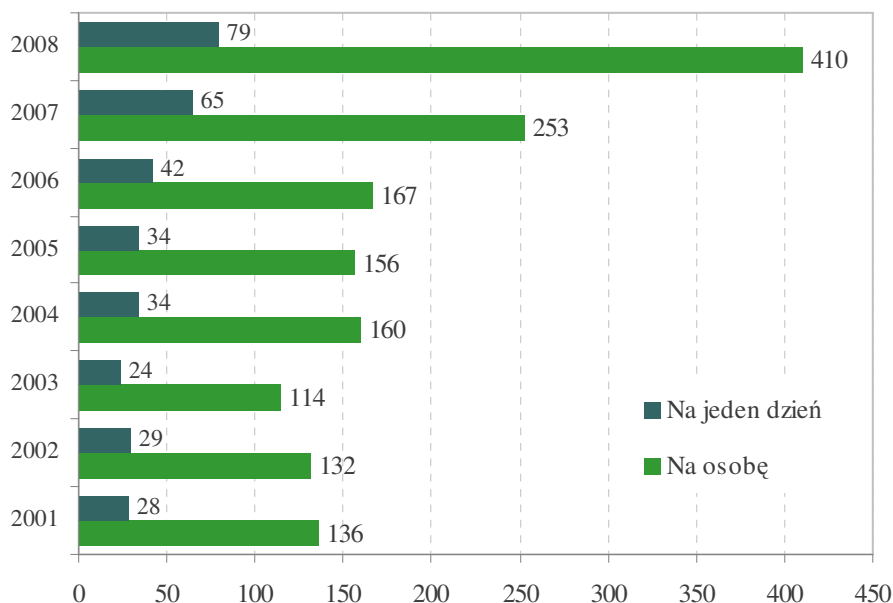
Kraje	Średnie wydatki na osobę (w USD)			Średnie wydatki na dzień pobytu (w USD)		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Ogółem*	167	253	410	42	65	79
Austria	152	236	489	41	64	64
Belgia	222	402	572	52	72	79
Białoruś	59	135	367	18	37	80
Republika Czeska	97	105	210	27	31	49
Francja	205	394	623	45	66	100
Holandia	228	383	400	46	80	60
Litwa	80	147	140	30	28	53
Niemcy	191	327	392	44	82	69
Rosja	104	177	346	40	63	98
Skandynawia	215	384	557	55	77	84
Słowacja	84	124	150	24	33	41
Ukraina	134	169	350	53	70	90
Węgry	129	174	265	30	56	47
Wielka Brytania	249	346	645	49	61	77
Włochy	146	287	685	34	55	69
Kraje zamorskie**	388	557	790	28	74	69

* Średnia ważona.

** USA, Kanada, Korea Płd., Japonia, Australia.

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

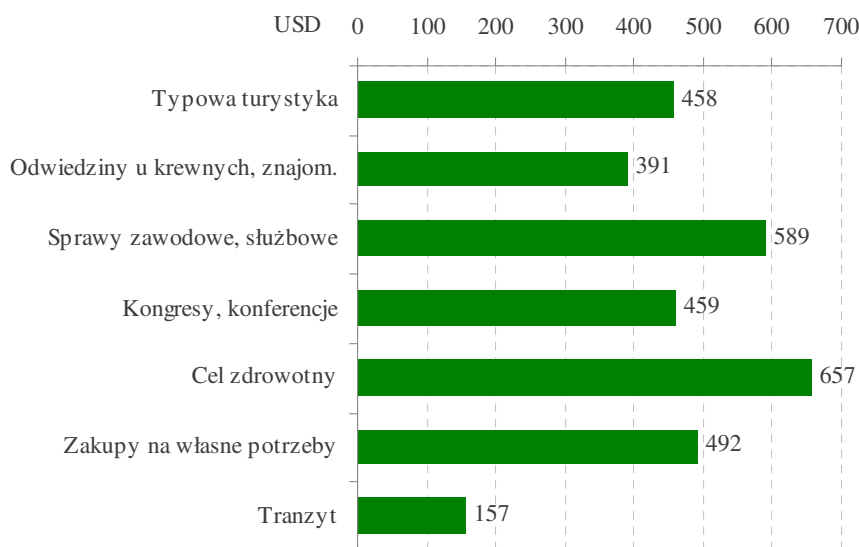
Rys. 11. Zmiany wielkości przeciętnych wydatków nierezydentów w latach 2002-2008

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Instytutu Turystyki.

Podobnie jak w 2007 roku, także najnowsze badania pokazy wzrostową tendencję poziomu wydatków w odniesieniu do wszystkich analizowanych celów podróży, za wyjątkiem tranzytu. Tak jak rok wcześniej, najwyższe (i rosnące) wydatki były związane z pobytami o charakterze zdrowotnym (657 USD na osobę), najniższe zaś – z przejazdami tranzytowymi. Wyższe wydatki niż w 2007 roku związane były także z przyjazdami typowo turystycznymi, zawodowymi i służbowymi oraz zakupami na własne potrzeby. Podobnie jak w poprzednich latach, bardzo dużo wydają w Polsce osoby podróżujące w celu dokonania zakupów, zarówno na własne potrzeby, jak i na sprzedaż.

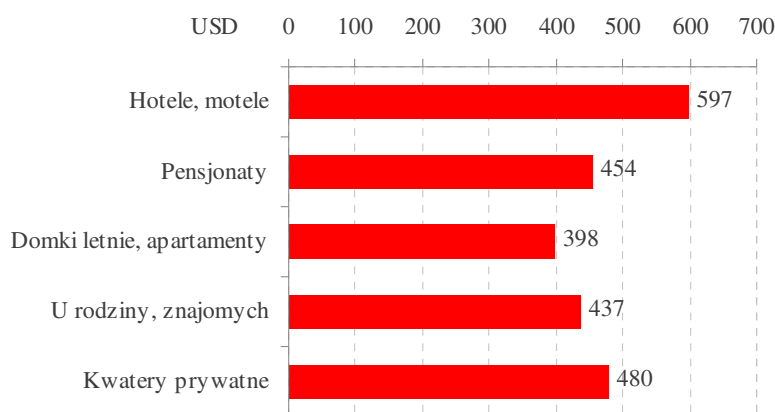
Rys. 12. Wydatki turystów w 2008 roku według celu podróży (w USD na osobę)

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Zmiana metodologii badań granicznych, wprowadzona w 2007 roku oznacza, że od dwóch lat w inny sposób dokonuje się szacowania przeciętnych wydatków ponoszonych w zależności od rodzaju wykorzystanej bazy noclegowej. Do liczenia średnich brane są dane tylko tych respondentów, którzy zatrzymali się w jednym rodzaju bazy noclegowej (np. tylko w pensjonatach lub tylko w kwaterach prywatnych). Taki sposób szacowania nie jest pozbawiony wad, ponieważ eliminuje osoby korzystające w trakcie jednej podróży z różnego rodzaju zakwaterowania, a więc zmniejsza liczebność próby. W przypadku zagranicznej turystyki przyjazdowej do Polski nie jest to jednak duża liczba osób. Analiza poziomu wydatków w zależności od rodzaju wykorzystanej bazy pokazuje, że w 2008 roku najczęściej pozostawiały w Polsce osoby zatrzymujące się tylko w hotelach lub motelach (597 USD na osobę), a następnie tylko w kwaterach prywatnych (480 USD na osobę) i tylko w pensjonatach (454 USD). W 2008 roku najniższe wydatki ponosiły osoby zamieszkujące na kempingach i polach namiotowych (342 USD na osobę).

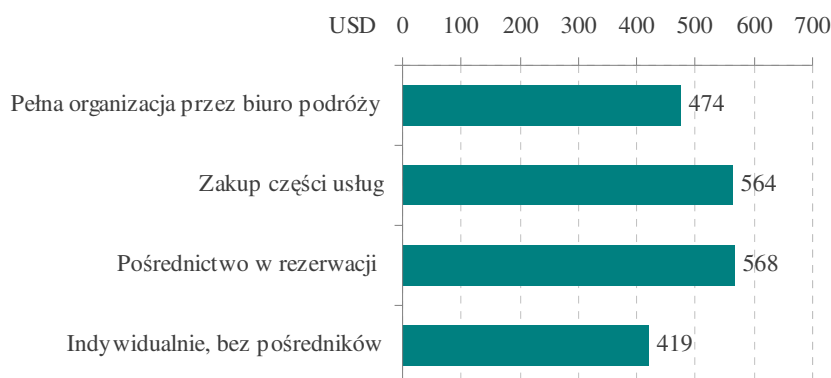
Rys. 13. Wydatki turystów w 2008 roku według rodzaju wykorzystywanej bazy noclegowej (w USD na osobę)

Uwaga: oszacowania według nowej metodologii, wprowadzonej w 2007 roku. Średnia wielkość wydatków liczona jest na podstawie tylko tych ankiet, w których respondent wskazał jeden rodzaj zakwaterowania.

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Rys. 14. Wydatki turystów w 2008 roku według sposobu organizacji podróży (w USD na osobę)

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

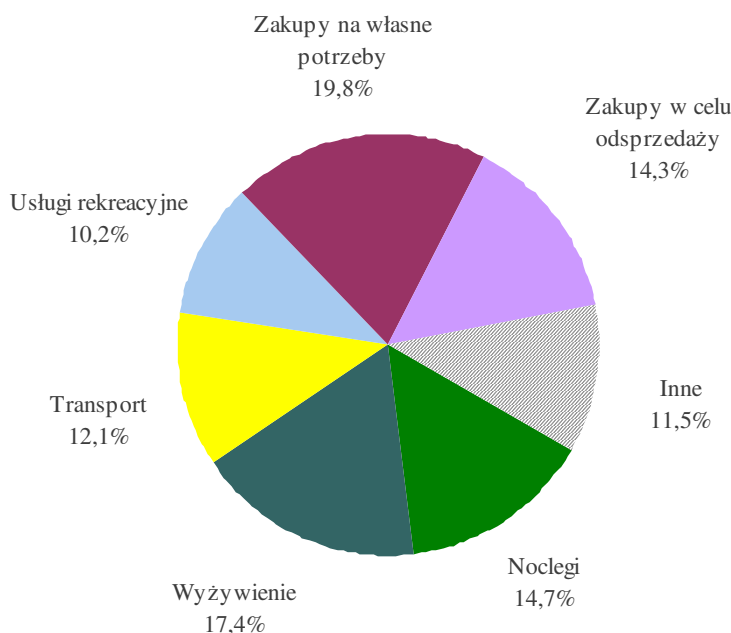
Co się tyczy związków między sposobem organizacji podróży a wysokością wydatków, zależności są takie same, jak w poprzednim roku: największe wydatki ponoszą osoby korzystające z pośrednictwa w rezerwacji (568 USD na osobę, wobec 498 USD w 2007 roku) i przy za-

kupie części usług (564 USD wobec 484 USD w 2007 roku). Wydaje się, że to zjawisko można wiązać z notowaną od kilku lat ogólnoswiatową tendencją do stopniowego umniejszania dotychczasowej tradycyjnej roli biur podróży i zastępowania pełnych pakietów turystycznych usługami kupowanymi samodzielnie lub częściowo rezerwowanymi przez internet.

5.2. Wydatki według rodzajów i miejsca ponoszenia

Jeśli chodzi o strukturę rodzajową wydatków, w oszacowaniach dla 2008 roku zwracają uwagę dość istotne zmiany w stosunku do poprzedniego okresu. Wiązą się one przede wszystkim z dużymi zakupami, czynionymi przez turystów z ościennych krajów wschodnich, ale także ze Słowacji, Niemiec, Rumunii w związku ze zmianami kursów walut i wzrostem opłacalności dokonywania zakupów na terenie Polski. Badanie wydatków wskazuje, że około 15% sum pozostawionych w Polsce turyści przeznaczają na noclegi (wobec 21,5% w 2007 r.), a około 17,4% na wyżywienie (wobec 19,4% w 2007). Należy podkreślić, że w ciągu ostatnich trzech lat znaczenie obydwu tych pozycji w łącznym budżecie maleje (od dwóch lat dzieje się tak na skutek spadku tej części wydatków, która była przeznaczona na pokrycie kosztów zakwaterowania). W strukturze wydatków w 2008 roku zwraca natomiast uwagę większy niż poprzednio udział wydatków na cele rekreacyjne oraz na cele włączone przez respondentów do grupy „inne”. Zakupy na własne potrzeby, zaliczane, zgodnie z metodologią UNWTO, do wydatku turystycznego, stanowiły mniejszy niż w poprzednim roku udział (17,8% wobec 24,1% w 2007). Łączne wydatki na zakupy (na własne potrzeby oraz w celu odsprzedaży) stanowiły w sumie 34,1% budżetów turystów, wobec 30,2% w 2007 i 26,9% w 2006 roku. Te wydatki na zakupy, które są dokonywane z zamiarem odsprzedaży nie mają charakteru turystycznego, od lat jednak śledzimy ich poziom ze względu na duże znaczenie gospodarcze (eksport). Jeśli chodzi o kraje, które mają w tych zakupach największy udział, w 2008 roku prym wiodły osoby przyjeżdżające z Ukrainy (61,1%), Rumunii (blisko 40%), Rosji (26%), Białorusi (21,3%).

Rys. 15. Struktura wydatków poniesionych przez turystów na terenie Polski w 2008 roku

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Tab. 21. Struktura wydatków poniesionych przez turystów na terenie Polski w latach 2002-2008 (w %)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Noclegi	31,9	32,5	31,2	36,8	23,7	21,5	14,7
Wyżywienie	21,3	18,4	20,1	19,3	19,8	19,4	17,4
Transport	11,7	13,2	12,1	13,0	24,1	20,3	12,1
Usługi rekreacyjne	8,7	9,0	6,3	6,8	4,2	3,9	10,2
Zakupy na własne potrzeby	19,1	20,5	18,7	18,3	20,5	24,1	19,8
Zakupy w celu odsprzedaży	3,0	2,8	7,0	4,1	6,4	6,1	14,4
Inne	3,9	3,4	4,6	1,7	1,3	4,7	11,5
Brak danych	0,4	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

W części dotyczącej struktury wydatków kwestionariusz badawczy pozwala na ich dalsze, bardziej szczegółowe rozszacowanie, zwłaszcza w odniesieniu do wyżywienia i transportu. I tak, spośród wydatków przeznaczonych w 2008 roku na wyżywienie około 77,4% wiązać należy z korzystaniem z usług gastronomii; udział wydatków na gastronomię z roku na rok rośnie (w 2007 stanowił 68%, w 2006 r. około 52,5%, w 2005 ponad 43%, a w 2004 – ponad 46%). Z kolei w kosztach transportu wciąż największy udział (ale malejący) ma zakup paliwa (59,7% w 2008 r. wobec 76,9% w 2007 i 82,1% w 2006), a blisko 32% to wydatki na zakup biletów. Są to duże zmiany w relacji do 2007 r. na rzecz większego udziału wydatków na transport zbiorowy. Warto pamiętać jednak, że badania według nowej metodologii były prowadzone dopiero drugi rok z rzędu, ich wyniki należy więc traktować z dużą ostrożnością. W ankiecie, na podstawie której zrealizowano badania w dwóch ostatnich latach, zrezygnowano z pytania o rozszacowanie wydatków poniesionych w związku z zakupami, a zatem nie ma możliwości pokazania, jakie sumy zostały przeznaczone na poszczególne grupy asortymentowe (np. odzież i obuwie czy też alkohol).

Z punktu widzenia znaczenia popytu turystycznego nierezydentów dla gospodarki kraju, a także dla bilansu płatniczego, ważne jest, aby uwzględnić wszystkie wydatki, nie zapominając o tych, które wpływają z zagranicy na konta polskich podmiotów gospodarczych. Chodzi tu przede wszystkim o wartość usług świadczonych na terenie Polski, ale opłaconych w miejscu stałego zamieszkania turystów. Analizując dane dotyczące wydatków trzeba zatem uwzględnić miejsce ich ponoszenia, a zwłaszcza podział na te, które zasiliły gospodarkę kraju emisji ruchu turystycznego, i te, które wpłynęły do regionów recepcyjnych. Okres 2002-2007 charakteryzuje dość podobna struktura tych wydatków, choć ich wielkości bezwzględne ulegają w sposób oczywisty zmianom.

Tab. 22. Struktura wydatków turystów poniesionych przed podróżą w latach 2002-2008 (w %)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Zakup pakietu usług	22,8	26,9	23,9	25,2	24,9	19,6	38,4
Transport	62,4	61,3	61,2	62,5	63,6	64,0	54,1
Inne	14,3	11,7	11,5	10,4	8,3	16,4	7,5

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

W 2008 r. zdecydowanie wzrósł udział wydatków ponoszonych w związku z zakupem całych pakietów, zmalał zaś udział kosztów transportu i pozostałych wydatków. Od 2004 roku

informacja o poziomie wydatków ponoszonych za granicą, przed podróżą, jest również wykorzystywana do szacowania (i weryfikacji danych ze źródeł bankowych) tej części ogólnych przychodów dewizowych kraju, która jest ponoszona poza terytorium ekonomicznym Polski, ale zasila naszą gospodarkę.

Coraz bardziej powszechne zainteresowanie zagadnieniem wpływu turystyki na gospodarkę regionów jest zjawiskiem zrozumiałym: to w regionach podejmowane są decyzje o kierunkach rozwoju gospodarczego i to regiony bezpośrednio odczuwają wszystkie skutki zmian na rynku turystycznym. Ważna jest zatem nie tylko próba rozdzielenia wydatków na sumy pozostające w kraju stałego zamieszkania turysty i te, które wpłynęły do systemu ekonomicznego kraju recepcyjnego, ale także ustalenie, jakie sumy zasiły poszczególne odwiedzane regiony. Warto przypomnieć, że – podobnie jak w latach poprzednich – jest to niełatwe zadanie, zwłaszcza w odniesieniu do turystyki masowej, opartej na sprzedaży całych pakietów usług, niemożliwych do szczegółowego rozdzielenia na podstawie badania ankietowego turystów. Tradycyjne, kompleksowe usługi turystyczne opierają się na zintegrowanym produkcie, złożonym z wielu usług komplementarnych. Kupując pakiet usług (wycieczkę czy kilkudniowy pobyt wypoczynkowy) turyści nie wiedzą, jaka część ceny zapłaconej przez nich za imprezę turystyczną odpowiada poszczególnym rodzajom kosztów, jaka przeznaczona jest na zakup usług na terenie kraju (regionu) wysyłającego, marżę organizatorów czy transport, jaka zaś – na usługi świadczone w kraju recepcyjnym i w jego poszczególnych regionach: usługi noclegowe, żywieniowe, rozrywkę, marżę pośredników itp. Postulat nałożenia na touroperatorów obowiązku poinformowania klienta, jaka jest struktura ceny pakietu jest kontrowersyjny i co więcej, nie doczekał się do tej pory realizacji. Zagadnienie to jest wciąż aktualne. Trzeba ponadto pamiętać, że uzyskanie dobrej jakości danych na temat spożycia turystycznego w ujęciu regionalnym jest bardzo trudne. Jedynym rozwiązaniem są badania reprezentatywne, a zapewnienie takiej reprezentatywności dla regionu w odniesieniu do odwiedzających cudzoziemców jest niełatwym zadaniem.

Tab. 23. Poziom i struktura wydatków poniesionych przed podróżą (wybrane kraje)

	2007				2008			
	USD na osobę	W tym na (w %):			USD na osobę	W tym na (w %):		
		pakiet	transport	pozostałe		pakiet	transport	pozostałe
Ogółem	135	19,6	64,0	16,4	533	38,4	54,1	7,5
Niemcy	98	30,6	48,6	20,8	374	40,7	50,5	8,8
Francja	300	27,2	55,0	17,8	841	48,6	49,1	2,3
W. Brytania	303	11,5	66,3	22,2	1216	30,6	66,9	2,5
Austria	118	11,0	83,6	5,4	507	58,8	38,0	3,2
Włochy	262	24,8	64,3	10,9	954	43,5	50,7	5,8
Skandynawia	290	23,9	69,2	6,9	443	33,4	55,6	11,0
Beneluks	148	22,6	66,9	10,5	618	55,4	40,3	4,3
USA	553	7,2	58,3	34,5	1610	40,6	58,6	0,8
Kraje sąsiedzkie (bez Niemiec)	91	18,9	58,6	22,5	170	29,1	38,3	32,6

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

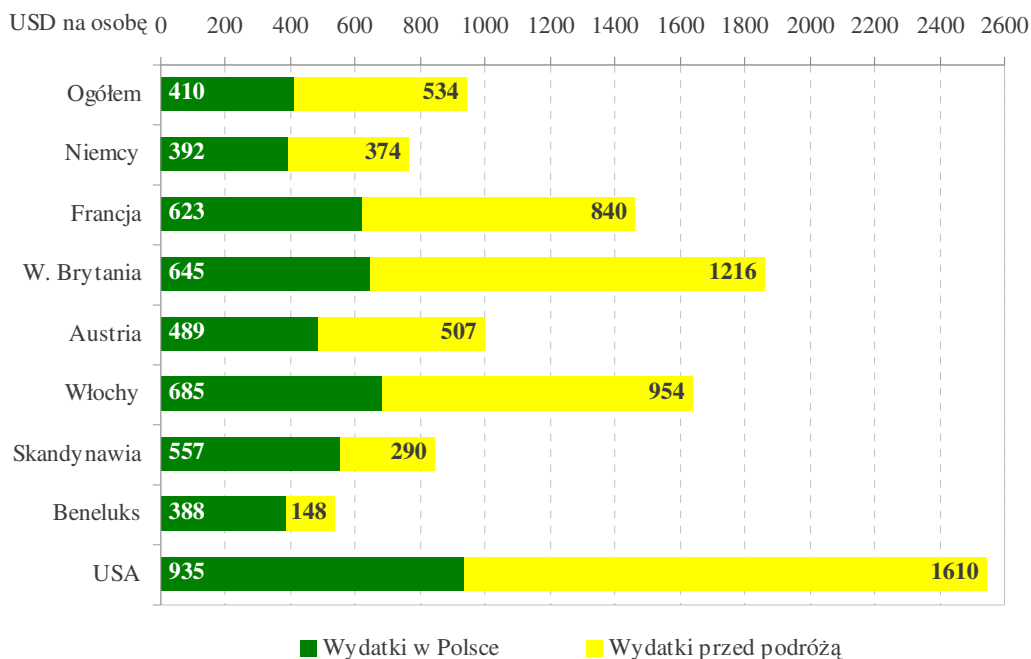
Wyniki badań przeprowadzonych w 2008 roku są w odniesieniu do poziomu wydatków ponoszonych przed podróżą dość zaskakujące. Przeciętne wydatki na osobę poniesione w miejscu zamieszkania nierezydentów wzrosły w stosunku do poprzedniego okresu znacząco;

nie znajduje to wyjaśnienia ani w poziomie spadku kursu dolara ani we wzroście wydatków na terenie Polski. Wyniki badań należy w tym zakresie traktować z dużą ostrożnością; będą one wymagały weryfikacji w następnym roku. Tak jak w latach poprzednich, w badanym okresie najmniej przed podróżą wydawali mieszkańcy wszystkich krajów ościennych. Jest to zjawisko zrozumiałe: poziom wydatków jest w naturalny sposób skorelowany z odległością między krajem zamieszkania a krajem recepcji, a co za tym idzie, z mniejszymi lub większymi kosztami transportu. Podobnie jak w poprzednim roku najwyższe wydatki przed podróżą wiążą się z wizytami ze Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Włoch i Francji. Wielkości tych wydatków, analizowana według krajów, jest skorelowana z popularnością przyjazdów organizowanych przez biura podróży i z udziałem kosztów zakupu części usług za granicą. Udział kosztów transportu w wydatkach poniesionych przed podróżą był przez wiele lat zbliżony: w latach 2002-2007 oscylował w granicach od 61,2% (2004 r.) do 64% (2007 r.). W 2008 roku uległ istotnej zmianie, na korzyść większego znaczenia wydatków na całe pakiety usług i kosztem ograniczenia udziału wydatków na transport oraz wydatków pozostałych.

Ponieważ w 2008 roku wzrostowi przeciętnych wydatków na terenie Polski towarzyszył również wzrost wydatków poniesionych przed podróżą, notujemy zatem wzrost wydatków łącznych. W badanym roku stosunkowo niskie łączne wydatki ponosili przede wszystkim turyści z Beneluksu, Skandynawii i krajów sąsiedzkich. Jest to zrozumiałe głównie z uwagi na stosunkowo niewielką odległość i relatywnie niskie wydatki na transport. Najwyższe wydatki łączne zanotowano natomiast w odniesieniu do osób przyjeżdżających ze Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Włoch i Francji. Najwyższe wydatki przed podróżą wiążą się z wizytami służbowymi, zwłaszcza z takich krajów jak: kraje zamorskie, Wielka Brytania, Portugalia, Belgia. Jest to skorelowane nie tylko z odległością od rynku generującego ruch turystyczny, ale także z faktem częstszego korzystania z droższych biletów lotniczych klasy biznes.

Rys. 16. Łączne wydatki na podróż poniesione przez turystów odwiedzających Polskę w 2008 roku

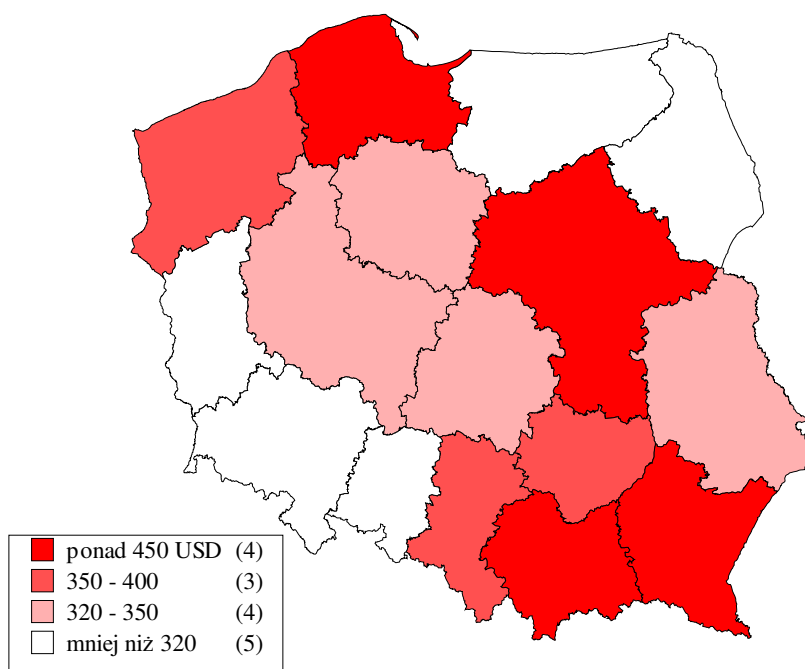

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Jak już wyżej wspomniano, z gospodarczego punktu widzenia ważnym zagadnieniem jest rozszacowanie wydatków według miejsc, do których one trafiają (poszczególnych regionów

Polski: województw, wielkich miast). Wyniki takich oszacowań są zwłaszcza interesujące dla władz regionów, starających się ocenić efekty rozwoju gospodarki turystycznej na swoim terenie. Dokonanie dokładnych szacunków jest jednak bardzo utrudnione ze względu na to, że turyści zazwyczaj odwiedzają kilka regionów w czasie tej samej podróży. Trudności tej nie udaje się w łatwy sposób pokonać, a więc przy obecnym stanie badań precyzyjne oszacowanie przychodów regionów jest bardzo trudne. Modyfikując w ostatnich latach narzędzie badawcze rozbudowano pytanie odnoszące się do rodzaju bazy noclegowej, z jakiej korzystał respondent o liczbę noclegów spędzonych w poszczególnych województwach; pozwala to lepiej rozeznaczyć geograficznie wydatków oraz oszacować wydatki związane z korzystaniem z jednorodnej bazy noclegowej. Jest to informacja zdecydowanie bardziej przydatna dla władz miast oraz województw, ponieważ w jednoznaczny sposób pozwala przyporządkować wydatki respondentów do ich terenu. Powoduje jednak, że szacowane do 2006 roku włącznie przeciętne wydatki turystów związane z ich wizytami w poszczególnych województwach (miastach) i nocowaniem w wybranych rodzajach bazy nie są porównywalne z obliczeniami dokonanymi dla lat 2007 i 2008, te ostatnie bowiem opierają się na ankietach jednorodnych (tzn. takich, w których respondent wskazał **jedno** województwo, miasto, rodzaj bazy noclegowej), a nie na ankietach, w których respondent wskazał miejsce swojego **najdłuższego** pobytu.

Mapa 5. Przeciętne wydatki turystów w 2008 roku według odwiedzanych województw (w USD na osobę)

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Wykorzystując zmiany wprowadzone w ankiecie oraz wychodząc naprzeciw oczekiwaniom władz regionalnych, w metodzie szacowania przeciętnych wydatków ponoszonych w województwach (lub miastach) dokonano zatem pewnej zmiany: przy liczeniu średnich wielkości wzięto pod uwagę tylko te ankiety, w których respondenci wskazali jedno (dane) województwo lub jedno (dane) miasto. Pozwoliło to uniknąć zafałszowania poziomu średnich wydatków przez wliczenie sum pozostawionych w innych regionach. A zatem podane informacje są jednoznaczne z poziomem wydatków poniesionych właśnie we wskazanym regionie (województwie). Mankamentem tej metody jest konieczność wyeliminowania respondentów zatrzymujących się w kilku województwach, co oznacza szacowanie przeciętnych wydatków na podsta-

wie mniejszej liczby ankiet oraz – co bardziej istotne – praktyczne wyeliminowanie z oszacowań turystyki objazdowej. Uwagi te dotyczą lat 2007 i 2008, a zatem porównując dane dla tych okresów z poprzednimi należy pamiętać o zmianie metody szacowania.

Tab. 24. Przeciętne wydatki turystów w latach 2003-2008 według odwiedzanych województw (w USD na osobę)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Zachodniopomorskie	89	141	133	168	244	353
Pomorskie	128	225	177	189	244	464
Warmińsko-mazurskie	111	177	157	173	227	225
Podlaskie	86	124	117	105	271	301
Lubuskie	64	118	106	111	279	303
Wielkopolskie	117	166	142	143	284	345
Kujawsko-pomorskie	121	175	137	173	234	323
Łódzkie	133	168	147	131	240	336
Mazowieckie	148	185	179	185	324	543
Świętokrzyskie	114	166	131	91	186	362
Lubelskie	81	152	103	111	223	350
Dolnośląskie	109	152	149	157	192	319
Opolskie	96	118	130	135	220	316
Śląskie	128	146	151	119	201	394
Małopolskie	131	151	162	138	264	552
Podkarpackie	79	145	128	135	292	723

Uwaga: od 2007 r. zmiana metodologii. Średnia wielkość wydatków liczona jest na podstawie tylko tych ankiet, w których respondent wskazał jedno województwo.

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Kolejny rok wzrostu poziomu przeciętnych wydatków turystów w Polsce znajduje odzwierciedlenie w ich wzroście w zależności od miejsca ponoszenia. Dotyczy to prawie wszystkich województw (z wyjątkiem warmińsko-mazurskiego), ale nie wszystkich miast (poza Białymstokiem i Poznaniem). Szczególnie duże wzrosty zaobserwowano w odniesieniu do województw: podkarpackiego, małopolskiego, śląskiego i świętokrzyskiego. Część tych wzrostów należy wiązać z podwyższonym poziomem wydatków Białorusinów i Ukraińców, część natomiast – z wysokimi wydatkami Polaków pracujących za granicą i przyjeżdżających do kraju w roli nierezydentów.

Rozpiętość wydatków osób odwiedzających wybrane duże miasta była w 2008 roku większa niż rok wcześniej: kształtowały się one w granicach od 247 USD na osobę (Częstochowa) do 603 USD (Kraków). W odniesieniu do zdecydowanej większości miast są one znacząco wyższe niż w 2007 roku; wzrosty te należy wiązać przede wszystkim z ogólnym wzrostem poziomu wydatków. Podobnie jak w 2007 roku, średnie wydatki dla miast liczone są na podstawie jednorodnych ankiet, tzn. deklaracji tych respondentów, którzy wskazali tylko jedno z nich. Jest to informacja zdecydowanie bardziej przydatna dla władz miejskich, ponieważ w jednoznaczny sposób pozwala przyporządkować wydatki respondentów do ich terenu. Warto podkreślić, że w 2008 roku największe wzrosty dotyczą takich miast, jak Kraków, Wrocław i Gdańsk.

Tab. 25. Przeciętne wydatki turystów w latach 2003-2008 według odwiedzanych miast (w USD na osobę)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Białystok	93	128	114	126	374	292
Warszawa	166	196	202	224	405	549
Katowice	110	141	154	118	286	430
Kraków	131	143	154	145	332	603
Łódź	133	188	169	162	310	340
Poznań	121	215	171	186	376	369
Szczecin	88	143	131	139	318	360
Lublin	101	245	157	110	292	360
Gdańsk	120	194	188	173	278	463
Wrocław	116	167	179	154	188	324
Częstochowa	142	162	164	145	217	247

* Uwaga: od 2007 r. zmiana metodologii. Średnia wielkość wydatków liczona jest na podstawie tylko tych ankiet, w których respondent wskazał jedno miasto.

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

5.3. Wydatki odwiedzających jednodniowych

Z badań przeprowadzonych w 2008 roku wynika, że przeciętne wydatki osób nie korzystających na terenie Polski z noclegu (odwiedzających jednodniowych) wyniosły 135 USD na osobę (średnia ważona), a więc ukształtowały się na poziomie wyższym niż rok wcześniej (wzrost o 12,5%). Spośród podróżnych z krajów sąsiedzkich najwyższe wydatki i najbardziej znaczącą dynamikę wzrostu deklarowali Ukraińcy (395 USD, ponad dwa razy więcej niż w poprzednim roku). W badanym roku najniższe wydatki oszacowano dla odwiedzających jednodniowych z Republiki Czeskiej (59 USD). Spośród krajów pozasąsiedzkich najliczniejsza grupa odwiedzających jednodniowych przyjechała do Polski z Łotwy (200 tys. podróży); średnie wydatki na osobę z tego rynku nie są jednak wysokie. W 2008 roku ważne rynki dla podróży jednodniowych to także Wielka Brytania i Irlandia (łącznie 60 tys., ponad 500 USD na osobę), kraje skandynawskie (łącznie 60 tys., 406 USD), kraje Beneluksu (55 tys., 220 USD) i Austria (50 tys., 119 USD).

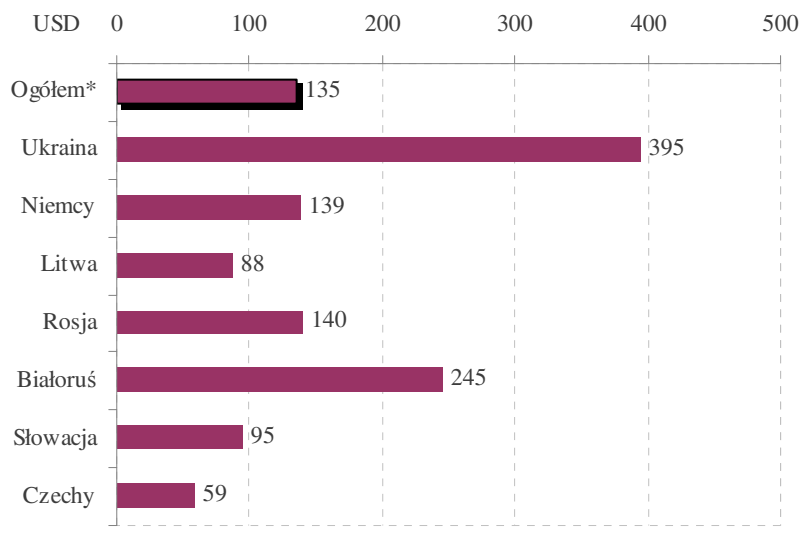
Tab. 26. Przeciętne wydatki odwiedzających jednodniowych w latach 2002-2008 (w USD na osobę)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008:2007
Ogółem*	46	36	60	58	76	120	135	1,13
Niemcy	51	45	74	70	82	123	139	1,13
Czechy	14	14	21	19	39	72	59	0,82
Słowacja	10	12	24	29	44	97	95	0,98
Białoruś	77	48	61	57	91	171	245	1,43
Ukraina	95	44	98	78	118	186	395	2,12
Litwa	63	49	74	70	75	108	88	0,81
Rosja	54	52	68	54	65	63	140	2,22

* Średnia ważona.

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Rys. 17. Przeciętne wydatki odwiedzających jednodniowych w 2008 roku według krajów (w USD)

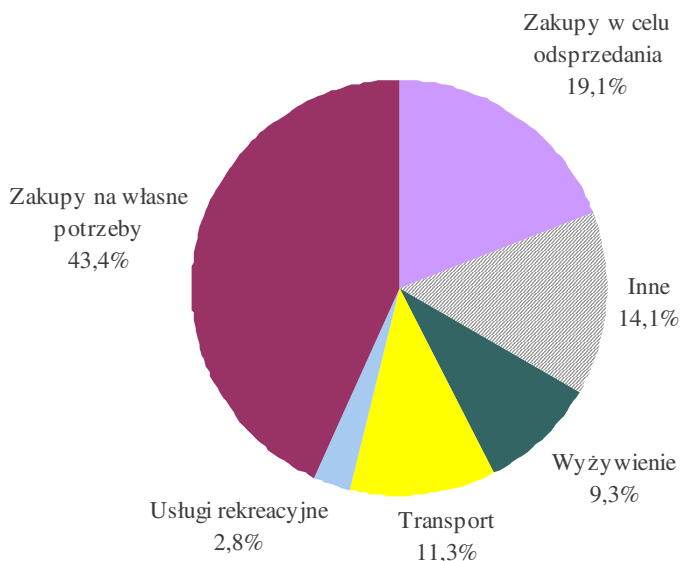

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Warto zauważyć, że w 2008 roku wzrosły przeciętne wydatki odwiedzających jednodniowych z większości krajów ościennych (z wyjątkiem Republiki Czeskiej, Słowacji i Litwy). Należy szczególnie podkreślić wzrost przeciętnych wydatków ponoszonych przez odwiedzających jednodniowych z Ukrainy i Rosji (ponad dwukrotny), oraz Białorusi (o ponad 43%).

Struktura wydatków odwiedzających jednodniowych w Polsce była w 2008 roku zbliżona do tej, którą obserwowaliśmy w poprzednich latach. Największe sumy podróży jednodniowi wydali w związku z zakupami na własne potrzeby (43,4%, w 2007 – 43%). W badanym okresie wydatki na zakupy na własne potrzeby miały największy udział wśród wydatków odwiedzających jednodniowych ze Słowacji (61,2%), Republiki Czeskiej (53%) i Białorusi (52,3%). Na wyżywienie odwiedzający jednodniowi przeznaczili nieco większy niż w 2007 roku odsetek wydatków (ok. 9,3%), na transport – 11,3% (wobec blisko 18,5% w roku poprzednim). W wydatkach na transport aż 88% stanowiły wydatki na zakup paliwa (w 2007 r. 95%), blisko 7% na zakup biletów. W 2008 roku kontynuowany jest wzrostowy trend udziału wydatków przeznaczonych na zakupy w celu odsprzedaży (stanowiły one ok. 19,1% wobec 15,5% w 2007 r.). Podobnie jak w poprzednim roku, największy udział zakupów na sprzedaż deklarowali Ukraińcy, którzy przeznaczili na ten cel blisko 41% swoich wydatków (w 2007 aż 59,4%).

Rys. 18. Struktura wydatków odwiedzających jednodniowych w 2008 roku (w %)

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Wykorzystywany w badaniu odwiedzających jednodniowych kwestionariusz jest na tyle rozbudowany, że pozwala – podobnie jak w przypadku badania turystów – na bardziej szczegółową ocenę struktury wydatków. Począwszy od 2007 roku ankieta została w tym zakresie jednak nieco uproszczona, co w praktyce oznacza, że odstąpiono od pytania o szczegółowe wydatki poniesione w związku z zakupami artykułów spożywczych, o niektóre wydatki związane z transportem (np. naprawa samochodów, rent a car) oraz zrezygnowano z badania struktury zakupów na własne potrzeby. Pytanie o strukturę wydatków dawało w latach 2007-2008 możliwość rozszacowania wydatków ponoszonych w ramach głównych grup rodzajowych, zwłaszcza w odniesieniu do wyżywienia i transportu. Szczegółową strukturę wydatków pokazują dane z tabeli 26.

Tab. 27. Struktura wybranych rodzajów wydatków odwiedzających jednodniowych (2008 r.) – w %

Wybrane rodzaje wydatków	Udział %
Wyżywienie , w tym:	9,3
• usługi gastronomiczne	52,7
Transport , w tym:	11,3
• zakup paliwa	88,1
• zakup biletów	6,8
• pozostałe	5,1
Zakupy na własne potrzeby	43,4

Uwaga: w tabeli pokazano tylko strukturę tych grup wydatków, o które szczegółowo pytano respondentów.

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Jak wynika z tabeli, spośród wydatków przeznaczonych w 2008 roku na wyżywienie blisko 53% należy wiązać z korzystaniem z usług gastronomii (w 2007 około 60%). Pozostałe wydatki na wyżywienie to zakupy żywności w handlu detalicznym (w 2007 r. było to ok. 40%, a w 2006 r. 54,5 %). W wydatkach przeznaczonych na transport największy udział miał, podob-

nie jak w poprzednich latach, zakup paliwa (88,1% wobec 95% w 2007 i 86,1% w 2006). Spadek udziału wydatków na paliwa i wzrost znaczenia transportu publicznego należy wiązać z bardzo wysokimi cenami ropy naftowej i gazu (zwłaszcza w pierwszej połowie roku) a co za tym idzie, wzrostem popularności tańszego transportu, zwłaszcza kolejowego. W 2008 roku była to tendencja ogólnoeuropejska.

Tab. 28. Wydatki odwiedzających jednodniowych według krajów w 2008 roku (USD)

	Niemcy	Czechy	Słowacja	Białoruś	Ukraina	Litwa	Rosja	Ogółem
Razem	139	59	95	245	395	88	140	135*
Cel podróży:								
Przejazd tranzytem	156	48	84	183	233	134	120	131
Turystyczny / prywatny	123	42	54	190	203	71	146	104
Służbowy / handlowy	148	58	68	275	191	92	126	164
Zdrowotny	142	43	82	232	292	46	251	143
Szkoleniowy	124	35	133	284	133	47	.	110

* Średnia ważona.

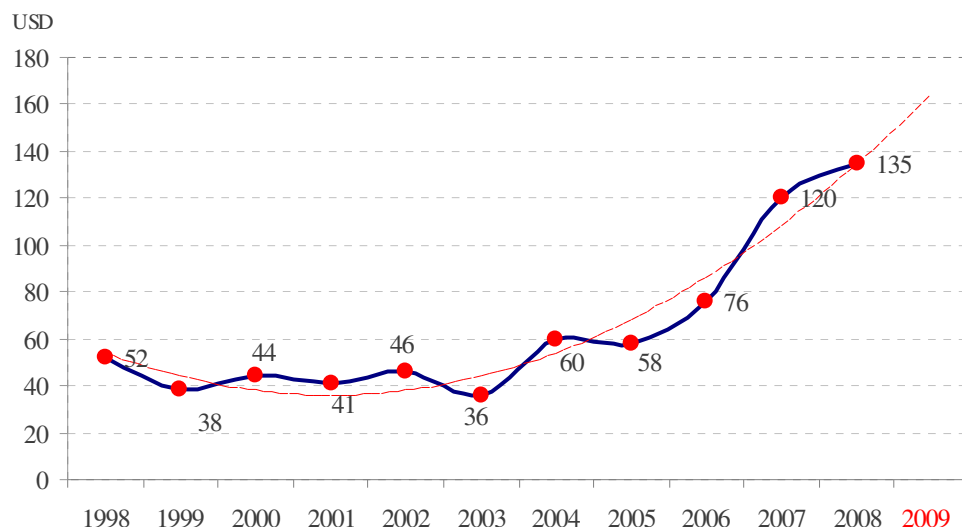
Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Przeciętne wydatki odwiedzających jednodniowych analizowane według celu podróży są w 2008 roku wyższe, przede wszystkim w odniesieniu do osób przyjeżdżających do Polski w celach turystyczno-wypoczynkowych, szkoleniowych oraz służbowych (odpowiednio o 50,7%, 22,2% i 4,5%). Znaczący wzrost wydatków osób wskazujących cele turystyczno-wypoczynkowe wynika przede wszystkim z wyższych wydatków Niemców, Rosjan, Białorusinów i Ukraińców. Osoby przejeżdżające tranzytem charakteryzują natomiast wydatki znacząco niższe niż w poprzednim roku, głównie za sprawą obniżonych wydatków Czechów, Słowaków i Białorusinów (w sumie zanotowano spadek o ok. 12%). Z kolei wydatki osób korzystających na terenie naszego kraju z niektórych usług medycznych (a zwłaszcza stomatologicznych), rehabilitacyjnych i sanatoryjnych wzrosły o 21,2%. Jest to kolejny rok wzrostu: w 2007 r. wyniósł on około 24%. W 2008 roku przeciętne wydatki jednej osoby na łącznie ujęte cele zdrowotne należały – podobnie jak w poprzednich latach – do najwyższych (tuż po wydatkach osób podróżujących po zakupy). W badaniach zaskakuje fakt wysokiego poziomu wydatków na cele zdrowotne, deklarowanego w 2008 roku przez podróżnych z Rosji, Ukrainy i Białorusi. Były to jednak bardzo nieliczne grupy badanych.

Obserwacja zmian w poziomie wydatków odwiedzających jednodniowych w ostatnich latach (2005-2008) pozwala na ustalenie trendu wzrostowego, aczkolwiek tempo zmian jest dość trudne do przewidzenia. Od wielu lat zmiany te pozostają w związku z poziomem cen w Polsce oraz w krajach ościennych, generujących ruch jednodniowy, z łatwością dokonywania zakupów (wejście do Unii Europejskiej zapewniło taką łatwość podróżnym z krajów UE), z sytuacją na rynku walutowym, sytuacją polityczną w regionie oraz utrudnieniem w przekraczaniu granic.

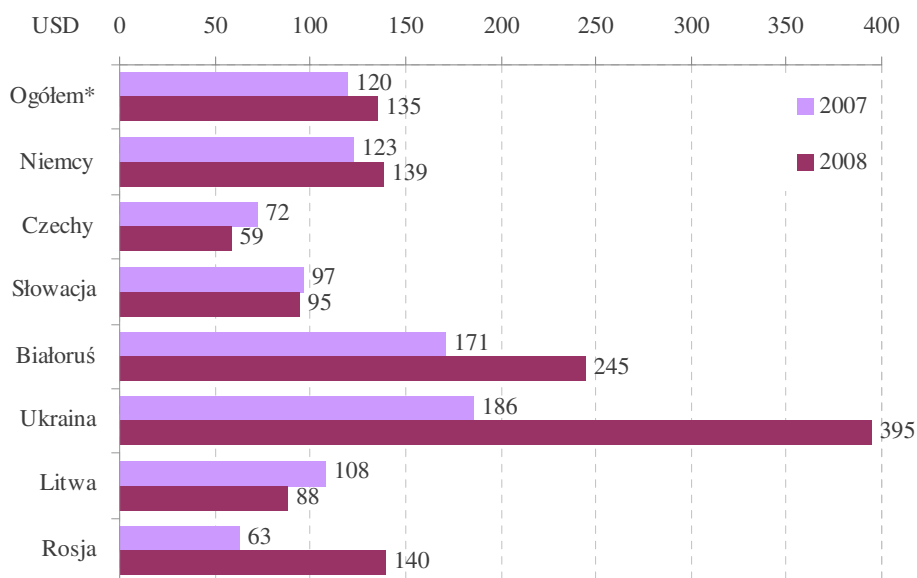
Analiza poniesionych wydatków według form płatności pokazuje, że 12,6% ogólnej sumy zostało zapłaconych przy pomocy kart płatniczych. W największym stopniu dotyczy to odwiedzających jednodniowych z Niemiec i Litwy, w mniejszym – z Czech, Słowacji i Białorusi, w minimalnym – z Ukrainy. Duże znaczenie kart płatniczych ma miejsce w odniesieniu do jednodniowych wizyt służbowych z niesąsiedzkich krajów „starej” UE.

Rys. 19. Zmiany w poziomie przeciętnych wydatków odwiedzających jednostniowych w latach 1998-2008

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Rys. 20. Zmiany wielkości przeciętnych wydatków odwiedzających jednostniowych w latach 2007-2008

* Średnia ważona.

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

5.3.1 Charakterystyka przyjazdów odwiedzających jednostniowych

Kwestionariusz ankiety używany do badania odwiedzających jednostniowych nie ogranicza się do pytania respondentów o ich wydatki. Uzyskane informacje pozwalają dodatkowo scharakteryzować cele przyjazdu, sposób poruszania się na terenie naszego kraju oraz zakres przestrzenny tych podróży.

Podobnie jak w poprzednim roku, większość wizyt jednostniowych była motywowana chęcią dokonania zakupów (51% wskazań, o 4 p.% więcej niż w poprzednim roku). Na granicy z Ukrainą przewaga zakupów jest najwyraźniejsza (75% wskazań). Również przyjazdy z Nie-

miec i ze Słowacji to w przeważającej części podróże w celach handlowych. Oczywiście inaczej jest w portach lotniczych: tam najczęściej mamy do czynienia z przyjazdami w celach służbowych. Należy wyjaśnić, że badani na lotniskach, którzy wymienili tranzyt jako cel przyjazdu, nie byli ankietowani w wewnętrznej strefie tranzytowej.

Tab. 29. Cele przyjazdów odwiedzających jednodniowych w 2008 roku według krajów (%)

	Zakupy	Służbowy	Przejazd tranzytowy	Turystyka/wypoczynek	Pozostałe cele
Ogółem	51	10	5	13	21
Rosja	28	9	33	14	16
Litwa	2	6	21	27	44
Białoruś	47	13	5	10	25
Ukraina	75	6	1	6	12
Słowacja	57	12	4	15	12
Czechy	42	18	5	19	16
Niemcy	53	7	4	12	24

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Począwszy od 2007 interesujemy się także, jak daleko odwiedzający jednodniowi podróżują w głąb terytorium Polski. W 2008 roku ponad 27% respondentów udała się do miejscowości położonych dalej niż 50 km od granicy (w 2008 r. takich podróży było nieco więcej, 34%). W obydwu badanych latach około 16% podróży ograniczała się do wizyt w najbliższym sąsiedztwie granicy (do 5 km). Wiele zależy od usytuowania przejścia granicznego w stosunku do miejsc będących przedmiotem zainteresowania odwiedzających. Średnio, najdalej podróżowali w głąb kraju Litwini, Rosjanie i Białorusini. Jeśli chodzi o zmiany, jakie zaobserwowano w stosunku do poprzedniego roku warto zwrócić uwagę, że w odniesieniu do wielu krajów ościennych notujemy więcej podróży bliskich i bardzo bliskich, mniej najdalszych (Czechy, Słowacja).

Tab. 30. Zakres poruszania się na terenie Polski odwiedzających jednodniowych w 2008 roku według krajów (%)

	Do 5 km	5 do 10 km	10 do 20 km	20 do 50 km	>50 km
Ogółem	16	14	19	24	27
Rosja	5	2	14	20	59
Litwa	0	0	0	20	80
Białoruś	1	1	4	43	51
Ukraina	1	3	24	37	35
Słowacja	10	25	19	24	22
Czechy	22	22	21	19	16
Niemcy	23	15	22	20	20

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Na pytanie, czy badani wracają do swego kraju w tym samym punkcie granicznym, w którym przyjechali, ponad 88% odpowiedziało, że tak (więcej niż w 2007 roku).

5.4. Przychody dewizowe Polski z tytułu zagranicznej turystyki przyjazdowej

5.4.1 Wielkość i struktura przychodów w latach 2001-2008

Omówienie dynamiki zmian wielkości i struktury przychodów Polski z tytułu zagranicznej turystyki przyjazdowej musi uwzględniać informacje o pewnych modyfikacjach, które zaszły w metodzie ich szacowania. Do 2003 roku włącznie szacunek ten opierano na trzech elementach:

- o wydatkach turystów, obliczanych na podstawie badań granicznych prowadzonych w ramach Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej,
- o wydatkach odwiedzających jednodniowych, ustalanych również na podstawie wyników tych badań,
- o danych NBP, przygotowywanych do bilansu płatniczego sporządzanego *na bazie płatności*.

Zmiany w sposobach szacowania poziomu przychodów w bilansie płatniczym kraju oraz obserwowane zmiany na rynku spowodowały, że począwszy od 2004 roku Instytut Turystyki także zmodyfikował sposób szacowania łącznych przychodów dewizowych kraju z tytułu przyjazdów cudzoziemców do Polski. Zmiany te mają dwie główne przyczyny:

- o Narodowy Bank Polski zmienił metodę szacowania bilansu płatniczego kraju w pozycji „podróże” z zestawień dokonywanych na bazie płatności na zestawienia dokonywane na bazie transakcji; oznacza to, że w publikowanym bilansie płatniczym znajdują się nie tylko rozliczenia polskich podmiotów gospodarczych z zagranicą, doszacowywane dotychczas przez Instytut Turystyki do wydatków poniesionych przez nierezydentów na terenie Polski, a ustalanych na podstawie badań granicznych, ale także wszystkie transakcje dokonywane przez odwiedzających na terytorium ekonomicznym naszego kraju. Co więcej, zgodnie z decyzjami Unii Europejskiej nie są rejestrowane transakcje drobne, o wartości nie przekraczającej 12,5 tys. euro.
- o W turystyce zagranicznej narasta tendencja do posługiwania się bezgotówkowymi formami płatności i skłonność do zakupu usług w miejscu stałego zamieszkania, przed wyjazdem. Niezbędne było zatem zwrócenie baczniejszej uwagi w badaniach granicznych na konieczność podawania przez respondentów wszystkich wydatków poniesionych na terenie Polski (niezależnie od formy płatności) oraz na wydatki poniesione przed podróżą, jako przedpłata za usługi świadczone na terytorium ekonomicznym odwiedzanego kraju.

Jeśli chodzi o zmianę metody szacowania łącznych przychodów dewizowych Polski z tytułu wizyt nierezydentów warto zauważyć, że do szacowania części wydatków poniesionych za granicą, dotychczas rejestrowanych przez NBP, wykorzystywane są obecnie przede wszystkim wyniki badań granicznych Instytutu Turystyki; są one jednak weryfikowane przez porównanie z niepublikowanymi danymi banku centralnego, zwłaszcza w odniesieniu do takich pozycji jak *rozliczenia biur/agencji turystycznych z tytułu świadczonych usług turystycznych i podróże służbowe*. Uwzględniane są również oszacowania odnoszące się do wielkości podprogowych (transakcje o wartości mniejszej niż 12,5 tys. euro). Nowa metoda pozwala na rozszacowanie wydatków ponoszonych za granicą i zasilających polskie podmioty gospodarcze według tych grup krajów, które w największym stopniu generują ruch turystyczny do Polski.

Warto również zwrócić uwagę na zmiany wynikające z wprowadzenia w 2007 roku nowego kwestionariusza badawczego, których zakres został już wcześniej omówiony. Włączenie pytań o wydatki do wspólnej ankiety wymusiło ich uproszczenie (zrezygnowano zwłaszcza drobiazgowej struktury wydatków na wyżywienie, transport i zakupy), natomiast zamieszczenie dodatkowego pytania o opłaty wnoszone przy użyciu karty płatniczej z pewnością zmusiło

respondentów do bardziej wnikliwego zastanowienia się nad deklarowanymi kwotami. Można przypuszczać, że uzyskane informacje są bardziej wiarygodne, pełniejsze, ale wydaje się, że uzyskiwane począwszy od 2007 roku dane są wyższe.

W 2008 roku łączne przychody oszacowane według omówionej wyżej metody wyniosły **11 414 mln USD**, z czego **5 493 mln** (tj. 48,1% wobec 45,7% w poprzednim roku) to wpływy od turystów, pozostała zaś część – od odwiedzających jednodniowych.

Bardzo duży udział w łącznej sumie wydatków miały w 2008 roku zakupy dokonywane w celu dalszego odsprzedania: wyniosły one 1 346,7 mln USD, z czego 526,3 mln to zakupy turystów. Należy pamiętać, że wydatki te mają charakter nieturystyczny i powinny być analizowane osobno.

Analizując zmiany wielkości łącznych przychodów uzyskanych z tytułu przyjazdów cudzoziemców w badanym roku warto zwrócić uwagę na następujące zjawiska, determinujące zaobserwowane tendencje:

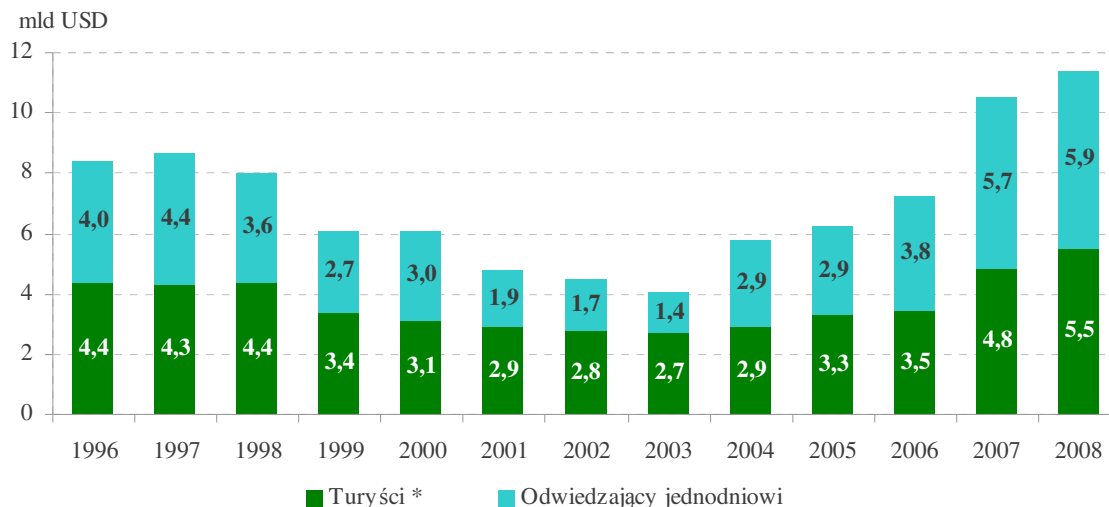
- spadek liczby przekroczeń granicy w skali roku o blisko 10%, będący przede wszystkim skutkiem zdecydowanie mniejszej liczby wizyt turystów;
- istotny spadek liczby przyjazdów turystów ogółem (o ok. 17,3%), zwłaszcza w IV kwartale, przy równoczesnym spadku wizyt tego typu z najważniejszych dla Polski rynków generujących ruch turystyczny – Ukrainy (spadek o 26,9%) i Niemiec (o 9,3%);
- przewaga tendencji spadkowych w odniesieniu do przyjazdów z innych krajów UE (Austria, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Belgia, Holandia, Irlandia, Szwecja, Włochy) oraz krajów pozaeuropejskich, stabilizacja przyjazdów z Wielkiej Brytanii i Norwegii oraz wzrost wizyt z Czech i Słowacji;
- zmiana struktury przyjazdów ze względu na cel podróży, a zwłaszcza wzrost znaczenia motywów typowo turystycznych i zdrowotnych (przy równoczesnym spadku liczby podróży motywowanych interesami i celami handlowymi); wzrost ruchu w portach lotniczych, spadek znaczenia przejazdów tranzytem;
- 2008 rok to kontynuacja wyraźnego wzrostu poziomu przeciętnych wydatków turystów ze wszystkich ważnych rynków emisyjnych (Niemcy, Wielka Brytania, Holandia, Belgia, Włochy, kraje skandynawskie, Ukraina, Białoruś) oraz znaczący wzrost poziomu przeciętnych wydatków zarówno turystów, jak i odwiedzających jednodniowych ze wszystkich krajów ościennych, z wyjątkiem Litwy (zwłaszcza z Ukrainy i Białorusi);
- bardzo duży wzrost wydatków przeciętnych liczonych w USD to także efekt dynamicznych zmian w kursach walut; w 2008 roku nastąpiło dalsze obniżenie kursu dolara w stosunku do złotego: o ponad 13%, a w drugiej połowie roku miały miejsce znaczne wahania kursów walut. Po bardzo mocnej złotówce w lecie, następnie, w wyniku globalnego kryzysu walutowego pozycja złotego znacznie osłabła. Analizując wzrost przychodów liczonych w USD należy o tym zjawisku pamiętać.

Tab. 31. Wielkość i struktura łącznych przychodów dewizowych Polski w latach 2006-2008

	2006		2007		2008	
	mln USD	Udział %	mln USD	Udział %	mln USD	Udział %
Turyści	3 447,0	48,0	4 834,0	45,7	5 493,0	48,1
Odwiedzający jednodniowi	3 740,0	52,0	5 739,0	54,3	5 921,0	51,9
Razem	7 187,0	100,0	10 573,0	100,0	11 414,0	100,0

Źródła: badania Instytutu Turystyki w latach, dane NBP.

Rys. 21. Łączne przychody dewizowe Polski z tytułu przyjazdów cudzoziemców w latach 2001-2008*

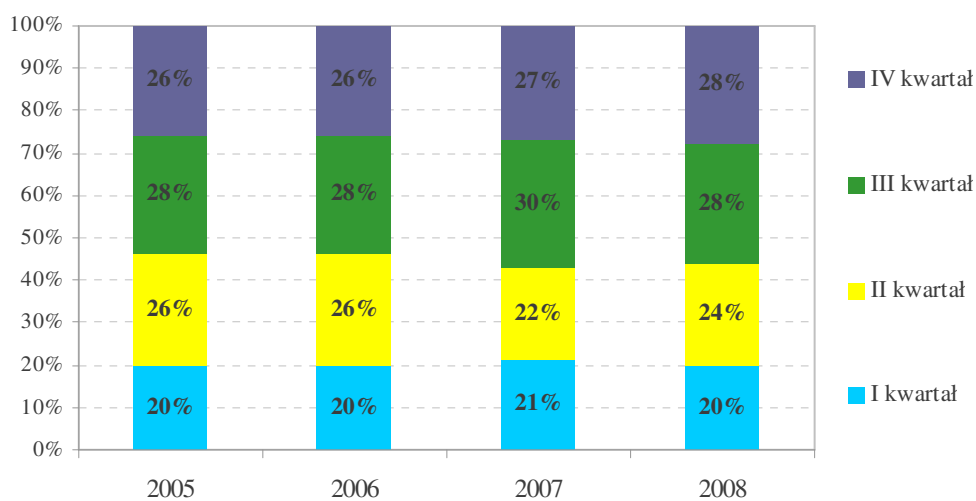

* Łącznie z płatnościami dokonany przed podróżą, zasilającymi polską gospodarkę turystyczną.

Źródło: oszacowania własne na podstawie badań Instytutu Turystyki.

Podobnie jak w poprzednich latach, rozłożenie ośmiu tur badań w czasie pozwoliło na oszacowanie sezonowości przychodów w ciągu roku. Analizując przychody dewizowe według kwartałów warto zwrócić uwagę na ich pewną naturalną nierównomierność, wynikającą z sezonowości ruchu turystycznego. Podobnie jak w poprzednich latach, największe przychody obserwuje się w trzecim kwartale (w 2008 r. 28,5% wobec 30,2% w 2007 i 28,1% w 2006), najmniejsze – w pierwszym (ok. 19,9% wobec 20,5% w 2007 i 19,4% w 2006). W 2008 zwraca uwagę nieco mniejszy udział przychodów w trzecim kwartale, większy zaś w drugim i czwartym; niewielka zmiana struktury przychodów według kwartałów jest związana ze wzrostem znaczenia przychodów od odwiedzających jednodniowych, które nie są tak bardzo narażone na zjawisko sezonowości.

Rys. 22. Łączne przychody dewizowe Polski z tytułu przyjazdów cudzoziemców w latach 2005-2008 według kwartałów

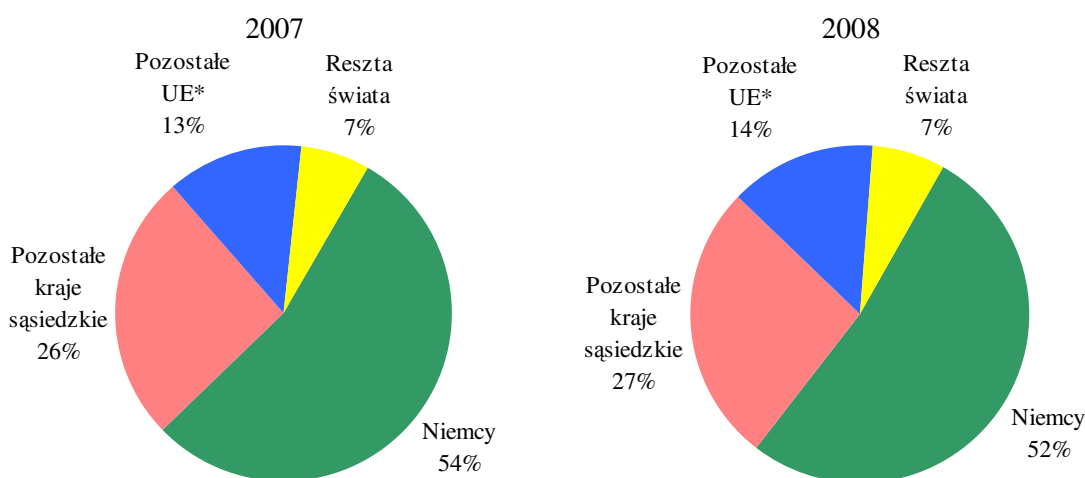

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

5.4.2 Wielkość i kierunki zmian przychodów z wybranych rynków

Zmiany na rynku turystycznym obserwowane w 2008 roku nie były na tyle dynamiczne, żeby mogło to znacząco wpłynąć na strukturę przychodów według najistotniejszych grup krajów. Udział rynku niemieckiego, a więc najważniejszego rynku emitującego ruch turystyczny do Polski w przychodach ogółem uległ wprawdzie nieznacznemu ograniczeniu (52% wobec 54,5% w 2007 roku), wzrosło natomiast znaczenie rynków pozostałych krajów sąsiedzkich, nie są to jednak zmiany bardzo istotne. Warto zauważyć, że wzrósł udział przychodów z pozostałych krajów Unii Europejskiej, poza ościennymi, głównie za sprawą zwiększonych wydatków nierezydentów z tych obszarów, w których licznie zamieszkują polscy emigranci. Znaczenie przychodów z krajów pozaeuropejskich pozostało na poziomie zbliżonym do oszacowanego w poprzednim roku.

Rys. 23. Struktura przychodów dewizowych w latach 2007 - 2008 roku według grup krajów

* Bez Niemiec, Litwy, Republiki Czeskiej i Słowacji.

Źródło: oszacowania własne na podstawie badań Instytutu Turystyki.

5.4.3 Korekta przychodów

W szacunkach przychodów polskiej gospodarki, wynikających z tytułu wizyt nierezydentów, od szeregu lat dokonuje się pewnych korekt. Wynikają one z faktu przeznaczania części wydatków na zakupy w celu dalszego odsprzedania. Jest to cecha charakterystyczna turystyki przyjazdowej do Polski. Tymczasem, zgodnie z definicjami i zaleceniami metodologicznymi Światowej Organizacji Turystyki (UNWTO), z łącznych wydatków powinny być wyłączone te, które nie są traktowane jako turystyczne. Należą do nich m.in. właśnie wydatki na zakupy w celu odsprzedania. Zgodnie z metodologią UNWTO także wydatki na transport międzynarodowy ponoszone poza terytorium ekonomicznym odwiedzanego kraju należy analizować osobno. Podobnie jak w poprzednich latach, badania Instytutu Turystyki pozwalają na korektę łącznej sumy przychodów o wydatki poniesione w związku z zakupami towarów na sprzedaż, ponieważ wyodrębni się je w kwestionariuszu badawczym. Znajduje się w nim również pytanie o wysokość wydatków poniesionych na transport poza obszarem ekonomicznym Polski.

W 2008 roku wydatki na zakupy w celu odsprzedania, poniesione zarówno przez turystów, jak i odwiedzających jednodniowych, były o 1/3 wyższe niż w poprzednim okresie; zwiększył się zarówno ich udział, jak i wartość bezwzględna. Podobnie jak w 2007 roku wynika to ze znacznie większych wydatków, przeznaczonych na zakupy w celach handlowych, ponoszonych tak przez odwiedzających jednodniowych, jak i turystów. Warto zauważyć, że zmieniła się struktura tych wydatków: w 2008 roku znacznie większych zakupów w celach handlowych

dokonywali odwiedzający jednodniowi z Ukrainy i Słowacji, mniejszych zaś – jednodniowi z Litwy. W badanym roku najwyższe wydatki tego typu deklarowali Ukraińcy (ok. 523 mln USD wobec 543 mln w poprzednim roku), Niemcy (łącznie ok. 269 mln USD wobec 348 mln), Słowacy (227 mln) i Białorusini (ok. 141 mln USD). Skorygowane przychody turystyczne, a więc łączne przychody pomniejszone właśnie o wartość zakupów w celu odsprzedania, wyniosły w 2008 roku 10 068 mln, o około 5,3% więcej niż w roku poprzednim. Podobnie jak rok wcześniej, korekta dotyczy bardziej odwiedzających jednodniowych niż turystów, a w największym stopniu odnosi się do przyjazdów ze Słowacji, Ukrainy i Białorusi. Gwałtowny wzrost tego typu wydatków wśród odwiedzających ze Słowacji związany jest z akcesją tego kraju do strefy euro i wynikającym z tego faktu wzrostem cen.

Tab. 32. Skorygowane przychody dewizowe Polski w latach 2007-2008 z tytułu turystyki przyjazdowej (w mln USD)

	Łączne przychody		W tym: wydatki na zakupy w celu odsprzedania		Przychody turystyczne (skorygowane)	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Turyści*	4 834,0	5 493,5	339,6	526,3	4 494,4	4 967,2
Odwiedzający jednodniowi	5 739,0	5 920,8	671,6	820,4	5 067,4	5 100,4
Razem	10 573,0	11 414,3	1 011,2	1 346,7	9 561,8	10 067,6

*Łącznie z płatnościami ponoszonymi przed podróżą, szacowanymi na podstawie badań Instytutu Turystyki i niepublikowanych danych NBP.

Źródło: oszacowania własne na podstawie badań Instytutu Turystyki.

5.4.4 Przychody z turystyki a bilans płatniczy i handlowy

Ważnym elementem badania wpływu turystyki na gospodarkę kraju jest analiza udziału przychodów z tego tytułu w całym bilansie płatniczym kraju, a zwłaszcza relacji do przychodów i rozchodów z tytułu obrotu towarami i usługami. Taka analiza służy także do oceny, w jakim stopniu wpływy z tytułu przyjazdów nierezydentów mogą oddziaływać na kształtowanie się równowagi płatniczej. Należy tu wziąć pod uwagę przede wszystkim rachunek bieżący, właśnie w pozycjach *towary* i *usługi*. Z powodu niekorzystnego salda obrotów towarowych bilans handlowy Polski jest od wielu lat ujemny, a dodatnie saldo obrotów w pozycji *usługi* od dłuższego czasu przyczynia się do zmniejszenia nierównowagi płatniczej w tych dwóch pozycjach bilansu. Należy pamiętać jednak, że w 2008 roku wpływy w pozycji *podróże* było mniejsze niż wypłaty co nie wpłynęło pozytywnie na równowagę płatniczą. W ujęciu dolarowym przychody z tytułu eksportu usług wzrosły w 2008 roku w stosunku do poprzedniego o 23,2% (w 2007 o ok. 39,5%, a w 2006 o blisko 26,7%), z tytułu eksportu towarów o blisko 22% (w 2007 r. o 23,1%, w 2006 o 21,7%)⁸. Pojawienie się tak wyraźnego trendu wzrostowego obserwuje się już od 2002 roku.

Począwszy od 2003 roku, kiedy to zanotowano wyraźne obniżenie udziału przychodów z tytułu przyjazdów cudzoziemców w eksporcie towarów i usług, relacja wpływów z turystyki przyjazdowej do całego eksportu jest dość stabilna i waha się w granicach 5,2% - 6,1%. W 2008 roku przyrost dochodów z tytułu eksportu towarów i usług był jednak nieco większy, co spowodowało spadek znaczenia turystyki w bilansie płatniczym do poziomu 5,4%. Przyczyną tych zmian jest z pewnością bardzo szybkie tempo rozwoju eksportu. Nie zmienia to faktu, że przychody z turystyki są z pewnością ważnym elementem bilansu płatniczego.

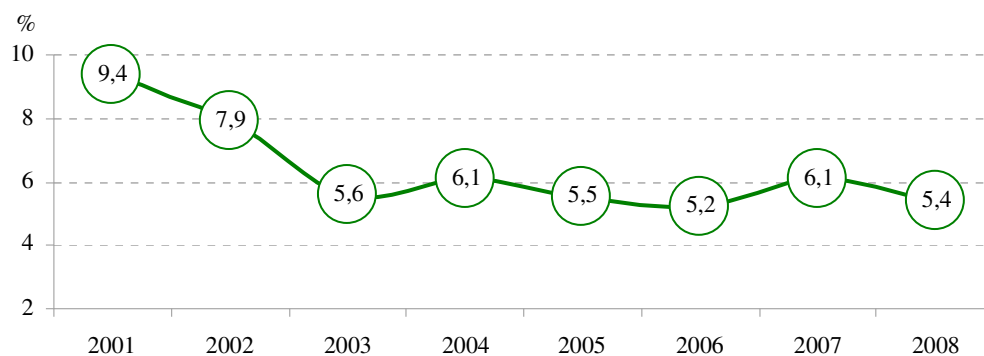
⁸ Oficjalna strona internetowa NBP www.nbp.pl; pobrano 17.05.2008 i 10.06.2009.

Tab. 33. Przychody z tytułu przyjazdów cudzoziemców a wpływy z eksportu towarów i usług (2001-2008)

	Wartość eksportu towarów i usług (mln USD)	Przychody z tytułu przyjazdów cudzoziemców (mln USD)	Udział przychodów z turystyki w wartości eksportu towarów i usług (w %)
2001	51 416	4 815	9,4
2002	56 779	4 491	7,9
2003	72 181	4 069	5,6
2004	95 333	5 786	6,1
2005	112 653	6 230	5,5
2006	138 052	7 187	5,2
2007	173 319	10 573	6,1
2008	212 735	11 414	5,4

Źródła: oficjalna strona internetowa NBP www.nbp.pl; pobrano 17.05.2008 oraz 8.06.2009; badania Instytutu Turystyki w latach 2001-2008.

Rys. 24. Udział przychodów z turystyki w wartości eksportu towarów i usług (w %)

Źródła: oficjalna strona internetowa NBP www.nbp.pl; pobrano 17.05.2008 oraz 8.06.2009; badania Instytutu Turystyki.

6. Charakterystyka przyjazdów turystów do Polski w 2008 roku

W niniejszym rozdziale przedstawiamy podstawowe informacje charakteryzujące przyjazdy turystów zagranicznych do Polski w 2008 roku. Skrócenie ankiety sprawiło, że trzeba było, niestety, zrezygnować z (zadawanych do 2006 roku włącznie) pytań o znaczeniu marketingowym, na przykład o krytykowane aspekty pobytu w Polsce czy sposób spędzania czasu.

6.1. Cele pobytu

Wyniki badań przeprowadzonych w 2008 roku potwierdzają zaobserwowane wcześniej zmiany struktury celów pobytu. Dotyczy to zwłaszcza podróży tranzytowych, których było wyraźnie mniej niż w 2007 roku. Zmniejszyły się też rozmiary segmentu turystyki zakupowej, co wiąże się z utrudnieniem ruchu na wschodniej granicy. Utrzymuje się poziom niewrażliwych na koniunkturę przyjazdów rodzinno-towarzyskich. Odsetek przyjazdów służbowych i biznesowych nie zmienił się, ale wobec spadku ogólnej liczby przyjazdów, w liczbach bezwzględnych mamy do czynienia ze spadkiem do 3,6 mln. Odsetek wizyt motywowanych celami turystyczno-wypoczynkowymi wzrósł na tyle poważnie, że również w liczbach bezwzględnych obserwujemy wzrost do 3,4 mln. (z czego 0,4 mln przypada na odwiedziny w miejscu pochodzenia). Pozostałe cele pobytu: zdrowotne, szkoleniowe, podjęcie dorywczej pracy, sprawy religijne występują bardzo rzadko, choć nieco wzrosła liczba przyjazdów zdrowotnych (do ok. 300 tys.).

Tab. 34. Podstawowe cele pobytu w Polsce (dane w %)

	Ogółem	Niemcy	15 UE (bez Niemiec)	Nowe kraje UE	Rosja, Białoruś, Ukraina	Pozostałe kraje Europy	Główne zamorskie
Sprawy zawodowe lub służbowe	28	23	25	28	35	36	24
Wakacje, zwiedzanie kraju, wypoczynek	23	26	34	20	11	22	34
Odwiedziny u krewnych lub znajomych	18	26	21	10	11	22	26
Tranzyt	11	6	3	27	14	5	2
Zakupy	5	2	1	1	17	1	0
Odwiedziny miejsca pochodzenia	3	4	3	1	1	0	6
Cel zdrowotny	2	4	2	1	0	9	1
Prywatny przyjazd szkoleniowy	2	2	2	2	1	1	2
Cele religijne	2	2	2	0	1	0	0
Podjęcie dorywczej pracy	1	0	0	2	3	0	0

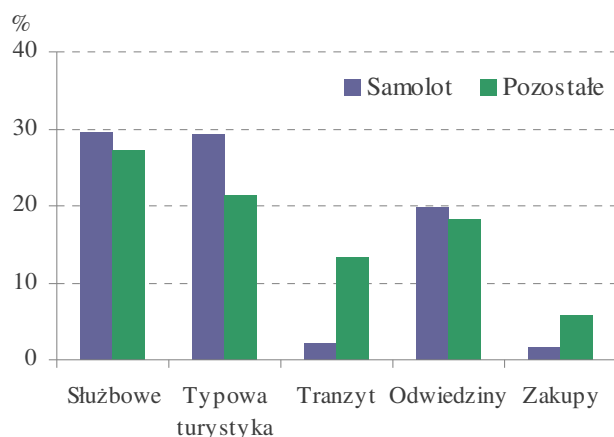
Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Wśród turystów z nieościennych (tj. wszystkich poza Niemcami) krajów 15 UE udział przyjazdów typowo turystycznych (około jednej trzeciej) był wyraźnie większy niż biznesowych. Niemcy tylko nieco częściej deklarowali typowo turystyczne cele przyjazdu niż służ-

bowe lub biznesowe. Znaczny odsetek przyjazdów na „wakacje, zwiedzanie kraju, wypoczynek” widzimy również w grupie turystów z krajów zamorskich. Są to głównie mieszkańcy Stanów Zjednoczonych. Turystyka zakupowa niezmiennie charakteryzuje głównie turystów z Rosji, Białorusi i Ukrainy, ale najczęściej podawali oni w 2008 roku motywy biznesowo-służbowe. W pewnej części, jak można mniemać, są to po prostu przyjazdy na zakupy o charakterze handlowym (w celu odsprzedań). W 2008 bowiem do kosztów podróży z tych krajów doszły opłaty wizowe, tak więc drobne prywatne zakupy przestały się opłacać, inaczej niż zakupy na większą skalę, czyli przedsięwzięcie w istocie biznesowe.

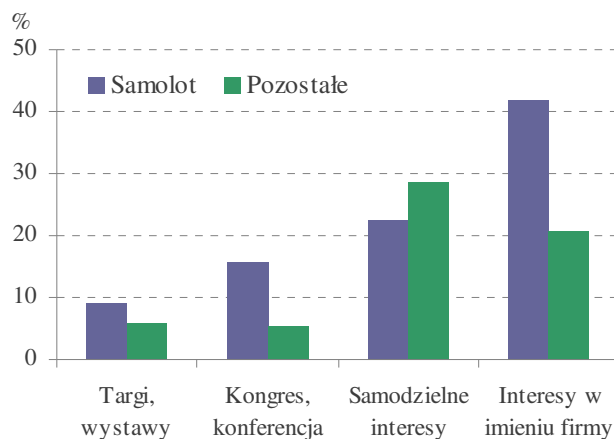
Rys. 25. Zróżnicowanie celów pobytu zależnie od środka transportu

- Typowo turystyczne cele przyjazdu częściej występują wśród podróżujących samolotem.
- Również – ale w mniejszym stopniu – odwiedziny krewnych lub znajomych i przyjazdy służbowe.

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Rys. 26. Zróżnicowanie form turystyki biznesowej zależnie od środka transportu

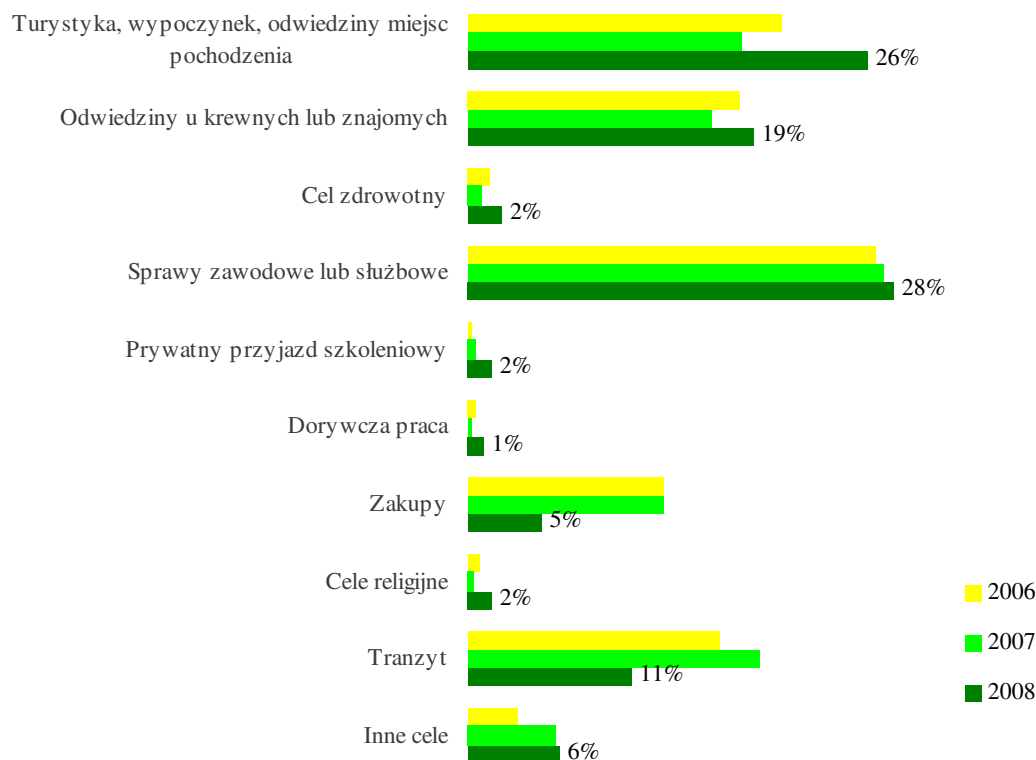

- Ci, którzy podróżują w imieniu firmy preferują transport lotniczy.
- Przyjazdy na kongres lub konferencję również wiążą się z podróżą samolotem.

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

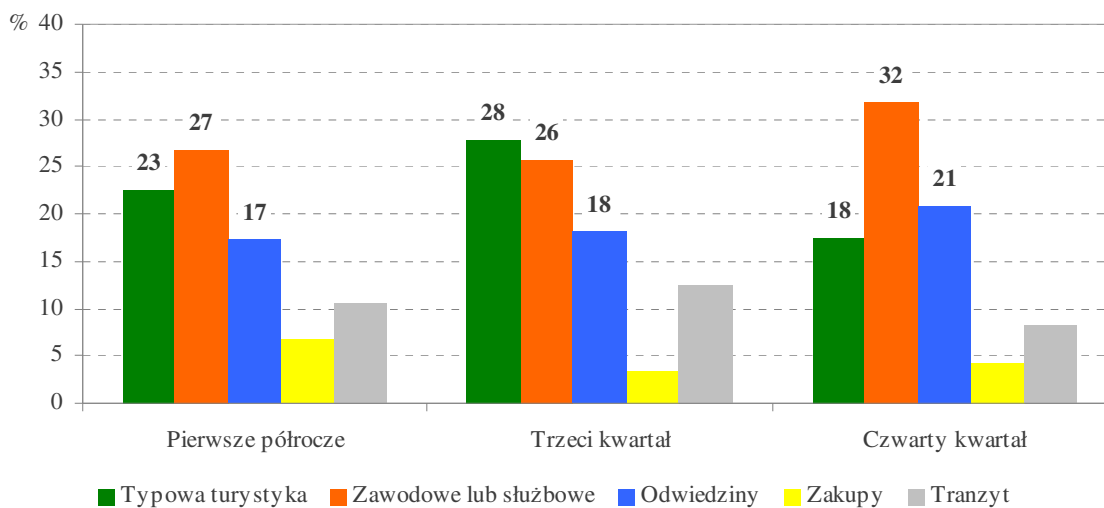
Charakterystykę segmentów wyróżnionych ze względu na cel przyjazdu szczegółowo omawiamy w rozdziale 7.

Rys. 27. Cele pobytu w latach 2006-2008

Źródło: badania Instytutu Turystyki w latach 2006-2008.

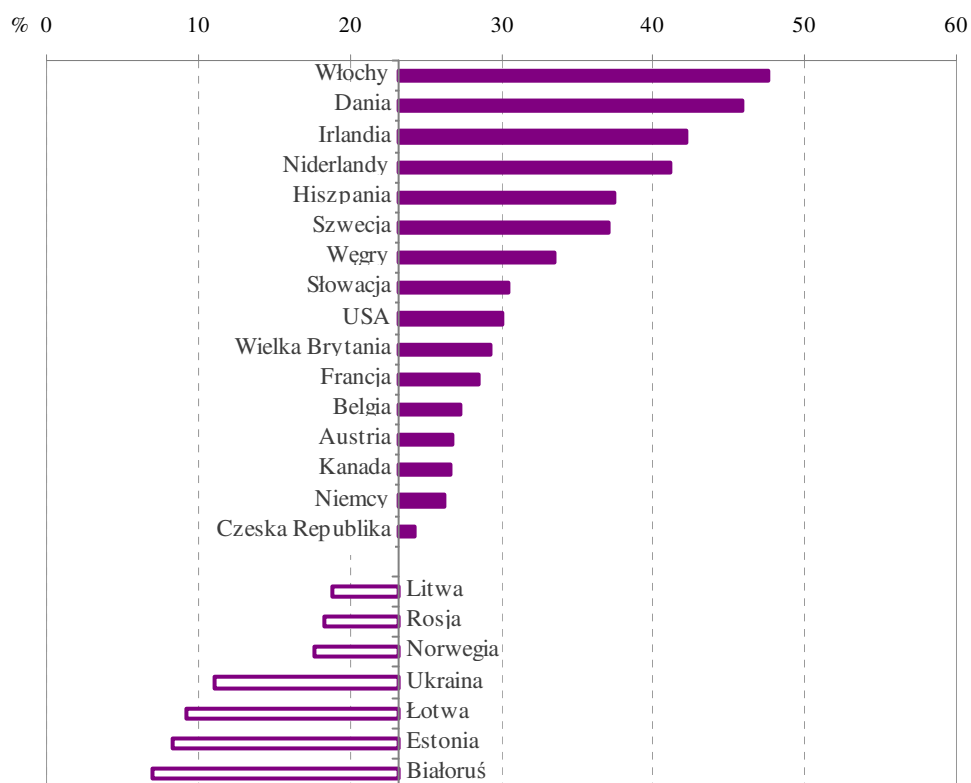
Rys. 28. Sezonowe zróżnicowanie celów pobytu

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

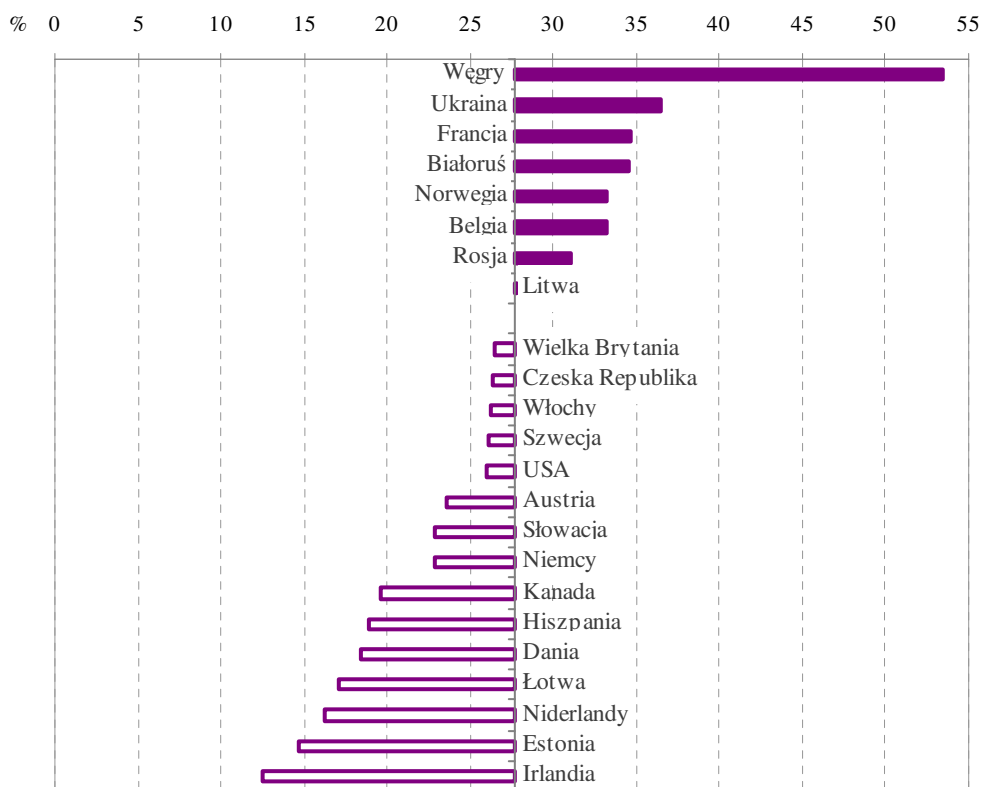
Największy (28%) odsetek wizyt turystyczno-wypoczynkowych zanotowano w trzecim kwartale. Udział wizyt służbowych i biznesowych był zdecydowanie największy w czwartym kwartale (mają w tym swój udział hurtowe zakupy Ukraińców i Białorusinów, zachęconych osłabnięciem złotego pod koniec roku). Wizyty u rodziny lub znajomych są stosunkowo mało zróżnicowane sezonowo. Udział podróży tranzytowych był najmniejszy w lecie. Odsetek przyjazdów na zakupy na własne potrzeby największy był w pierwszym półroczu.

Rys. 29. Typowa turystyka (23%): zróżnicowanie według krajów pochodzenia turystów

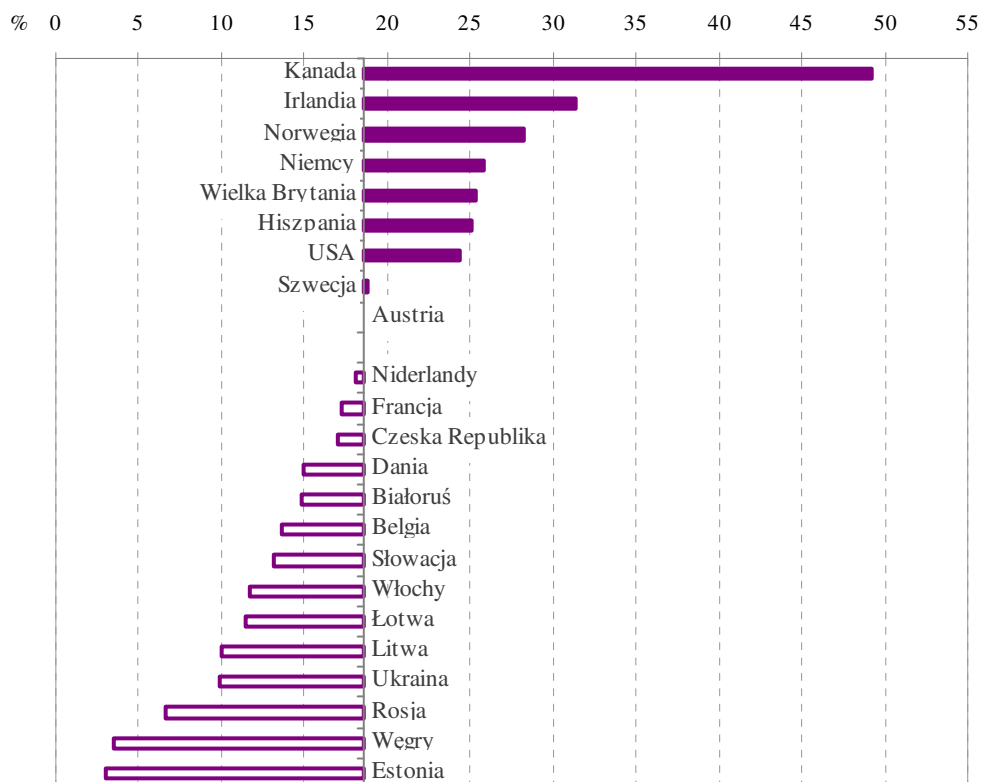
Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Rys. 30. Sprawy służbowe lub interesy (28%) według krajów pochodzenia turystów

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Rys. 31. Odwiedziny u krewnych lub znajomych (19%) jako główny cel pobytu: różnicowanie według krajów pochodzenia turystów

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Tab. 35. Struktura przyjazdów w interesach (dane w %)

	Ogółem	Niemcy	15 UE (bez Niemiec)	Nowe kraje UE	Rosja, Białoruś, Ukraina	Pozostałe kraje Europy	Główne zamorskie
Udział w targach i wystawach	7	8	8	10	2	18	11
Udział w kongresie, konferencji	8	11	15	4	2	2	20
Samodzielne interesy	27	28	24	11	43	16	29
Interesy w imieniu firmy	26	28	34	23	22	45	30
Transport	21	18	9	37	17	14	0
Inne służbowe	11	7	10	15	14	5	10

100% – ci, którzy wskazali "interesy, sprawy służbowe" jako główny cel przyjazdu.

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku

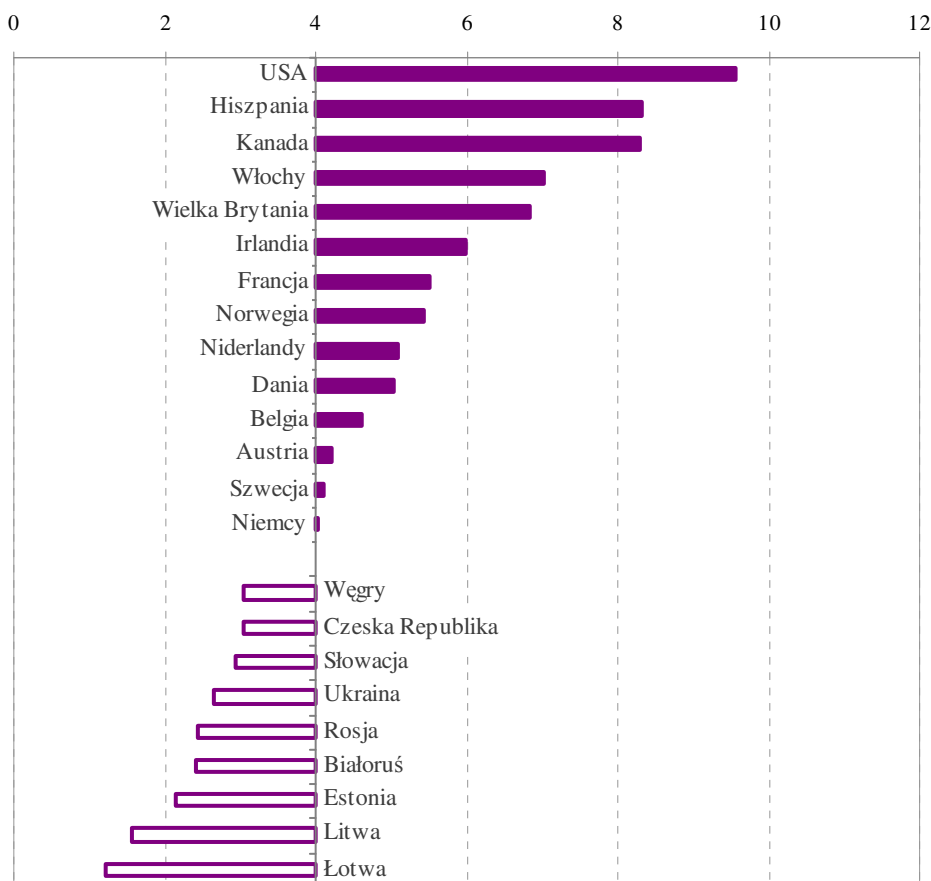
Ponad jedna czwarta przyjazdów biznesowych ma charakter delegacyjny (tj. związany z prowadzeniem interesów w imieniu firmy), podobny jest udział przyjazdów w celu prowadzenie samodzielnych interesów. Jedna piąta przyjazdów służbowych przypada na podróże kierowców i innych osób związanych z usługami transportowymi. Uczestnictwo w targach, wystawach lub konferencjach zgłosiło 15% ogółu turystów biznesowych (wyraźnie więcej niż w 2007 r.).

6.2. Długość pobytu

W 2008 roku średnia długość pobytu turystów w Polsce była większa niż w 2007 roku i wyniosła około 4 noclegów. Wzrost ten w dużej mierze wynika z mniejszego udziału w ruchu przyjazdowym turystów zza wschodniej granicy, którzy w ubiegłych latach zaniżali średnią dla ogółu. Zresztą i oni w 2008 roku przyjeżdżali na nieco dłużej (2,5 nocl.). Formalności wizowe sprawiły, że na bardzo krótko nie opłaca się przyjeżdżać. Pewien wpływ na zwiększenie średniej długości pobytu miał też spadek liczby przyjazdów tranzytowych i z drugiej strony – wzrost liczby przyjazdów w celach typowo turystycznych, związanych z dłuższym pobytem (blisko 6 noclegów).

Turyści z krajów 15 UE (bez Niemiec) skorzystali średnio z 6,1 noclegu (w 2007 r. – 4,5). Dawniej najkrócej przebywali w Polsce sąsiedzi ze wschodu, ale od 2005 roku najkrócej goszczą u nas Litwini, Estończycy i Łotysze, z których większość przejeżdża przez Polskę tranzytem. Najdłuższe pobyty charakteryzują turystów z Ameryki Północnej. W lecie 2008 roku średnia długość pobytu (4,4 nocl.) była większa niż w lecie 2007 i 2006 roku. Długość pobytu zależy od celu przyjazdu. Przyjazdy rodzinno-towarzyskie (5,8), typowo turystyczne (5,7) lub zdrowotne sprzyjają dłuższym wizytom w Polsce. Bardzo krótko przebywają u nas ci, którzy przyjechali na zakupy lub przejeżdżali tranzytem.

Rys. 32. Zróżnicowanie długości pobytu (ogółem 4,0 nocl.) według krajów pochodzenia turystów

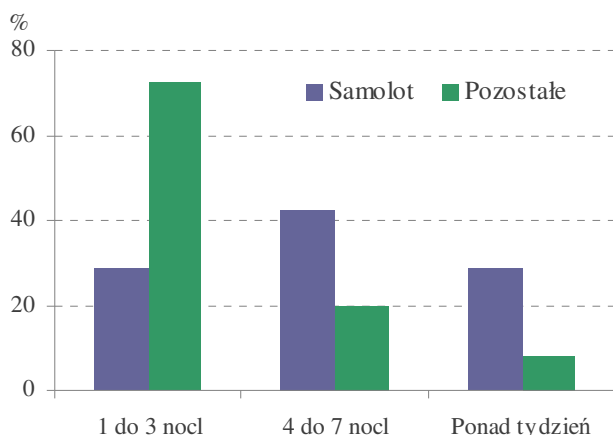
Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Tab. 36. Długość pobytu w Polsce (dane w %)

	Ogółem	Niemcy	15 UE (bez Niemiec)	Nowe kraje UE	Rosja, Białoruś, Ukraina	Pozostałe kraje Europy	Główne zamorskie
1 do 3 noclegów	62	59	32	85	86	48	27
4 do 7 noclegów	25	29	43	13	10	41	27
8 do 28	12	12	25	2	3	11	43
Ponad 4 tyg.	1	0	0	0	1	0	3
<i>Średnia liczba noclegów</i>	<i>4,0</i>	<i>4,0</i>	<i>6,1</i>	<i>2,1</i>	<i>2,5</i>	<i>4,5</i>	<i>8,7</i>

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Rys. 33. Zróżnicowanie długości pobytu zależnie od środka transportu

- Wśród podróżujących samolotem obserwujemy większy udział dłuższych pobytów.
- Wynika to z wysokiego odsetka przyjazdów turystyczno-wakacyjnych w tej grupie przyjezdnych.

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

6.3. Organizacja podróży

W ciągu ostatnich lat stale rósł odsetek turystów korzystających z usług biur podróży. W 2007 roku obserwowaliśmy, jak się okazało, jednorazowy spadek. W 2008 roku pakiet lub część usług wykupiło znacznie więcej turystów, niż w 2007 roku. Wzrost ten obserwuje się zarówno w grupie korzystających z transportu lotniczego, jak i podróżujących innymi środkami transportu. Udział wykupujących pakiety był zdecydowanie największy wśród turystów z krajów pozaeuropejskich. Jak poprzednio, znaczna przewaga przyjazdów samodzielnie organizowanych charakteryzuje turystów z Białorusi i Ukrainy (88%).

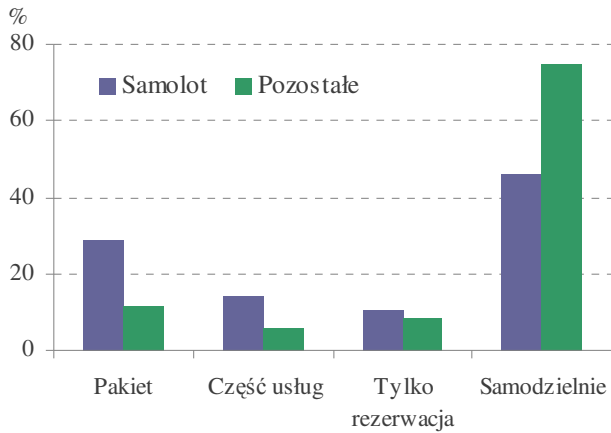
Tab. 37. Sposób organizacji podróży (dane w %)

	Ogółem	Niemcy	15 UE (bez Niemiec)	Nowe kraje UE	Rosja, Białoruś, Ukraina	Pozostałe kraje Europy	Główne zamorskie
Zakup pakietu	15	13	22	15	7	28	34
Zakup części usług	8	7	12	12	3	12	13
Tylko rezerwacja	9	13	12	5	2	11	8
Przyjazd samodzielnie zorganizowany	68	67	54	68	88	49	45

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Turyści korzystający z usług biur podróży różnią się od pozostałych pod wieloma względami. Zwróćmy uwagę na cel przyjazdu i długość pobytu.

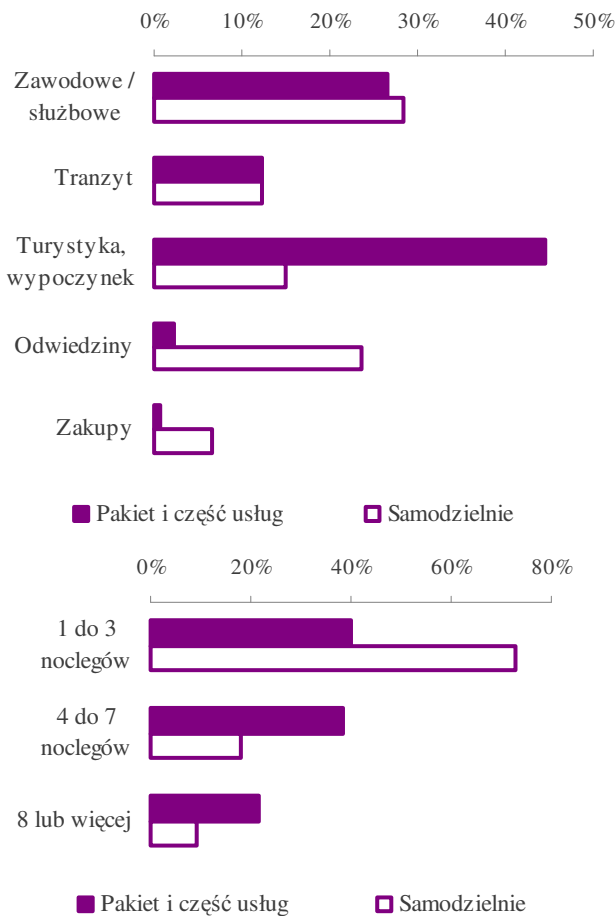
Rys. 34. Zróżnicowanie formy organizacyjnej przyjazdu zależnie od środka transportu

- Ci, którzy zakupili pakiet lub część usług częściej podróżują samolotem.
- Przyjazdy samodzielnie organizowane częściej wiążą się z podróżą drogą lądową.

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Rys. 35. Charakterystyka turystów korzystających z usług biur podróży

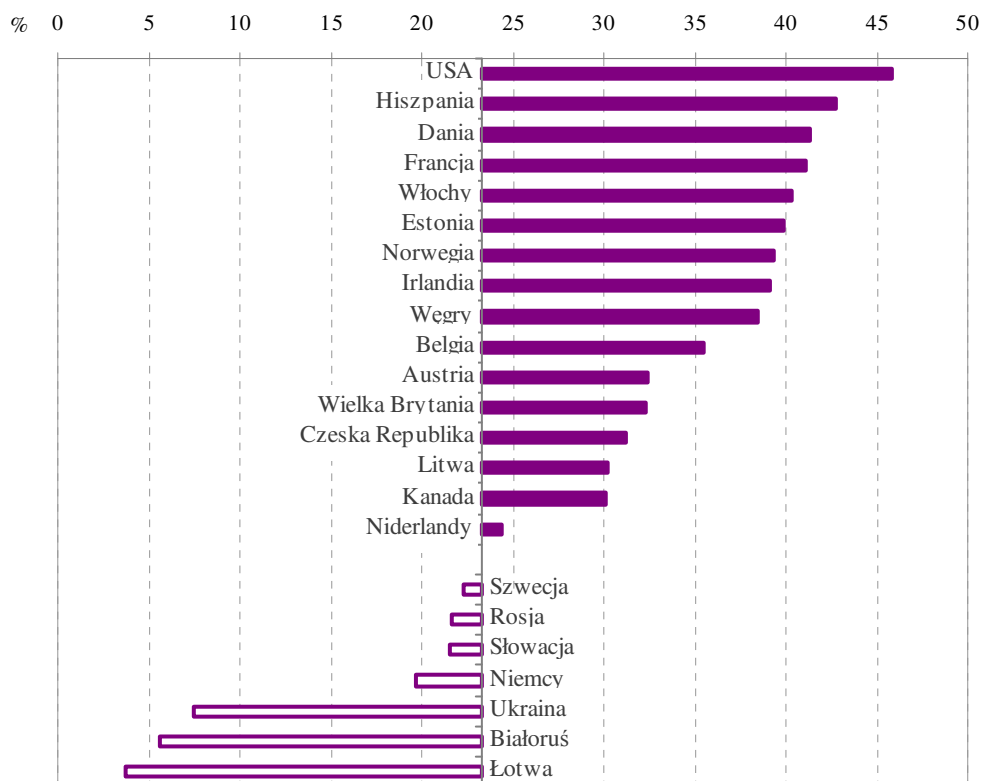

- Korzystanie z usług biur podróży wiąże się z typowo turystycznymi celami przyjazdu.
- Odwiedziny krewnych lub znajomych i przyjazdy na zakupy nie wymagają usług biur podróży.

- Korzystanie z usług biur sprzyja dłuższym pobytom w Polsce.
- Średnia długość pobytu klientów biur wyniosła 5,2 noclegu i jest wyższa niż średnia dla turystów przyjeżdżających samodzielnie (3,4).

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Rys. 36. Zakup usług w biurach podróży (ogółem 23%) według krajów pochodzenia turystów

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

6.4. Miejsca noclegów

Struktura wykorzystywanej bazy noclegowej nie zmieniła się istotnie w porównaniu z 2007 rokiem. Z noclegów w obiektach typu hotelowego korzystało 57% turystów, z czego w hotelach i motelach 46%. W 2008 roku, tak jak w ubiegłych latach, stwierdzamy, że w grupie gości z krajów 15 UE udział nocujących w hotelach lub motelach był większy niż wśród ogółu, a jeszcze większy wśród turystów spoza Europy. W grupie sąsiadów ze wschodu jest on stosunkowo najmniejszy (38%). Z noclegów u rodziny lub znajomych korzysta co czwarty turysta z Niemiec i z pozostałych krajów 15 UE; nieco większy odsetek notujemy wśród turystów z krajów zamorskich.

Tab. 38. Główne miejsca noclegów (dane w %)*

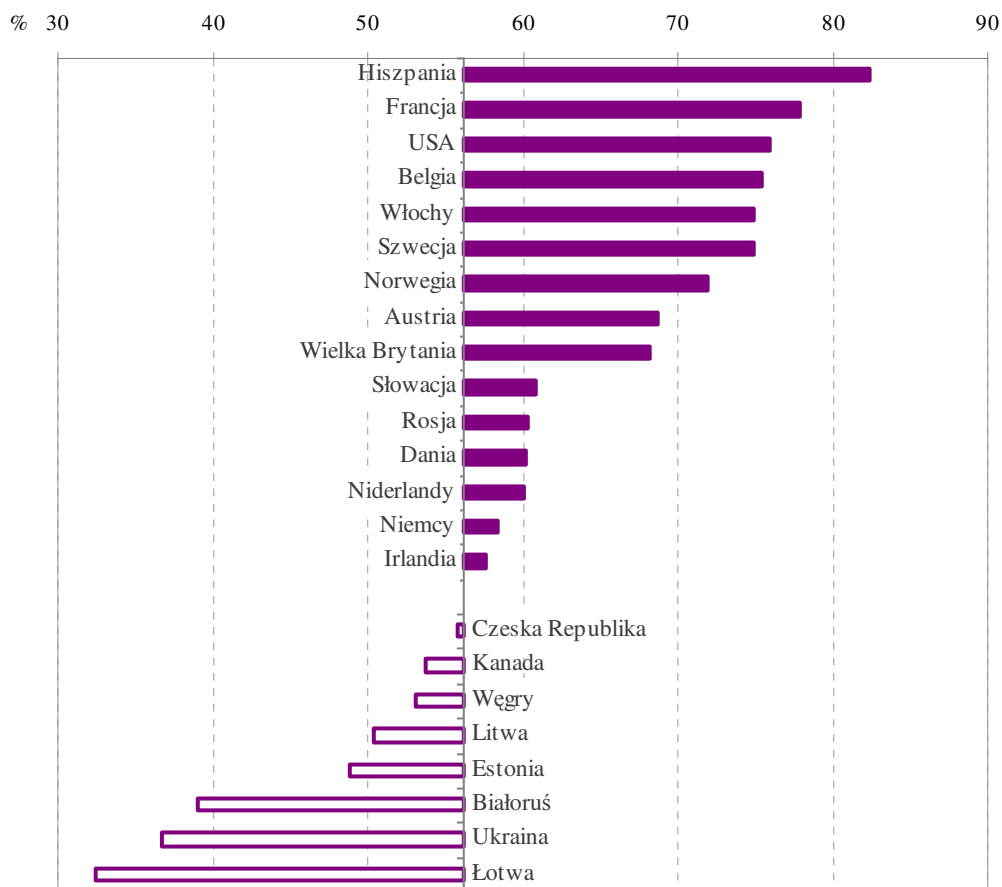
	Ogółem	Niemcy	15 UE (bez Niemiec)	Nowe kraje UE	Rosja, Białoruś, Ukraina	Pozostałe kraje Europy	Główne zamorskie
Hotele, motele	46	43	56	41	38	66	66
U rodziny, znajomych	23	28	25	14	23	15	30
Pensjonaty	11	15	13	7	4	13	9
Kwatery prywatne	6	6	4	6	12	5	0
Kemping	2	3	1	3	3	0	0
Letnie domy	2	2	2	1	1	0	0
Inne miejsca noclegów	14	7	3	29	23	4	0

* Niektórzy turyści korzystali z więcej niż jednego rodzaju bazy noclegowej, stąd suma odsetków przekracza 100%.

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Rys. 37. Noclegi w hotelach, motelach i pensjonatach (ogółem 56%) według krajów pochodzenia turystów

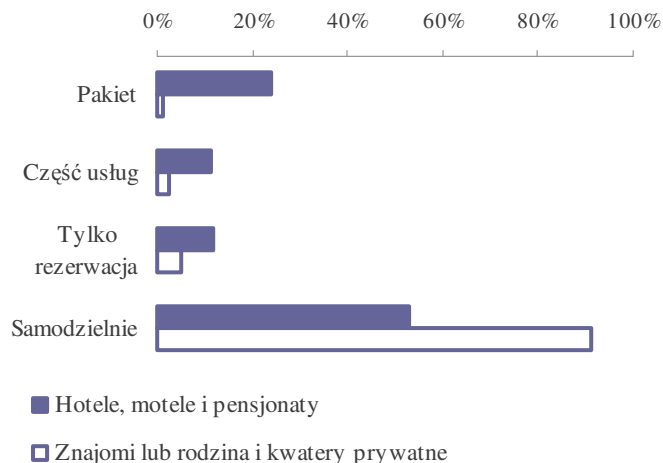

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

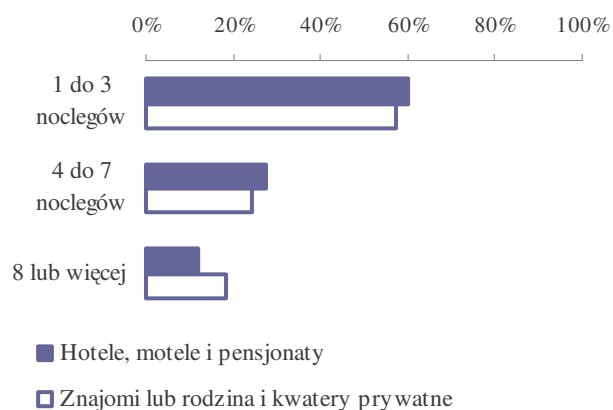
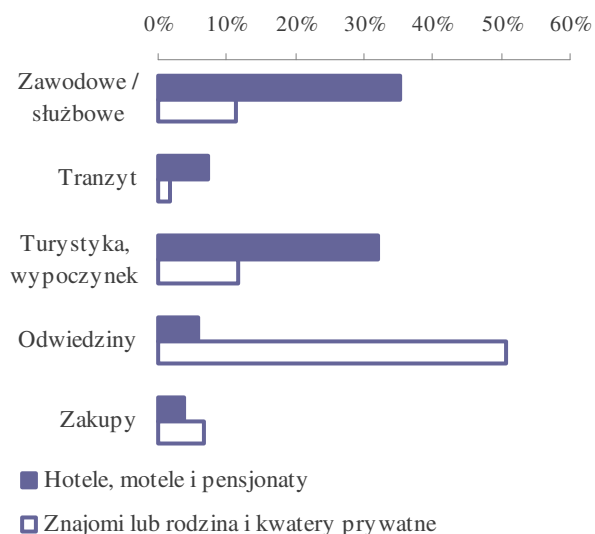
Z noclegów w hotelach, motelach itp. obiektach hotelarskich najczęściej korzystali turyści z Hiszpanii, Francji, Stanów Zjednoczonych, Belgii, Włoch, Szwecji i Norwegii.

Z kwater prywatnych i noclegów u rodziny lub znajomych częściej niż przeciętnie korzystali turyści z Kanady, Irlandii, Wielkiej Brytanii (w pewnej części są to, jak sądzimy, Polacy – rezydenci w tych krajach) oraz sąsiedzi: Białorusini, Niemcy, Ukraińcy.

Rys. 38. Charakterystyka turystów korzystających z hoteli, moteli lub pensjonatów

- Turyści nocujący w bazie hotelowej i pensjonatach w znacznie większym stopniu niż pozostali korzystają z usług biur podróży.

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Liczba wizyt w ciągu roku

Typową cechą turystyki przyjazdowej do Polski jest znaczna liczba wizyt tej samej osoby w ciągu roku. Oznacza to, że realna liczba osób odwiedzających Polskę jest znacznie mniejsza niż liczba wizyt. W 2008 roku średnia liczba wizyt w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie nieznacznie spadła. Do regularnych gości w Polsce należą Niemcy (9% spośród nich odwiedziło Polskę ponad dziesięciokrotnie), oraz turyści z pozostałych krajów sąsiedzkich, zwłaszcza: Białorusini, Litwini i Ukraińcy, co wiąże się z licznymi podróżami handlowymi lub tranzytowymi z tych krajów.

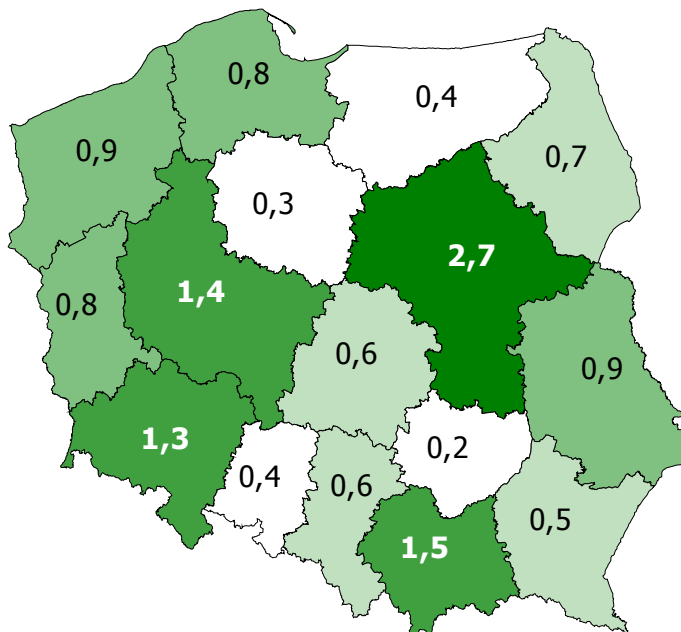
- Turyści odwiedzający Polskę pięć i więcej razy w ciągu roku – których można określić jako stałych gości – różnią się od pozostałych pod względem wielu cech pobytu.
- Udział podróży tranzytowych rośnie wraz ze wzrostem liczby pobytów w ciągu roku: od 8% wśród tych, którzy byli w Polsce raz, do 19% wśród bardzo częstych gości (11 i więcej wizyt).
- Równie spektakularnie rośnie udział przyjazdów na zakupy: od 2% do 11%, i maleje udział przyjazdów w celach typowo turystycznych: od 42% do 5%.
- Podobna zależność liniowa charakteryzuje długość pobytu: im więcej przyjazdów w ciągu roku, tym krótszy pobyt.

- Charakteryzują się oni wyraźnie większym udziałem turystyki biznesowej, wypoczynkowej oraz tranzytowej (noclegi w motelach).

- Korzystający z noclegów w hotelach, motelach i pensjonatach przebywają w Polsce krócej niż pozostali. W 2008 roku ta prawidłowość była mniej wyraźna niż w poprzednich latach.

6.5. Rozmieszczenie terytorialne zagranicznego ruchu turystycznego w Polsce

Mapa 6. Przyjazdy turystów zagranicznych według województw w 2008 roku (mln wizyt)

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 r.

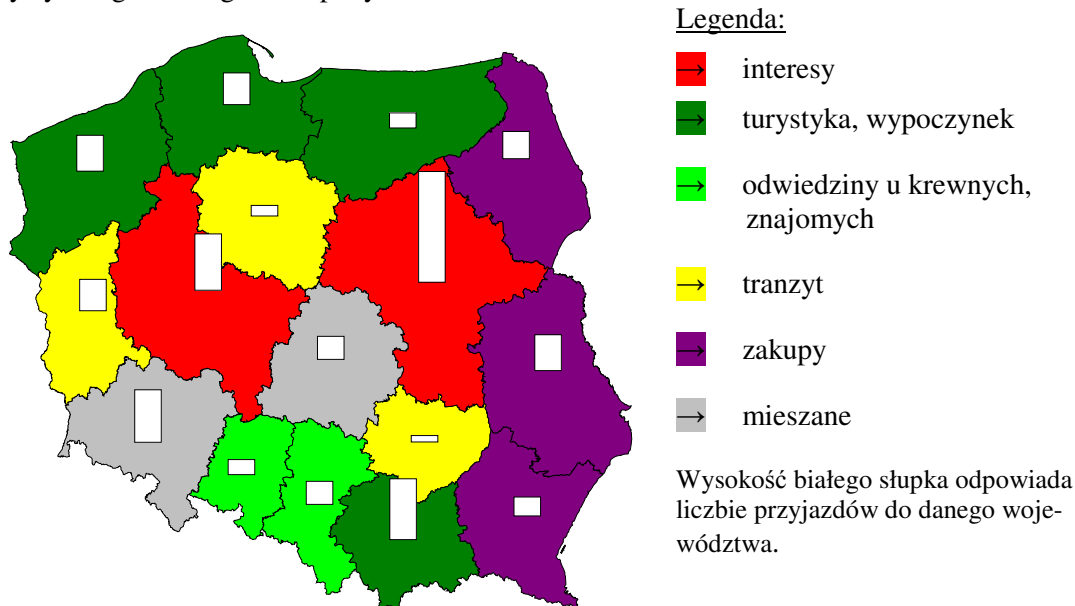
Rozmieszczenie terytorialne turystyki przyjazdowej nie podlega istotnym zmianom pod względem hierarchii odwiedzanych województw. W 2008 roku do najczęściej odwiedzanych województw należały: mazowieckie (2,7 mln wizyt), małopolskie (1,5 mln), wielkopolskie (1,4 mln), dolnośląskie (1,3 mln), lubelskie i zachodniopomorskie (po 0,9 mln).

Uwzględniając główny cel pobytu w Polsce, można wyróżnić następujące pięć obszarów:

- 1) w celach typowo turystycznych najczęściej odwiedza się na północy: zachodniopomorskie, pomorskie i warmińsko-mazurskie, na południu zaś małopolskie;
- 2) w interesach – mazowieckie i wielkopolskie;
- 3) w celu odwiedzenia krewnych i znajomych – śląskie i opolskie;
- 4) na zakupy – województwa na wschodzie: podlaskie, lubelskie i podkarpackie;
- 5) turyści tranzytowi zatrzymują się głównie w województwach: lubuskim, kujawsko-pomorskim i świętokrzyskim.

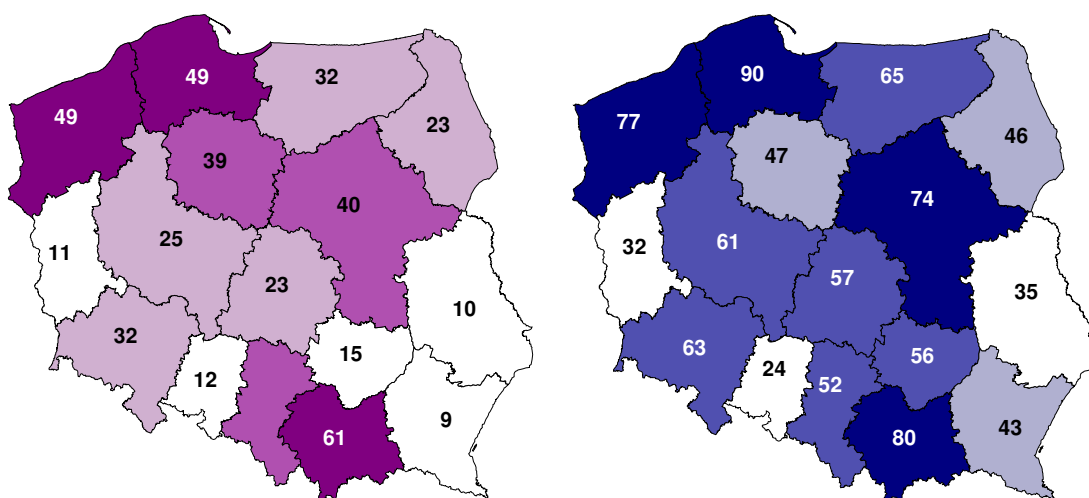
Województwa dolnośląskie i łódzkie nie mają zdecydowanego charakteru. W dolnośląskim stwierdzamy pewną przewagę turystycznych motywów pobytu, a w łódzkim – biznesowych.

Mapa 7. Rozmieszczenie terytorialne zagranicznego ruchu turystycznego według celów pobytu

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Mapa 8. Korzystający z usług biur podróży lub Mapa 9. Korzystający z obiektów rezerwacji zakwaterowania zbiorowego

Dane umieszczone na mapie 12 oznaczają odsetek turystów odwiedzających dane województwo, którzy zakupili pełny pakiet albo korzystali z biur podróży w mniejszym zakresie (zakup części usług lub jedynie rezerwacja). Na mapie 13 zilustrowano odsetki korzystających z obiektów zakwaterowania zbiorowego: hoteli, moteli, kempingów itp.

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

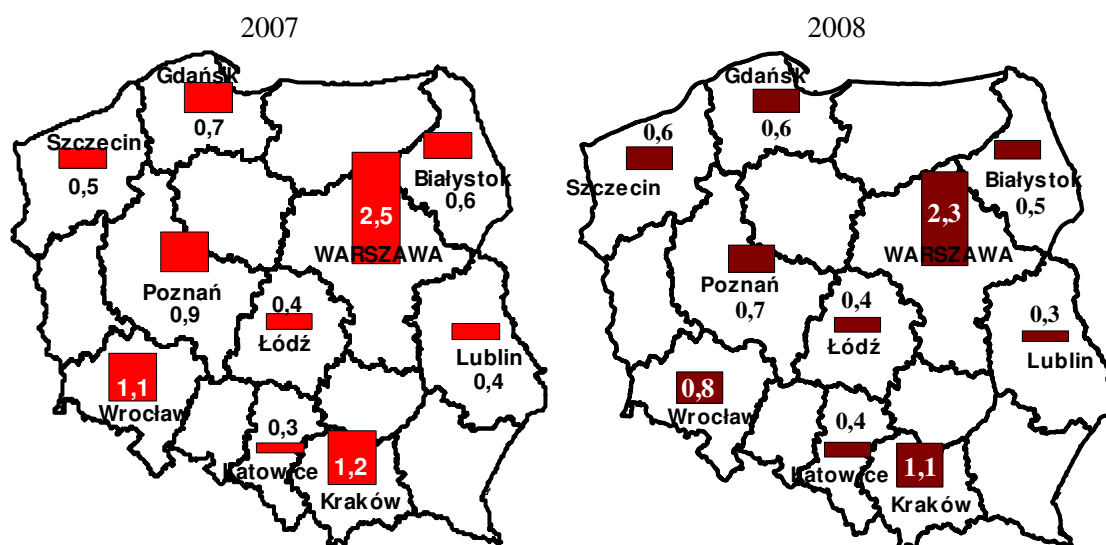
Do województw o znacznym udziale przyjazdów zorganizowanych w większym lub mniejszym zakresie przy pomocy biur podróży należą: małopolskie, mazowieckie i oba województwa nadmorskie. Jeśli uwzględnić tylko przyjazdy w pełni zorganizowane (zakup pakietów) czołówkę stanowią: małopolskie, oba nadmorskie i kujawsko-pomorskie. Najmniejszy udział przyjazdów zorganizowanych charakteryzuje województwa wschodnie, odwiedzane przez sąsiadów ze wschodu głównie ze względu na zakupy, oraz lubuskie.

Przestrzenne zróżnicowanie korzystających z obiektów zakwaterowania zbiorowego rysuje się dość podobnie. Największy udział turystów nocujących w takich obiektach (ponad 70%) stwierdzamy w pomorskim, małopolskim, zachodnio-pomorskim, mazowieckim, dolnośląskim i wielkopolskim, co pokrywa się z rozmieszczeniem wizyt turystyczno-wypoczynkowych i przyjazdów służbowych.

Odwiedzane miasta

Czołówkę miast goszczących zagranicznych turystów stanowiły w 2008 roku: Warszawa, Kraków, Wrocław, Poznań i Gdańsk. Liczba turystów odwiedzających poszczególne miasta spadła w porównaniu z poprzednimi latami. Wyjątek stanowią Szczecin i Katowice (lekki wzrost).

Mapa 10. Przyjazdy turystów zagranicznych w latach 2007 i 2008 roku według głównych miast (mln wizyt)

Źródło: badania Instytutu Turystyki w latach 2007 i 2008.

6.6. Charakterystyka demograficzna

Tab. 39. Dane demograficzne turystów zagranicznych (w %)

	Ogółem	Niemcy	15 UE (bez Niemiec)	Nowe kraje UE	Rosja, Białoruś, Ukraina	Pozostałe kraje Europy	Główne zamorskie
Kobiety	33	41	40	21	24	41	44
Mężczyźni	67	59	60	79	76	59	56
Młodzież do 24 lat	7	6	13	4	5	8	12
25 do 34	23	20	28	21	27	19	22
35 do 44	36	33	34	42	40	41	30
45 do 54	21	22	15	25	21	15	23
55 do 64	10	13	8	7	6	13	11
65 i więcej	3	6	2	1	1	4	2

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

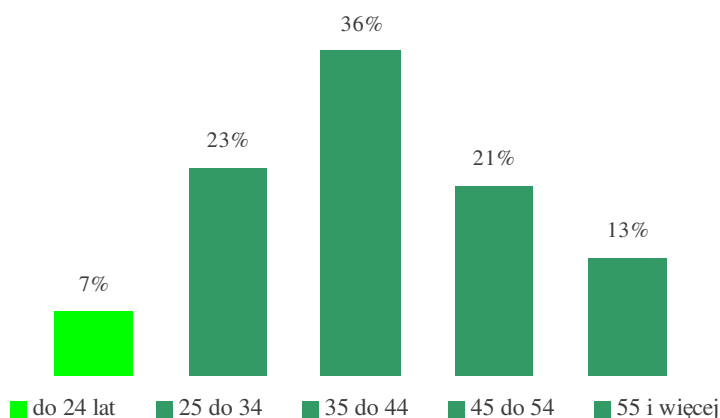
W 2008 roku dwie trzecie przyjezdnych turystów stanowili mężczyźni. Znaczną, nawet większą, przewagę udziału mężczyzn w strukturze demograficznej obserwowaliśmy już w po-

przednich latach. Ma to związek z celami przyjazdów: służbowe i podróże tranzytowe są niemal całkowicie zdominowane przez mężczyzn. Wyrównany pod względem parytetu płci jest segment turystyczno-wypoczynkowy i odwiedziny u krewnych lub znajomych.

Strukturę wieku turystów odwiedzających Polskę obrazuje regularna piramida ze znaczną dominacją grupy osób w wieku od 35 do 44 lat. Turystów w wieku od 25 do 34 lat było 23%, nieco mniej – starszych, w wieku od 45 do 54 lat. Udział najstarszych, w wieku 55 i więcej lat, wyniósł 13%.

Udział młodzieży (do 24 lat) w przyjazdach do Polski jest wciąż znikomy, choć w 2008 roku wzrósł z poziomu 5% do 7%.

Rys. 39. Struktura wieku turystów zagranicznych w 2008 roku

Źródło: badania Instytutu Turystyki w 2008 roku.

Najmłodsi turyści stosunkowo najczęściej deklarują rodzinno-towarzyski cel przyjazdu i w związku z tym nocują głównie u rodziny lub znajomych. Pod względem długości pobytu nie różnią się od pozostałych.

6.7. Charakterystyka turystyki przyjazdowej do Polski w latach 2000-2008

W niniejszym rozdziale pokażemy kierunki zmian obserwowanych w ciągu ostatnich lat pod względem podstawowych cech charakteryzujących turystów zagranicznych: długości pobytu, głównych celów przyjazdu do Polski, zaangażowania branży turystycznej w obsługę ruchu i krytykowanych aspektów pobytu.

Rysunki 40-46 ilustrują tendencje w następującym układzie:

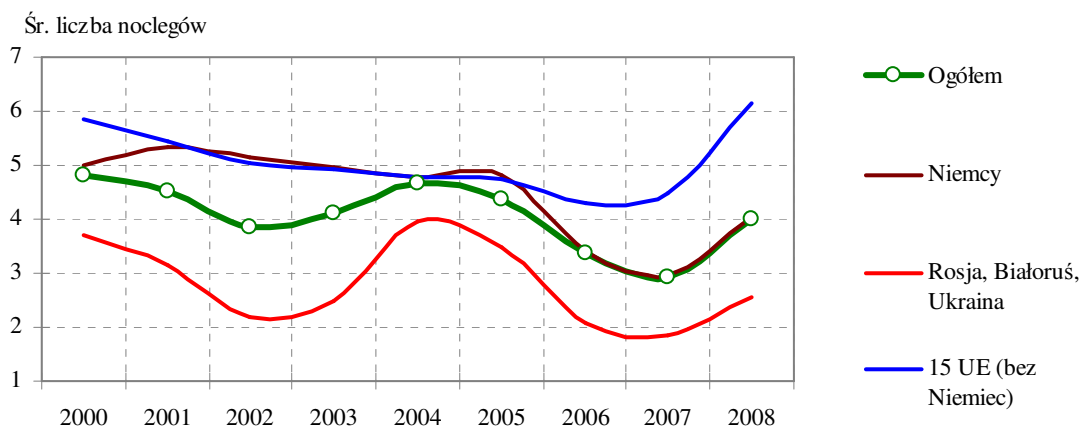
1. Ogółem (wszyscy turyści).
2. Kraje sąsiedzkie, generujące znaczną część ruchu przyjazdowego do Polski:
  - a. Niemcy,
  - b. kraje sąsiadujące z Polską od wschodu: Rosja, Białoruś i Ukraina (łącznie).
3. Kraje 15 Unii Europejskiej (poza Niemcami, które jako kraj sąsiedzki analizujemy odrębnie).

Długość pobytu w Polsce

Do 2007 roku stwierdzaliśmy skracanie pobytu w Polsce. Najwyraźniej widać to na przykładzie turystów z krajów 15 Unii Europejskiej (w tym Niemców). Jednak w 2008 roku nastąpił wzrost średniej długości pobytu – do poziomu z 2002 roku. Sąsiedzi zza wschodniej granicy wykazują znaczne wahania: w 2000 roku przedłużyli czas pobytu, następnie zaś obserwu-

jemy powrót trendu spadkowego, który zatrzymał się w 2003. Zdecydowany wzrost nastąpił w 2004 roku, w 2005 średnia długość pobytu spadała, a od 2007 zaczęła ponownie wzrastać.

Rys. 40. Zmiany długości pobytu w Polsce

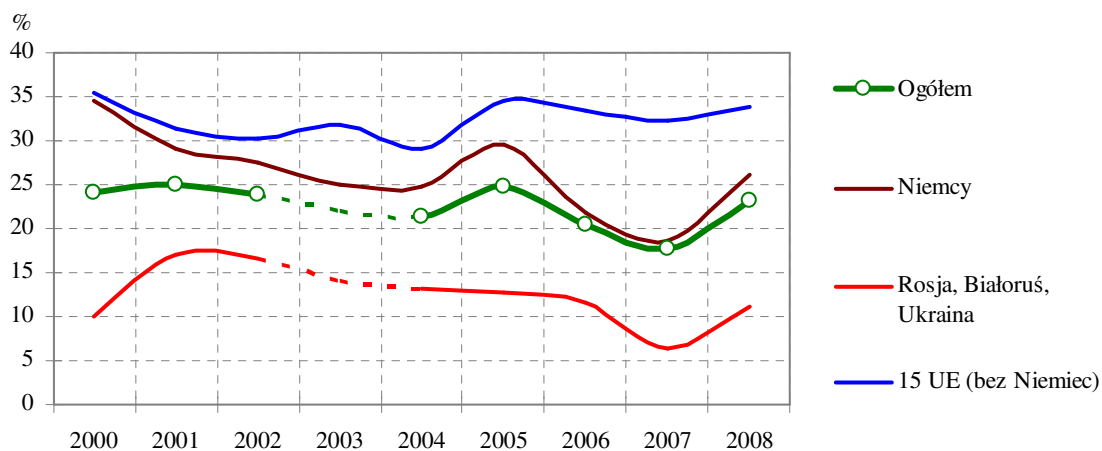

Źródło: badania Instytutu Turystyki w latach 2000-2008.

Cele pobytu

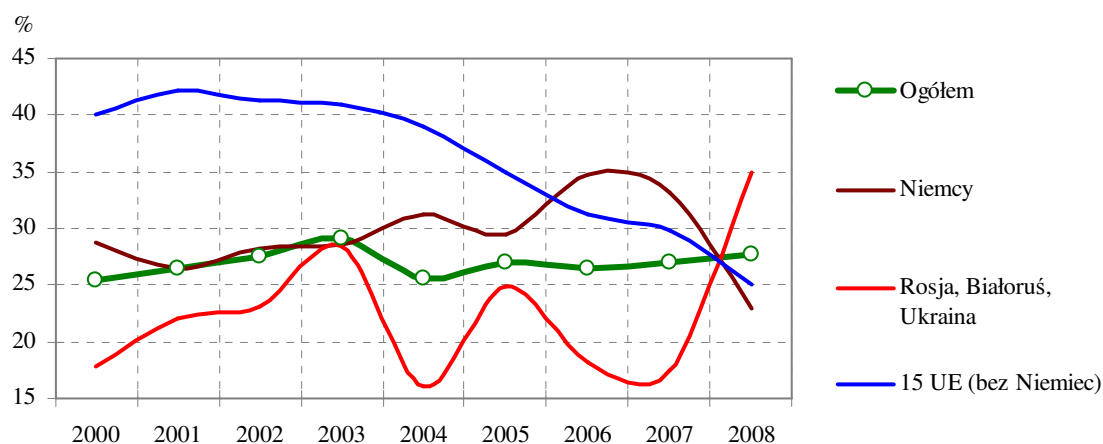
Udział przyjazdów w celach turystycznych oscylował do 2005 roku wokół 25%, a następnie zaczął maleć. Maksimum zanotowano w 1999 roku, minimum w 2007. W 2008 roku powrócił do średniego poziomu wieloletniego. W odniesieniu do turystów z Niemiec tendencja malejąca jest najwyraźniejsza – wyjątkami w latach 2005 i 2008. Wśród przedstawicieli pozostałych krajów 15 UE udział przyjazdów w celach typowo turystycznych jest najwyższy, raczej stabilny i waha się z zakresie 30-35%. W przypadku przyjazdów zza wschodniej granicy w 2003 roku zanotowaliśmy znaczny i, jak się później okazało, jednorazowy wzrost liczby wizyt o deklarowanym celu turystycznym. Jednocześnie w tym samym roku spadł (również jednorazowo) odsetek przyjazdów motywowanych zakupami. Prawdopodobnie część respondentów z Rosji, Białorusi i Ukrainy wolało motyw zakupowy ukryć. Jeśli analizując trendy wieloletnie pominiemy wyniki z 2003 roku, rysuje się nieznaczna tendencja spadkowa w przyjazdach w celach turystycznych ze wschodu.

Rys. 41. Turystyka i wypoczynek – trendy wieloletnie

Źródło: badania Instytutu Turystyki w latach 2000-2008.

Rys. 42. Interesy lub sprawy służbowe – trendy wieloletnie

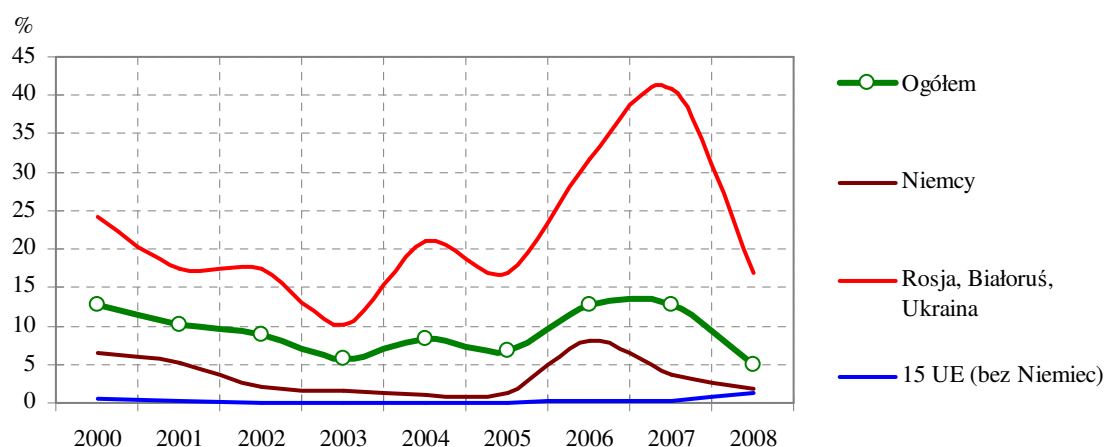

Źródło: badania Instytutu Turystyki w latach 2000-2008.

Kolejna jedna czwarta przyjazdów przypada na szeroko pojętą turystykę biznesową. Udział przyjazdów biznesowych ze wschodu jest bardzo niestabilny. Wzrastał do 2003 roku, a w 2004 roku wyraźnie się zmniejszył, w 2005 powrócił do średniej wieloletniej, a następnie znowu zmalał, by w 2008 roku bardzo wzrosnąć. Rzut oka na wykres ilustrujący przyjazdy na zakupy wyjaśnia, że biznesowe i zakupowe cele przyjazdu są przez nich traktowane komplementarnie: jeśli jedno maleje, drugie rośnie. Pomijając ten przypadek dostrzegamy raczej klarowne trendy: od 2004 roku turyści z nieościennej 15 UE regularnie zmniejszali udział przyjazdów biznesowych, dużym spadkiem w ostatnim roku. Jeśli idzie o Niemców – mieliśmy do czynienia z dość jednorodną tendencją rosnącą, która załamała się w 2008 roku.

Pod koniec lat dziewięćdziesiątych zakupy stopniowo traciły dominującą rolę wśród motywów przyjazdów do Polski. Jednakże po kilku latach wyraźnego spadku, zarówno sąsiedzi z zachodniej granicy, jak i z zachodu zintensyfikowali przyjazdy na zakupy. W 2007 roku rozmiary turystyki zakupowej z Niemiec nieco się zmniejszyły (sądzymy, że towarzyszy temu pewien wzrost zapotrzebowania na usługi), na wschodzie zaś obserwowaliśmy prawdziwy zakupowy boom, będący uzasadnioną antycypacją kłopotów wizowych po wejściu Polski do systemu Schengen. Turyści z krajów nieościennej bardzo rzadko przyjeżdżają na zakupy i trudno mówić w ich przypadku o jakichkolwiek trendach.

Rys. 43. Zakupy – trendy wieloletnie

Źródło: badania Instytutu Turystyki w latach 2000-2008.

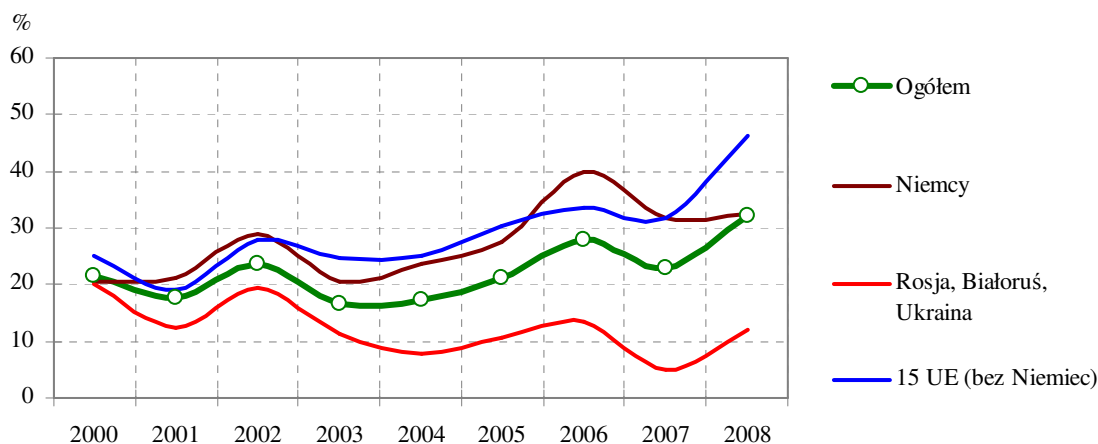

Wykorzystanie usług branży turystycznej

W 2000 roku niewiele ponad 20% turystów korzystało z jakichkolwiek usług biur podróży (zakup pełnego pakietu lub pojedynczych usług bądź tylko rezerwacja) przy organizacji przyjazdu do Polski. Analizowane grupy krajów nie różniły się pod tym względem. W następnych latach obserwujemy pewne fluktuacje, przy dość wyraźnym trendzie wzrostowym (w 2006 r. odsetek korzystających z biur podróży zbliżył się do 30%, aby jednorazowo zmaleć w 2007 roku). Warto zwrócić uwagę na rosnące zróżnicowanie między poszczególnymi grupami krajów.

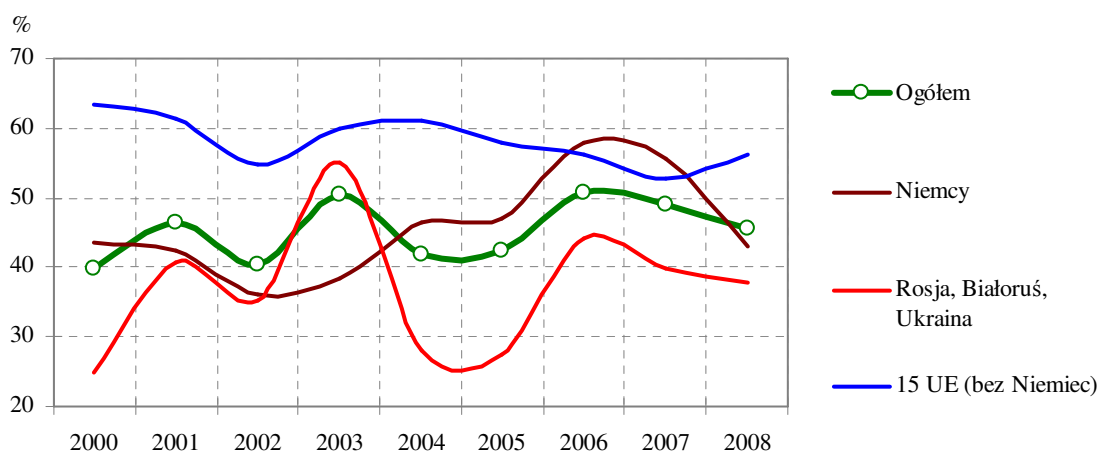
Jeśli idzie o korzystanie z noclegów w hotelach, motelach i bazie noclegowej typu hotelowego, dostrzec można mniej wyraźne tendencje i większe fluktuacje, zwłaszcza wśród turystów z Rosji, Ukrainy i Białorusi. W 2006 roku zróżnicowanie między poszczególnymi grupami krajów zmalało, a odsetki korzystających z bazy hotelowej zgodnie wzrosły: do blisko 45% w przypadku wschodnich sąsiadów i ponad 55% wśród turystów z krajów 15 UE, w tym Niemców. Kolejny dwa lata przyniosły spadek we wszystkich analizowanych grupach krajów z wyjątkiem nieościennych krajów 15 Unii Europejskiej.

Rys. 44. Przyjazdy zorganizowane z udziałem biur podróży – trendy wieloletnie

Źródło: badania Instytutu Turystyki w latach 2000-2008.

Rys. 45. Korzystający z bazy hotelowej – trendy wieloletnie

Źródło: badania Instytutu Turystyki w latach 2000-2008.

7. Segmenty rynku

7.1. Uwagi ogólne

Zróznicowane potrzeby konsumentów, ich różnorodne oczekiwania i zachowania z jednej strony, z drugiej zaś możliwości ich zaspokojenia, wymuszają segmentację rynku, czyli podział ogółu nabywców na względnie jednorodne (homogeniczne) grupy mające podobne cechy, zbliżone zainteresowania i gusty. Procedura ta pozwala wyodrębnić segmenty stosunkowo jednolite, o zbieżnych wzorach zachowań nabywczych. Umożliwia ona z jednej strony przygotowanie produktu najbardziej dopasowanego do potrzeb finalnego konsumenta, o największej dla niego wartości, z drugiej zaś – najbardziej zyskowego dla usługodawcy. Cechą podmiotów działających na rynku turystycznym jest zmierzanie do jak najbardziej efektywnego wykorzystania zasobów oraz skupienia się na klientach, których obsługiwanie okaże się najbardziej zyskowe. Dość powszechnie akceptowany pogląd, że maksymalizacja zysku (także na obszarze recepcji turystycznej) może nastąpić przez zaspokojenie potrzeb klienta, skłania do dokonania możliwie precyzyjnej segmentacji rynku. Procedura segmentacji rynku turystycznego pozwala również zidentyfikować grupy nabywców zróżnicowane ze względu na czynniki, które wpływają na ich zachowania (zmiany popytu). Chodzi tu o wyodrębnienie segmentów stosunkowo jednolitych, o zbieżnych wzorach zachowań nabywczych.

Identyfikacja segmentów rynku następuje poprzez wykorzystanie różnych cech opisujących konsumenta: zróżnicowanych potrzeb, zachowań, cech demograficznych i psychograficznych. Jest to ważne nie tylko ze względów marketingowych: ułatwia także bardziej precyzyjne śledzenie na przykład zmian wydatków w czasie, często niemożliwe bądź nieuzasadnione dla całej badanej populacji. Co więcej, profile wąskich grup konsumentów, określone z uwzględnieniem ich ekonomicznych zachowań na rynku, lepiej pozwalają oszacować wydatki przeciętne oraz porównać wydatki ponoszone w różnych miejscach i różnym czasie (sezonowość, zmiany w cyklu rocznym). Szczegółowa segmentacja pozwala także uniknąć pewnych nieporozumień, wynikających z pobieżnego oglądu zjawisk, a zwłaszcza sugerowania się zjawiskami obserwowanymi w ostatnich, najlepiej zapamiętywanych okresach, z pominięciem zjawisk bardziej odległych w czasie. Szczegółowa segmentacja rynku i znajomość cech charakteryzujących najważniejsze segmenty jest także niezbędna do prowadzenia szeregu analiz ekonomicznych, przygotowywania strategii działania, a także projektowania badań (warstwowania i losowania prób).

Segmentacji rynku turystycznego można dokonać ze względu na wiele zmiennych, wybieranych w zależności od potrzeb badania. Najczęściej segmentacji dokonuje się na podstawie dwóch kryteriów:

- kryterium obiektywnych, ogólnych cech nabywcy (demograficznych, ekonomicznych czy społecznych),
- kryterium wzorców zakupu, zwanego kryterium behawioralnym (odnosi się do zachowań nabywczych klientów, czyli segmentacji dokonuje się na podstawie informacji o tym, co, gdzie, kiedy i dlaczego klienci kupują).

W literaturze przedmiotu znaleźć dość powszechne opinie, że kryteria opisujące obiektywne cechy konsumenta są nieodzowne przy dokonywaniu segmentacji rynków dóbr zaspokajających potrzeby podstawowe, a kryteria charakteryzujące konsumenckie reakcje – rynków dóbr wyższego rzędu.

Podając badania popytu turystycznego najczęściej stosuje się różne zmienne, zarówno z grupy cech ogólnych (wiek, płeć, wykształcenie, miejsce zamieszkania, kategoria dochodu), jak i odnoszących się do zachowań: cel podróży (główny motyw podróży), typ podróży (objazdowa wycieczka autokarowa, pobyt i in.), kierunek (preferowany obszar recepcji turystycz-

nej), okres podejmowania podróży, wybór rodzaju zakwaterowania, preferowane atrakcje turystyczne, wybór środka transportu, sposób dokonywania zakupu (bezpośrednio czy za pośrednictwem biur podróży).

Te badania graniczne podróży nierezydentów do Polski, które są prowadzone przez Instytut Turystyki od wielu lat, pozwalają dokonać segmentacji rynku turystyki przyjazdowej na podstawie wielu zmiennych, takich jak kraj zamieszkania, płeć i wiek respondentów, okres podejmowania i długość podróży, powtarzalność wizyt, powykorzystywane środki transportu, sposób organizacji podróży czy też miejsce noclegu. Warto jednak w sposób szczególny potraktować jedną z najbardziej istotnych zmiennych możliwych do wykorzystania w segmentacji popytu nierezydentów, a mianowicie deklarowany główny cel (motyw) podróży. Z dotychczasowych badań prowadzonych przez Instytut Turystyki, opisywanych w poprzednich raportach wynika, że cel podróży jest bardzo ważną cechą różnicującą zarówno przeciętne wydatki na osobę, przeciętne wydatki dzienne jak i wiele innych zmiennych charakteryzujących pobyt (np. wybór miejsca zakwaterowania, środka transportu, geograficzne rozmieszczenie podróży itp.). Cel podróży jako zmienna niezależna pozwala na wyodrębnienie kilku podstawowych grup nabywców produktów turystycznych:

- osoby podróżujące w celach typowo turystycznych,
- segment podróży służbowych, zawodowych, w interesach, ze szczególnym uwzględnieniem udziału w konferencjach i kongresach,
- osoby podróżujące do rodzin lub znajomych,
- osoby, dla których głównym celem przyjazdu są zakupy,
- przyjeżdżający w celach zdrowotnych,
- osoby podróżujące tranzytem.⁹

W kwestionariuszu badawczym co pewien czas wprowadzane są zmiany w pytaniu o *cel podróży*. Pozwalają one uzyskać większą szczegółowość i lepiej dostosować ankietę do realiów rynku i potrzeb badawczych. Zmiany te były wprowadzone najpierw w 2004, a potem 2007 roku. Należy tu przede wszystkim zwrócić uwagę na znaczenie przyjazdów w celach zdrowotnych oraz konieczność szczegółowego zbadania charakteru wizyt służbowych, z wyodrębnieniem udziału w kongresach i konferencjach, targach i wystawach, oraz załatwiania interesów (we własnym imieniu bądź w imieniu firmy). Zmiany te pozwalają na wyodrębnienie kilku najważniejszych grup nabywców produktów turystycznych:

- osoby podróżujące w celach typowo turystycznych,
- segment podróży służbowych, zawodowych, w interesach, ze szczególnym uwzględnieniem udziału w konferencjach i kongresach,
- osoby podróżujące do rodzin lub znajomych,
- osoby, dla których głównym celem przyjazdu są zakupy,
- przyjeżdżający w celach zdrowotnych,
- osoby podróżujące tranzytem i przyjeżdżające w celach religijnych.

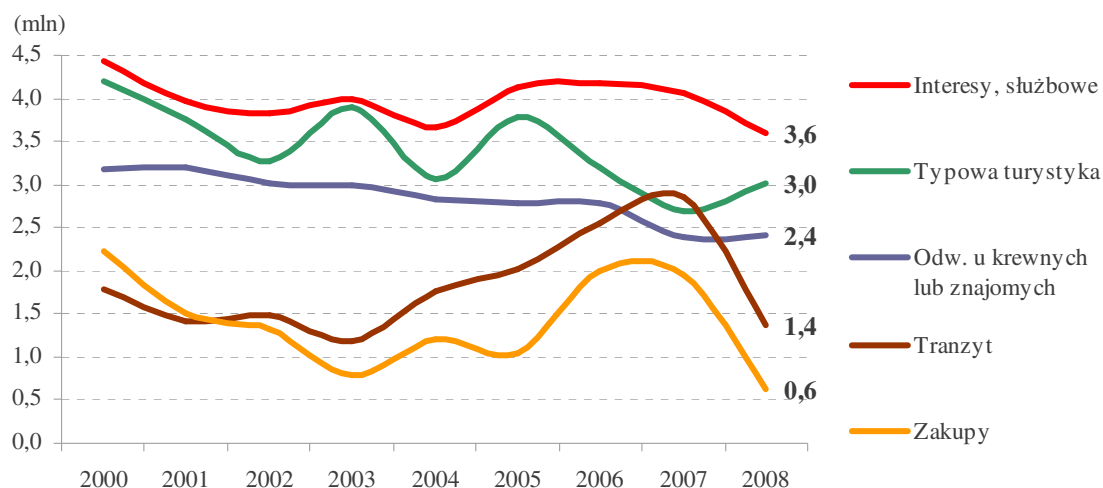
Kwestionariusz wykorzystany w 2008 roku był taki sam jak ten, który zastosowano rok wcześniej.

W 2008 roku, podobnie jak w roku poprzednim, przeciętne wydatki osób zaliczonych do wszystkich wyodrębnionych segmentów rynku znacząco wzrosły. W całym badaniu wyjątkiem są obniżone wydatki osób przejeżdżających tranzytem. Najbardziej spektakularne zmiany odnoszą się do podróży w celu odwiedzenia rodzin lub znajomych oraz podróży zaliczanych do typowo turystycznych. Osoby przyjeżdżające do Polski w celach służbowych, dokonywania zakupów i zdrowotnych również wzrosły, ale zmiany były w tym wypadku nieco

⁹ Por. także W. Bartoszewicz, T. Skalska: *Zagraniczna turystyka przyjazdowa do Polski w 2005 roku*. Warszawa Instytut Turystyki 2006, s. 100.

mniejsze, zwłaszcza jeśli uwzględnimy spadek wartości dolara. Jeśli wziąć pod uwagę tylko cele uznawane w definicjach UNWTO za turystyczne, zwraca uwagę to, że podobnie jak w latach 2005-2007, również w 2008 roku najczęściej pozostawały w Polsce osoby wskazujące na cele zdrowotne: 657 USD, służbowe (589 USD) oraz dokonujący zakupów na własne potrzeby: 492 USD. W 2008 roku podróże do rodziny i znajomych związane były z wydatkami poniżej przeciętnej dla całej populacji (391 USD na osobę), ale warto tu podkreślić bardzo znaczący wzrost. Osoby deklarujące cele typowo turystyczne wydawały przeciętnie 458 USD. Podobnie jak w poprzednich latach, poniżej przeciętnej wydawały osoby przejeżdżające tranzytem.

Rys. 46. Przyjazdy turystów według podstawowych celów pobytu (oszacowanie w tys. przyjazdów)

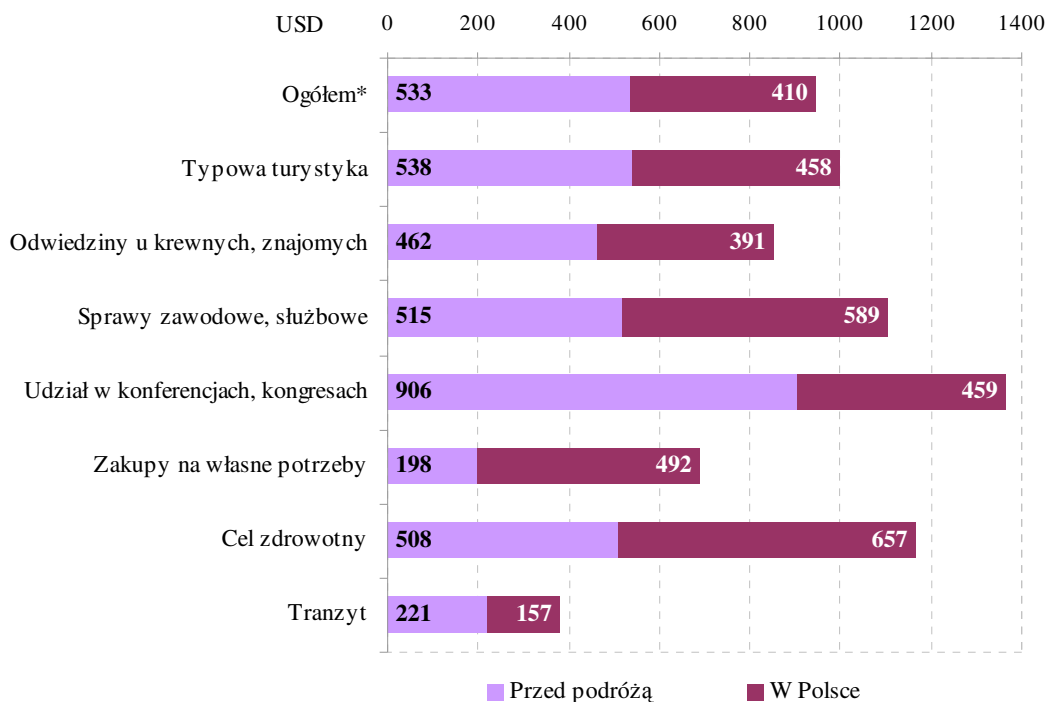

Źródło: badania Instytutu Turystyki w latach 2000-2008.

Warto zauważyć, że od kilku lat najważniejsze dla zagranicznej turystyki przyjazdowej do Polski są cztery grupy nabywców, dla których głównym celem podróży są: typowa turystyka (wakacje, zwiedzanie kraju, wypoczynek, rozrywka, sport, hobby), sprawy służbowe, odwiedziny u krewnych i znajomych oraz zakupy. Zaliczeni do nich turyści¹⁰ reprezentowali w 2008 roku 74,5% przyjazdów i 81,2% wydatków (w 2007 roku odpowiednio 71,6% i 86,4%, a w 2006 roku 72,7% i 83%). Należy podkreślić, że od kilku lat, a właściwie od wejścia Polski do Unii Europejskiej, można zauważyć również piąty, interesujący segment rynku: przyjazdy ze wskazaniem na cele zdrowotne. W tym okresie pojawiły się wizyty mieszkańców Niemiec w polskich sanatoriach, uzdrowiskach, gabinetach stomatologicznych oraz podróże w celu poprawy zdrowia i nastawione na ogólną poprawę samopoczucia (usługi typu spa, *wellness*), pielęgnację urody oraz przeciwdziałanie starzeniu się. Odnosi się to nie tylko do rynku niemieckiego, ale także np. rynku skandynawskiego a także przyjazdów z innych, nawet dość odległych krajów (np. z Izraela). W obliczu starzenia się społeczeństw europejskich trend ten należy traktować jako długoterminowy, a ten segment rynku jako rozwojowy. Jest to jednak warunkowane propozycją relatywnie niskich cen, dobrą jakością usług oraz ogólnym poziomem konsumpcji w społeczeństwach generujących ruch turystyczny do Polski.

¹⁰ Analiza segmentów rynku nie obejmuje przyjazdów odwiedzających jednodniowych.

Rys. 47. Wydatki turystów w 2008 roku, poniesione w Polsce i przed podróżą (według celu, w USD)

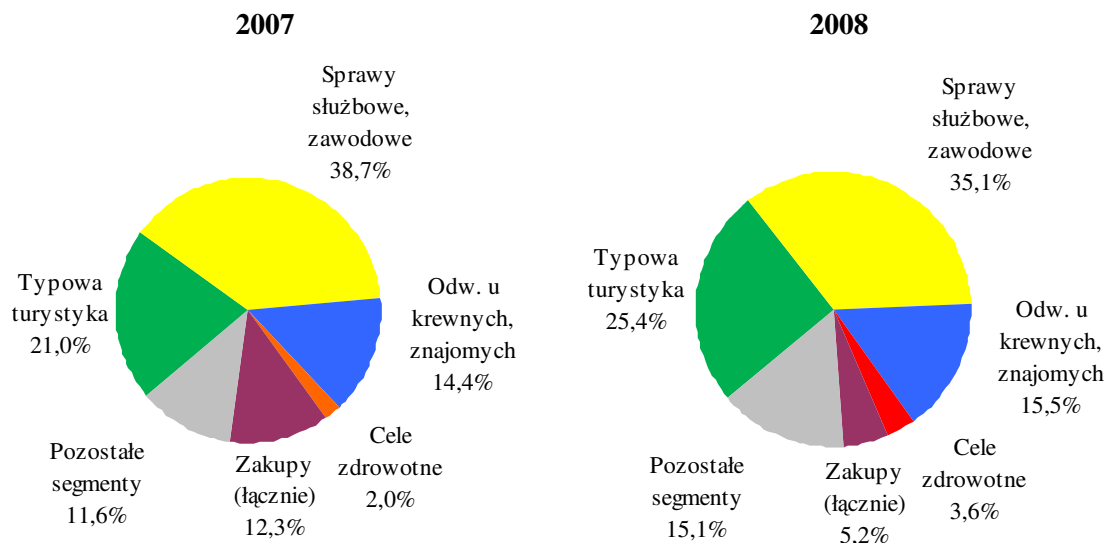

* Średnia ważona.

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

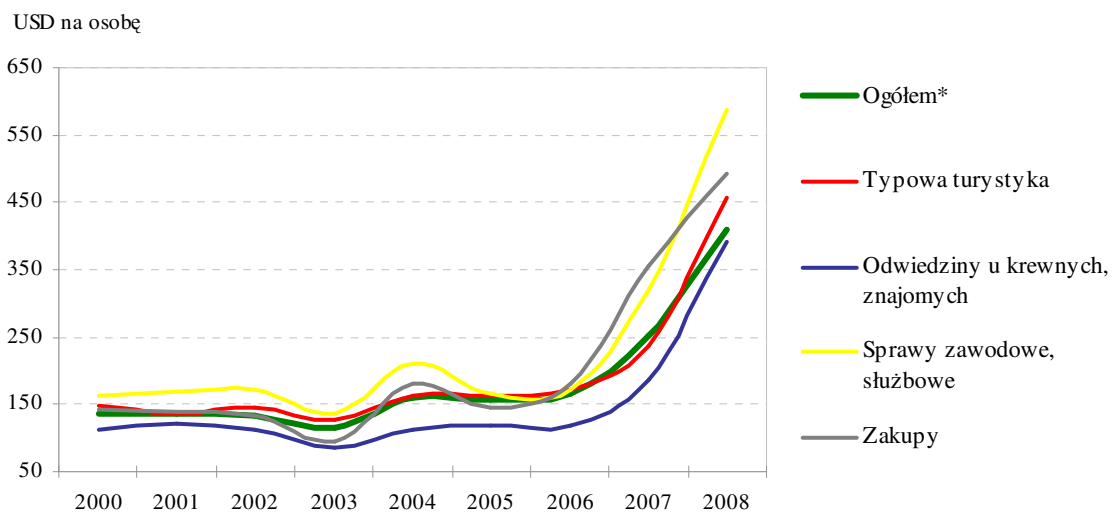
Analiza łącznych wydatków poniesionych przez turystów w związku z przyjazdem do Polski (nie tylko tych, które pozostawiono w trakcie wizyty w Polsce, ale także tych, które zostały poniesione w miejscu stałego zamieszkania nierezydentów i trafiły do polskich podmiotów gospodarczych) oraz uwzględnienie liczebności analizowanych segmentów pozwala zauważyć, że z ekonomicznego punktu widzenia w polskiej turystyce od kilku lat największe znaczenie mają dwa segmenty rynku: podróże podejmowane w celach typowo turystycznych (wypoczynek, rekreacja, wakacje, zwiedzanie) oraz wizyty w celach służbowych, zawodowych, związanych z załatwianiem interesów (w tym kongresy i konferencje). Jest to związane zarówno z wyższymi przeciętnymi wydatkami, jak i ze znaczącą liczbą przyjazdów (w 2007 r. około 4,05 mln przyjazdów służbowych i 2,5 mln typowo turystycznych, w 2006 r. odpowiednio 4,16 mln i 3,2 mln). W 2008 roku łączne przychody z tych dwóch segmentów stanowiły 60,5% łącznych przychodów zasilających polską gospodarkę (w 2007 53,4%, a w 2006 – blisko 60%). Z kolei jeśli chodzi o podróże podejmowane w celach zdrowotnych są wciąż stosunkowo nieliczne i mimo relatywnie wysokich wydatków z nimi związanych, wciąż nie odgrywają w strukturze przychodów znaczącej roli.

Rys. 48. Struktura łącznych wydatków poniesionych przez turystów w latach 2007-2008 w podziale na podstawowe segmenty rynku

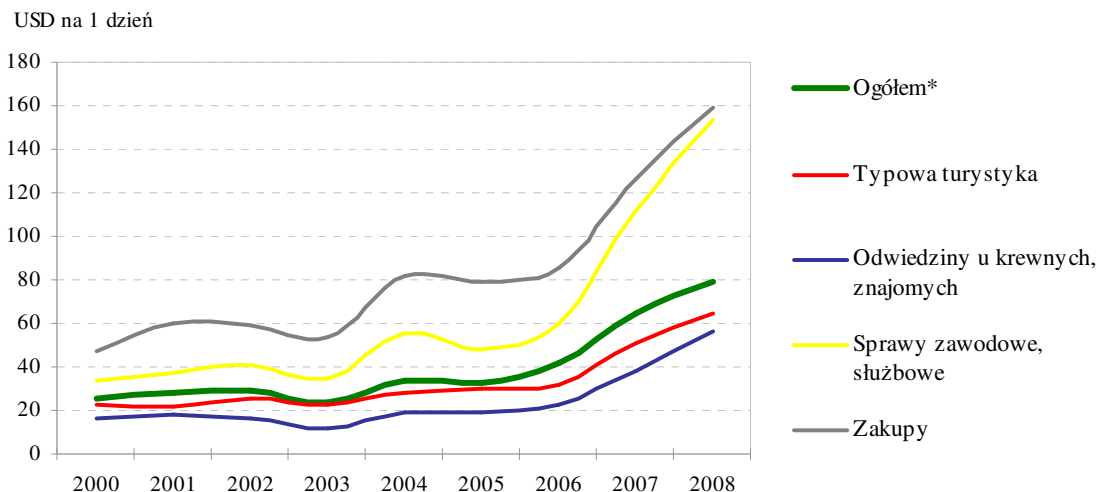

Źródło: oszacowania własne na podstawie badań Instytutu Turystyki.

Rys. 49. Przeciętne wydatki turystów w latach 2004-2008 (wybrane segmenty rynku)

* Średnia ważona.

* Średnia ważona.

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Analiza zmian długookresowych pokazuje, że po etapie gwałtownego wzrostu odnotowanego w 2004 roku, dotyczącego wszystkich segmentów rynku, i spadku w 2005 roku, w latach 2006-2008 notuje się zwiększenie przeciętnych wydatków we wszystkich analizowanych segmentach. Odnosi się to zarówno do wydatków na osobę, jak i na jeden dzień pobytu. Jeśli chodzi o wydatki na osobę, najbardziej gwałtowne zmiany obserwuje się w odniesieniu do przyjazdów w celach służbowych; na dzień pobytu najbardziej wzrosły wydatki poczynione zarówno w związku z podróżami w interesach, jak i ze wskazaniem na zakupy jako główny motyw wizyt. W latach 2007-2008 dynamiczny wzrost odnosi się również do wydatków ponoszonych przez osoby podróżujące w celach typowo turystycznych oraz w celu odwiedzin u krewnych i znajomych.

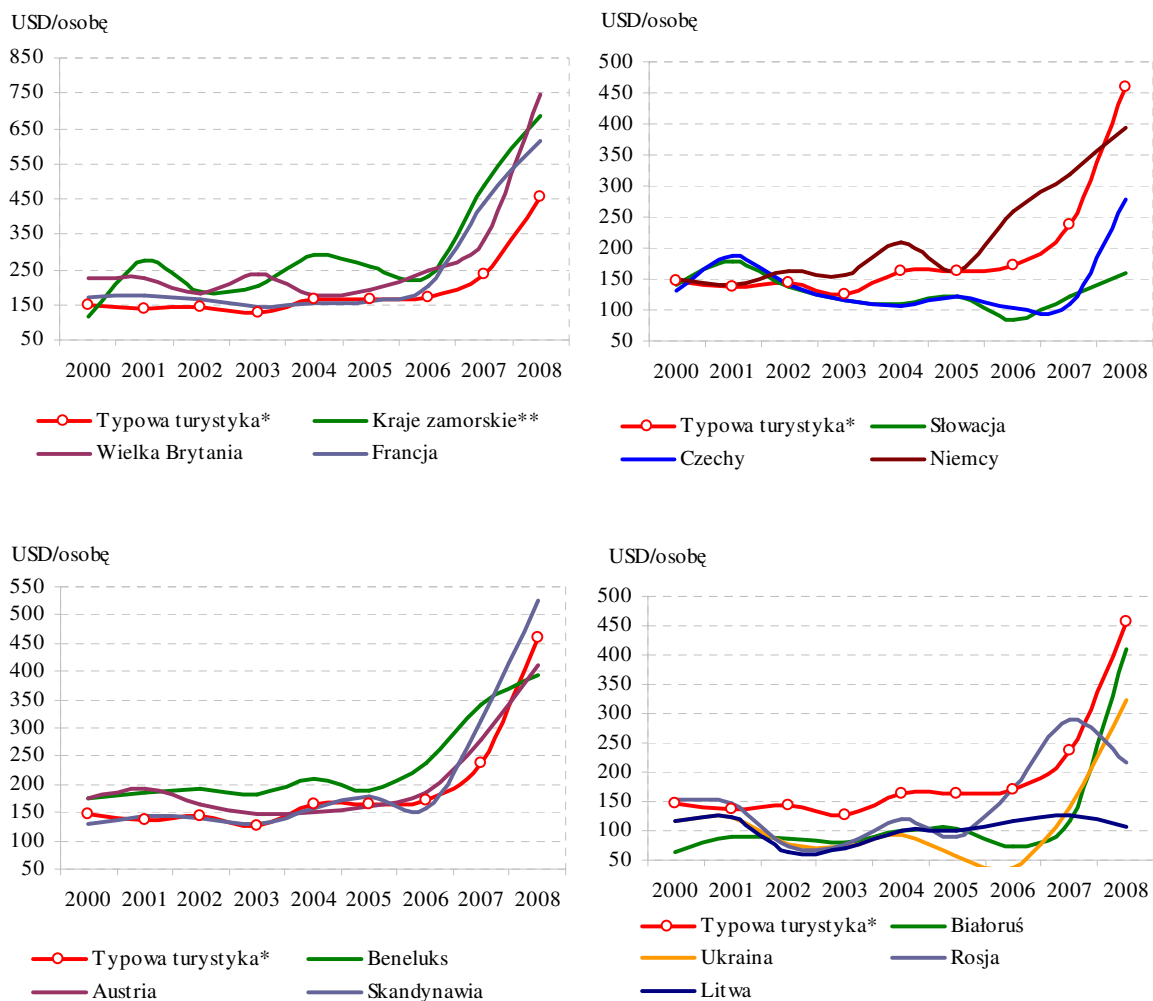
7.2. Przyjazdy w celach typowo turystycznych (ok. 3,0 mln)

- Ponadto 400 tys. w celu odwiedzin miejsca pochodzenia.
- W 2008 roku turyści, którzy deklarowali zwiedzanie, wypoczynek, wakacje czy rozrywkę (a więc cele typowo turystyczne) jako główny cel podróży wydawali przeciętnie 458 USD na osobę. Z podróży do Polski związane były dodatkowe wydatki, poniesione w kraju stałego zamieszkania, w wysokości 538 USD na osobę; część tych sum zasilła polską gospodarkę poprzez zakup na rynkach emisyjnych tych usług, które były świadczone przez polskie podmioty gospodarcze. W tym segmencie rynku przeciętne wydatki na osobę były w 2008 roku wyższe niż średnia dla wszystkich badanych, na dzień pobytu zaś – niższe. Wynika to przede wszystkim z faktu, że pobyty typowo turystyczne są z reguły dłuższe od pozostałych.
- W tym segmencie wydatki nierezydentów oszacowano na poziomie około 1397 mln USD, tzn. więcej niż w poprzednim okresie. Wyższy był również ich udział w łącznej sumie wydatków (25,4% wobec 21% w 2007)¹¹.
- Podobnie jak w poprzednich latach, najważniejsze dla Polski rynki można podzielić na trzy grupy: o najwyższych wydatkach przeciętnych, zdecydowanie przekraczających średnią dla

¹¹ Tzn. bez wydatków odwiedzających jednodniowych, natomiast łącznie z wpłatami na rzecz polskich podmiotów gospodarczych, dokonany w krajach emisji ruchu turystycznego.

ogółu badanych (Francja, Wielka Brytania, Skandynawia, wybrane ważne kraje zamorskie), o wydatkach poniżej średniej, w granicach 300-400 USD (Niemcy, Holandia, Belgia, Ukraina i Białoruś) oraz o wydatkach relatywnie najniższych, nie przekraczających 300 USD na osobę (Czechy, Słowacja, Litwa, Rosja).

Rys. 50. Przeciętne wydatki osób deklarujących w latach 2000-2008 cele typowo turystyczne (w USD) – wybrane kraje

* Wszystkie kraje łącznie.

** USA, Kanada, Japonia, Korea Płd.

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

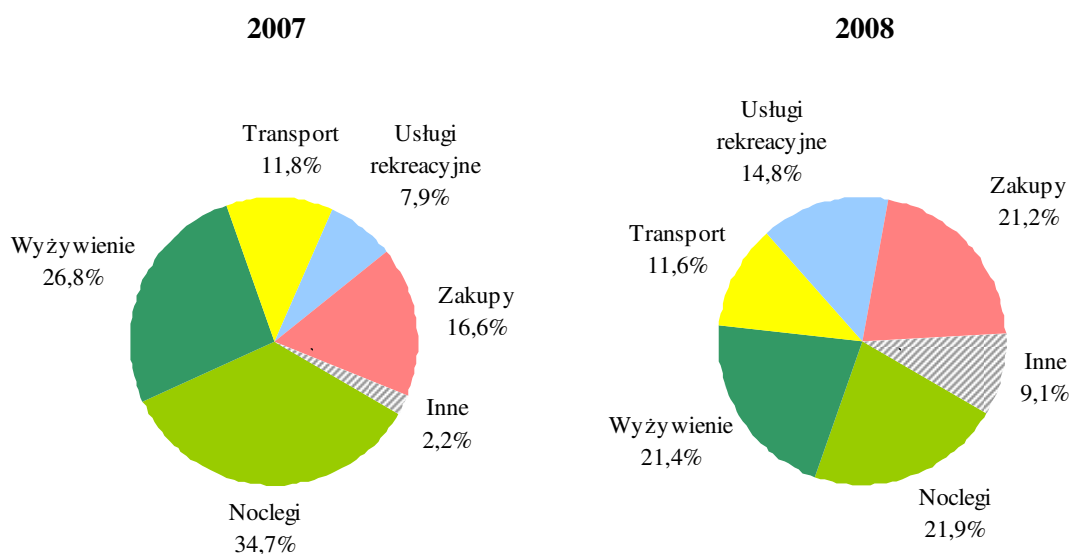
- Niższy poziom wydatków turystów zaliczonych do tego segmentu rynku, przyjeżdżających z sąsiedzkich krajów południowych, to trend obserwowany od wielu lat. Nowym zjawiskiem jest deklarowanie relatywnie wysokich wydatków przez nierezzydentów z Ukrainy i Białorusi. Te rynki są jednak od lat bardzo niestabilne i należy przypuszczać, że w 2008 roku w grupie podróżnych z tych krajów mogły się znaleźć osoby pracujące na terenie Polski lub przyjeżdżające w celach handlowych, a deklarujące cele typowo turystyczne.
- W 2008 roku notuje się mniejszy udział wydatków na usługi typowo turystyczne niż w latach poprzednich (noclegi – 21,5%, wyżywienie – 21%, usługi rekreacyjne – 14,5%). Podobnie jak rok wcześniej, w wydatkach przeznaczonych na wyżywienie ponad połowę (62,4% wobec 62,7% w 2007 i 59,6% w 2006 r.) stanowiły koszty zakupów usług gastro-

onomicznych. Udział wydatków przeznaczonych na transport pozostał na zbliżonym poziomie (11,4% wobec 11,8% w 2007 r.). Pozytywnym zjawiskiem jest wzrost udziału wydatków na usługi rekreacyjne (z 7,9% do 14,5%).

- Aż 38% wydatków ponoszonych w związku z podróżami typowo turystycznymi była pokrywana kartami płatniczymi (w 2007 r. jedna czwarta).

Rys. 51. Wydatki osób deklarujących cele typowo turystyczne – struktura rodzajowa (2007-2008)

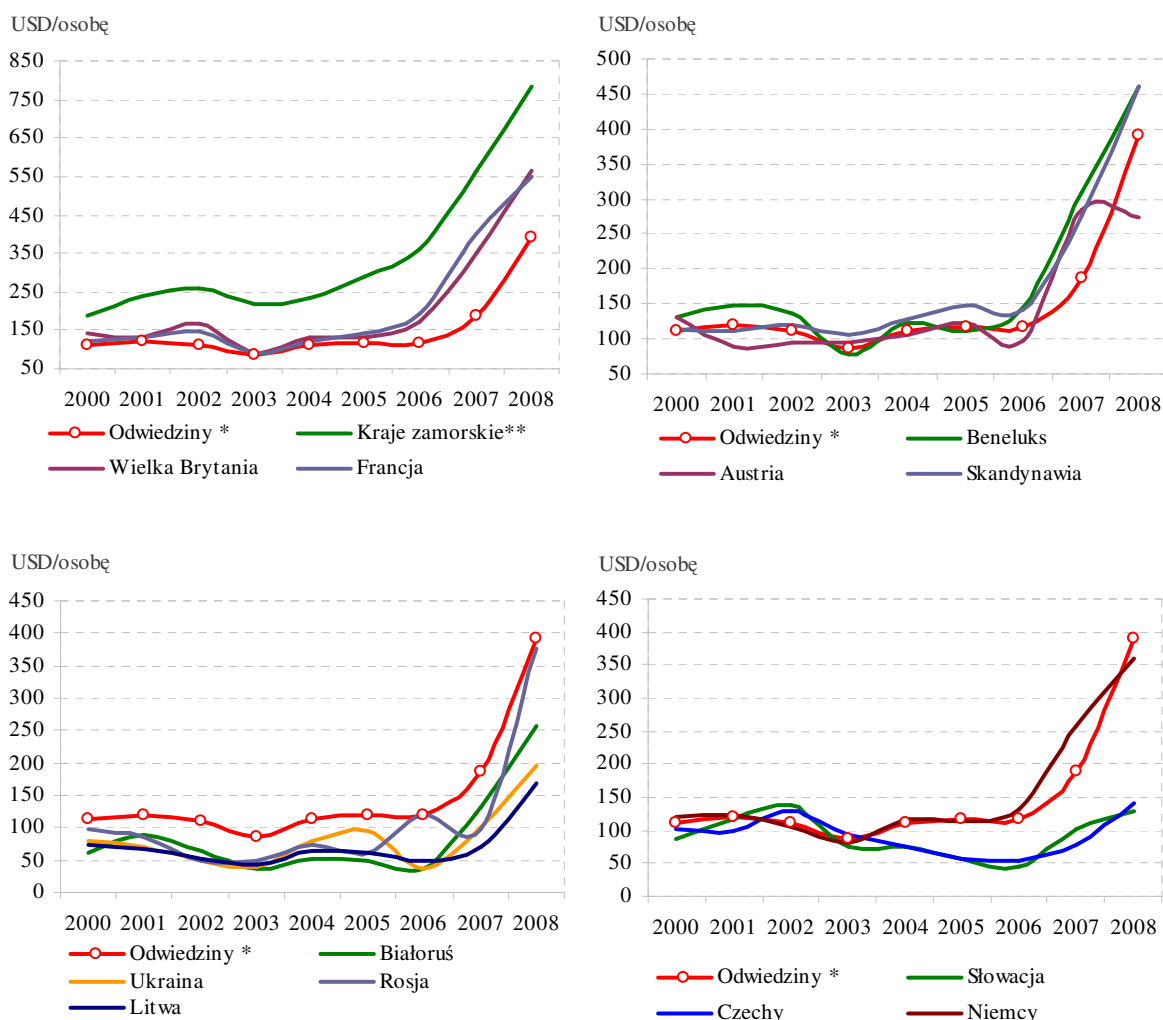
Źródło: badania Instytutu Turystyki.

7.3. Wizyty u krewnych lub znajomych (ok. 2,4 mln)

- W 2008 roku, podobnie jak w latach poprzednich, turyści deklarujący wizyty u krewnych i znajomych (VFR) jako główne cele podróży, wydawali poniżej średniej oszacowanej dla całej zbiorowości. W badanym okresie przeciętne wydatki wyniosły w tym przypadku 391 USD na osobę. Jest to tendencja utrwalona, typowa dla tego segmentu rynku (w 2007 r. wydatki na osobę wyniosły ok. $\frac{3}{4}$ średniej, w 2006 były niższe o blisko 30%, a w 2005 – o 24,4%). Od wielu lat charakterystyczną cechą segmentu jest duża dysproporcja między wydatkami na osobę i na jeden dzień, wynikająca ze stosunkowo długich pobytów (podobnie jak w odniesieniu do podróżujących w celach typowo turystycznych).
- Należy podkreślić, że mimo niskich wydatków na osobę i na dzień pobytu w relacji do innych segmentów, łączne wydatki turystów deklarujących wizyty u rodzin i znajomych są od lat dość znaczące, głównie ze względu na dużą liczbę przyjazdów. W 2008 roku oszacowano je na około 853 mln USD (ok. 15,5% wydatków ogółem); w 2007 wielkości te wyniosły odpowiednio 696 mln USD i 14,4%. A zatem wzrostowi wysokości wydatków w wartościach bezwzględnych towarzyszył w 2008 roku wzrost ich udziału w przychodach ogółem.
- Spośród najważniejszych dla Polski rynków generujących ruch turystyczny w segmencie VFR można wyróżnić trzy grupy: kraje (lub grupy krajów) o najwyższych wydatkach przeciętnych, przekraczających średnią dla całego segmentu (wybrane ważne kraje zamorskie, Francja, Wielka Brytania, kraje Beneluksu oraz skandynawskie), o wydatkach oscylujących wokół średniej (Niemcy i Rosja) oraz o wydatkach relatywnie najniższych, poniżej śred-

- niej; w tej grupie dominują sąsiedzi (Czechy, Słowacja, Litwa, Białoruś, Ukraina) oraz Austria.
- Zjawisko relatywnie niskich (choć rosnących) przeciętnych wydatków turystów z sąsiedzkich krajów wschodnich jest notowane od wielu lat (w 2008 roku wyjątkiem jest Rosja). Przeciętne wydatki kształtują się znacznie poniżej średniej dla całego segmentu: w przypadku przyjazdów z Litwy stanowią zaledwie 43,5% średniej, w przypadku Ukrainy – 50,4%, w odniesieniu do Białorusi – 66%, a dla Czech i Słowacji odpowiednio 36,3 i 33%).
  - W strukturze wydatków od wielu lat obserwuje się bardzo niski – co zrozumiałe – udział kosztów noclegów (6,1%) i stosunkowo duży udział wydatków na usługi rekreacyjne (10,6%), transport (13%) i zakupy (łącznie 26,7%). Na usługi gastronomiczne przeznaczono ponad połowę wydatków na wyżywienie (w 2008 roku 52,1% wobec 52,8% w 2007 i 41,1% w 2006).
  - Udział wydatków regulowanych za pomocą kart płatniczych wyniósł 36%.

Rys. 52. Przeciętne wydatki osób deklarujących odwiedzinę u krewnych i znajomych jako główny cel podróży – wybrane kraje (USD/osobę)

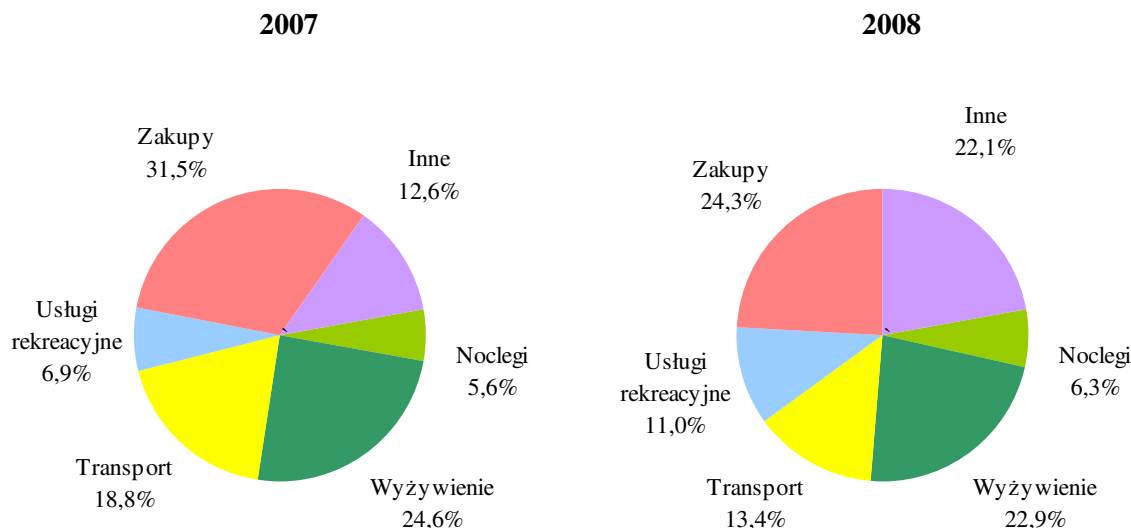

* Wszystkie kraje łącznie.

** USA, Kanada, Japonia, Korea Płd.

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

Rys. 53. Wydatki osób deklarujących odwiedzić u krewnych i znajomych jako główny cel podróży – struktura rodzajowa (2007-2008)

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

7.4. Przyjazdy służbowe lub w interesach (ok. 3,6 mln)

Jednym z najbardziej interesujących z gospodarczego punktu widzenia segmentów rynku turystycznego są przyjazdy służbowe, konferencje, kongresy, przyjazdy w interesach. Rola tego rodzaju podróży jest ściśle skorelowana z poziomem rozwoju gospodarczego, tempem zmian w handlu zagranicznym i rozwojem kontaktów biznesowych. W ostatnich latach wzrost znaczenia tego segmentu był widoczny zwłaszcza w 2007 roku; zmiany w tym segmencie, notowane w ostatnich latach należy wiązać także z rozwojem kontaktów wynikających z włączenia Polski do Unii Europejskiej i znacznym ożywieniem w handlu międzynarodowym, także z krajami spoza Unii. Przeciętne wydatki w tym segmencie¹² wyniosły w 2008 roku 589 USD na osobę, tzn. znacznie więcej niż w poprzednich latach (w 2007 r. 319 USD), liczba zaś wizyt wykazuje tendencję malejącą co z pewnością było w 2008 roku pierwszą poważną oznaką światowego kryzysu gospodarczego. Podobnie jak w poprzednich latach, jest to segment dość zróżnicowany: obok bardzo wysokich wydatków turystów biznesowych z krajów zamorskich i z 15 UE, a także z Ukrainy pojawiają się tu liczni podróżni z sąsiedzkich krajów południowych i wschodnich (np. Czech i Litwy), załatwiający drobne interesy, deklarujący relatywnie niski poziom wydatków.

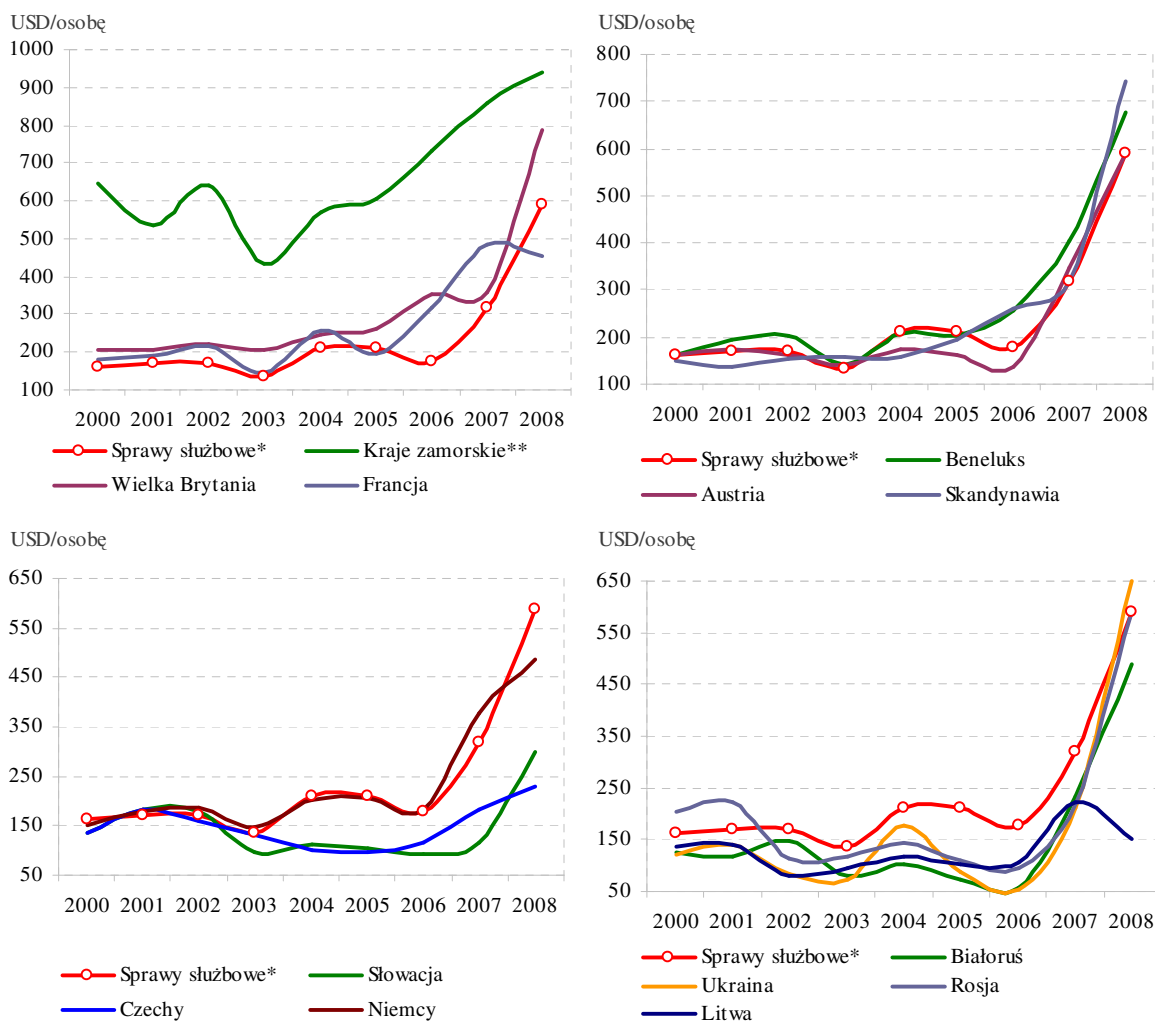
Podobnie jak w latach poprzednich, pobyty osób deklarujących służbowe cele wizyt są krótsze od przeciętnych. Jest to tendencja wieloletnia, trwała, uzasadniona charakterem tych wizyt.

- Turyści deklarujący służbowe i zawodowe cele podróży pozostawili w Polsce w 2008 roku łącznie około 1 930 mln USD (w 2007 – 1 870 mln USD). Stanowi to ponad 35,1% ogółu przychodów zasilających polską gospodarkę z tytułu przyjazdów turystów (w 2007 r. około 38,7%). Należy pamiętać, że w tej liczbie zawierają się nie tylko wydatki turystów poniesione na terenie Polski, ale także przedpłaty dokonane w miejscu ich zamieszkania, wpływające na konta polskich podmiotów gospodarczych. Warto zwrócić uwagę, że osza-

¹² Przyjazdy służbowe, interesy, konferencje i kongresy liczone łącznie.

cowane wielkości oznaczają w zasadzie regres w dziedzinie podróży służbowych nierezydentów do Polski, niewielki wzrost wpływów nie rekompensuje bowiem spadku wartości dolara. W 2008 roku dość duże wydatki poniosły także osoby podróżujące do Polski w celach służbowych, ale nie korzystające z noclegów (oszacowano je dodatkowo na ok. 713 mln USD, o blisko 28% mniej niż w 2007 r.).

Rys. 54. Przeciętne wydatki turystów deklarujących interesy lub sprawy służbowe jako główny cel podróży – wybrane kraje

* Wszystkie kraje łącznie.

** USA, Kanada, Japonia, Korea Płd.

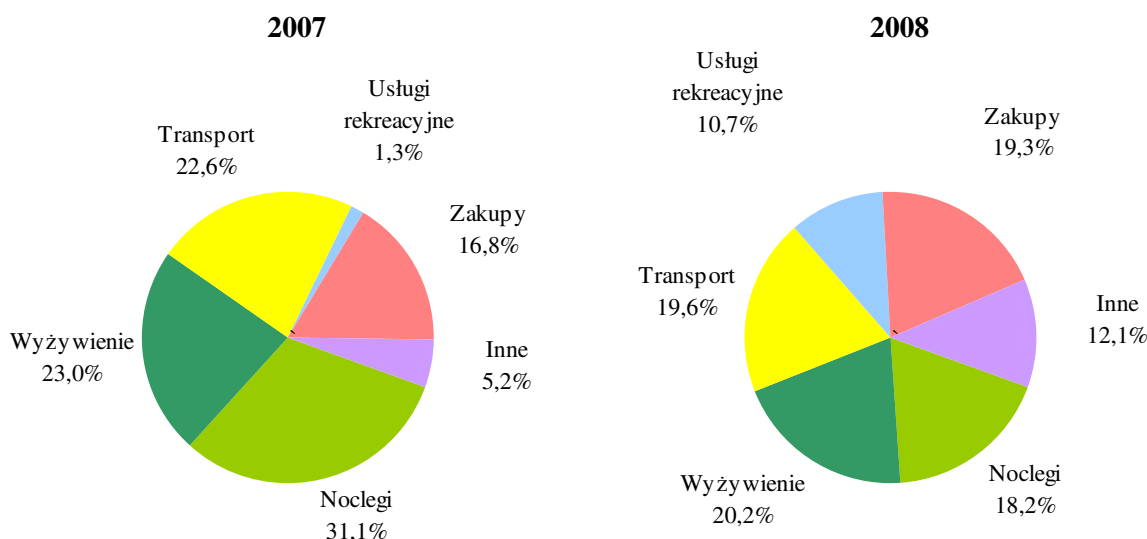
Źródło: badania Instytutu Turystyki.

- W 2008 roku najniższy poziom wydatków związany był z wizytami służbowymi nierezydentów z Litwy, Łotwy, Słowacji, Węgier i Czech, najwyższy zaś – z wybranych ważnych krajów zamorskich (a zwłaszcza Kanady), Wielkiej Brytanii, ale także z Ukrainy. Różnicowanie między tymi dwoma biegunami jest od wielu lat duże i pokazuje, jak w rzeczywistości wygląda obraz polskiej turystyki biznesowej. Jest ona zdominowana przez drobnych i bardzo drobnych przedsiębiorców z krajów ościennych, aczkolwiek zmiany zanotowane w 2008 roku w odniesieniu do służbowych przyjazdów z Ukrainy i Białorusi, skutkujące dużym wzrostem przeciętnych wydatków na osobę pokazują, że i tu realizowane są rozmaite przedsięwzięcia biznesowe (zwłaszcza handlowe). Badania przeprowadzone w 2008 roku pozwalają oszacować najwyższe wydatki dla turystów z krajów zamorskich na po-

ziomie 938 USD na osobę (w 2007 r. – 858 USD na osobę), co oznacza, że są one o blisko 60% wyższe niż średnia wydatków dla całego badanego segmentu. Rozpiętości te uległy w 2008 roku znaczącemu spłaszczeniu. Spośród krajów Unii Europejskiej zwracają uwagę wysokie wydatki turystów z Belgii (859 USD na osobę), Grecji (807 USD) i Wielkiej Brytanii (787 USD). Najniższy poziom wydatków deklarowali turyści biznesowi z Litwy i Łotwy (odpowiednio 150 i 122 USD na osobę) oraz Czech i Słowacji (odpowiednio 228 i 300 USD na osobę).

- Warto zwrócić uwagę na istotne zmiany, jakie zaszły w 2008 roku w odniesieniu do struktury rodzajowej wydatków. W dotychczasowych badaniach najważniejszą pozycję stanowiły noclegi; w 2008 roku ich udział uległ istotnemu obniżeniu, przede wszystkim za sprawą zwiększonych wydatków na zakupy. Spadł również udział wydatków na wyżywienie i transport, wzrósł natomiast – na usługi rekreacyjne. Wśród wydatków przeznaczonych na wyżywienie blisko $\frac{3}{4}$ stanowiły wydatki związane z korzystaniem z usług gastronomicznych. Zmiana struktury wiąże się ze wzrostem znaczenia wizyt biznesowych z ościennych krajów wschodnich, charakteryzujących się nieco innymi wydatkami (mniej na noclegi i transport, więcej na zakupy). Jeśli zsumujemy wydatki na trzy główne składniki produktu turystycznego (nocleg, wyżywienie, transport) okaże się, że – w przeciwieństwie do poprzednich lat – większość pozostawionych w Polsce sum przeznaczają się na usługi inne niż typowo turystyczne.
- W latach 2006-2008 zmiany przeciętnych wydatków w segmencie turystyki biznesowej są jednorodne i w odniesieniu do wszystkich krajów, z wyjątkiem Litwy, oznaczają wzrost. Jeśli uwzględnić jednak to, że analizujemy zmiany w dolarach, a więc walucie, której kurs spadł w 2008 roku w relacji do 2007 o ponad 13%, a w stosunku do 2006 roku o blisko 22,5%, należy uznać, że w niektórych przypadkach wzrost ten jest stosunkowo niewielki (np. dla przyjazdów z Niemiec i z Republiki Czeskiej) lub w ogóle nie równoważy spadku wartości dolara (np. w odniesieniu do krajów zamorskich, czy Francji).
- Udział wydatków pokrywanych kartami płatniczymi wyniósł w tym segmencie 37,6%.

Rys. 55. Wydatki osób deklarujących interesy lub sprawy służbowe jako główny cel podróży – struktura rodzajowa (2007-2008)

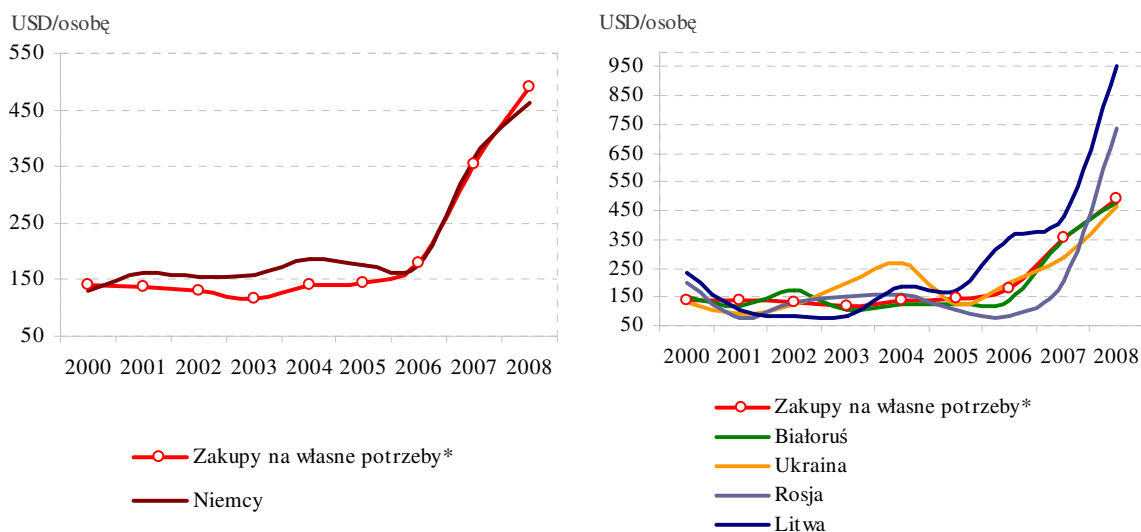

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

7.5. Przyjazdy na zakupy (ok. 0,65 mln)

- W 2008 roku przeciętne wydatki osób deklarujących zakupy jako główny cel podróży wzrosły do poziomu 492 USD na osobę. W ostatnich latach były one zdecydowanie wyższe niż średnia dla wszystkich segmentów. Relatywnie wysokie wydatki dzienne (159 USD), szacowane dla tego segmentu od wielu lat, wynikają ze stosunkowo krótkich pobytów turystów deklarujących przyjazdy po zakupy.
- Łączne wydatki turystów deklarujących zakupy jako główny cel podróży oszacowano w badanym roku na około 286 mln USD (około 5,2% ogółu wydatków turystów wobec 12,3% w 2007 i 8,3% w 2006 r.). Zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i względnych jest to dużo mniej niż rok wcześniej.
- Podobnie jak w poprzednim roku, w tym segmencie rynku najwyższe wydatki deklarowali turyści z Litwy, natomiast wydatki turystów z Niemiec, Ukrainy i Białorusi były niższe niż przeciętna dla całego segmentu. Bardzo wysokie (przekraczające przeciętną dla całego segmentu) były także wydatki Rosjan; liczba osób przyjeżdżających do Polski z tego kraju i wskazujących zakupy jako główny cel nie była w 2008 roku duża, a zatem udział w rynku nie będzie w tym przypadku znaczący. W 2008 roku szczególnie niskie sumy deklarowane były przez turystów ze Słowacji.

Rys. 56. Przeciętne wydatki osób deklarujących zakupy jako główny cel podróży – wybrane kraje

* Zakupy na własne potrzeby.

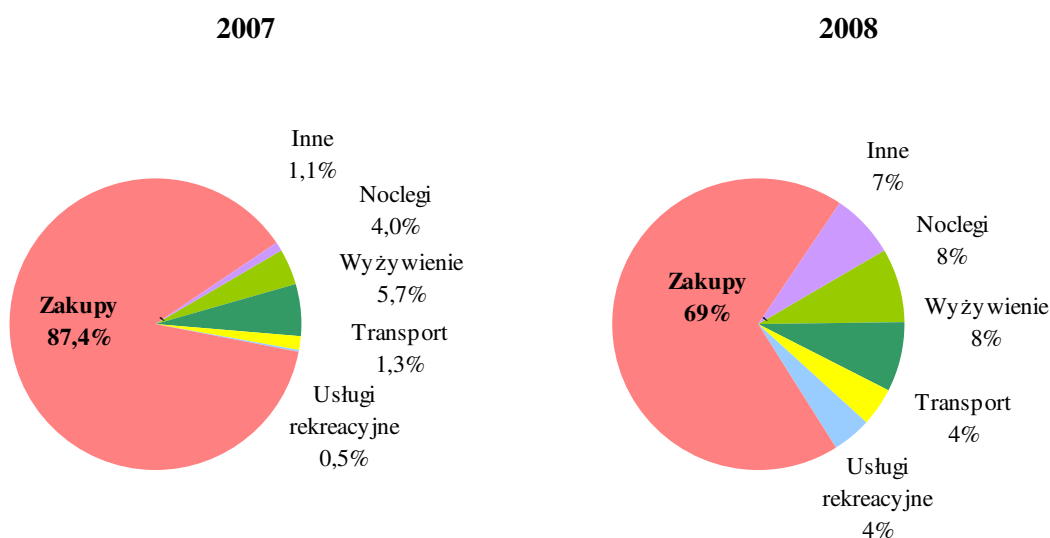
Źródło: badania Instytutu Turystyki.

- Mniejsze znaczenie tego segmentu rynku wynika przede wszystkim z drastycznego spadku liczby wizyt (w 2008 r. ponad trzykrotnie mniej). Stało się tak przede wszystkim za sprawą wielokrotnie mniejszej liczby Ukraińców deklarujących taki cel podróży (spadek z 1230 tys. do 260 tys.), Niemców (spadek z 200 tys. do 80 tys.) oraz rezydentów Białorusi (z 390 tys. do 210 tys.) Równoczesny wzrost wydatków przeciętnych nie powstrzymał tendencji spadkowej w odniesieniu do łącznych przychodów, jakie daje ta grupa turystów. Nie ulega wątpliwości, że ten segment rynku najtrudniej zaliczyć do turystyki, aczkolwiek jego znaczenie dla polskiej gospodarki, zwłaszcza dla regionów przygranicznych, jest wciąż niebagatelne. Rola tego segmentu jest wzmacniana wtedy, gdy obserwuje się niestabilną sytuację polityczną lub gospodarczą u sąsiadów (zwłaszcza na Ukrainie), gdy różnice cen bądź poziom kursów walut czynią zakupy okresowo bardziej atrakcyjnymi (np. dla Słowaków i Litwi-

nów w końcówce 2008 roku) lub gdy – jak w 2007 roku – planowane są utrudnienia w ruchu granicznym.

- Podobnie jak w poprzednich latach, charakterystyczną cechą tego segmentu jest bardzo niski udział wydatków na usługi typowo turystyczne: noclegi (8,0%), wyżywienie (7,7%, z czego ok. 51,9% przypada na usługi gastronomiczne), transport (4,4%) i niewielki poziom wydatków na rekreację (4,4%). Z badania wynika, że – tak jak w poprzednich latach – większość pozostawionych w Polsce sum przeznaczono na zakupy (łącznie na własne potrzeby i w celu odsprzedaży – 68,3%).
- Tak jak w 2007 roku, udział wydatków pokrywanych przy użyciu kart płatniczych był w tym segmencie najniższy i wyniósł zaledwie 13,3%.

Rys. 57. Wydatki osób deklarujących zakupy jako główny cel podróży – struktura rodzajowa (2007-2008)

Źródło: badania Instytutu Turystyki.

7.6. Cele zdrowotne (ok. 300 tys.)

Liczba nierezydentów, dla których głównym celem podróży była w 2008 roku jakaś forma poprawy zdrowia znacznie wzrosła w relacji do poprzedniego okresu. Zauważalna obecność turystów deklarujących cele zdrowotne obserwowana jest od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej. Zjawisko to należy łączyć z wciąż relatywnie niższymi cenami usług medycznych i rehabilitacyjnych, przy coraz lepszym ich poziomie (np. usług stomatologicznych, masaży leczniczych, sanatoryjnych). Oznacza to wzrost zapotrzebowania na usługi polskich sanatoriów i uzdrowisk, usługi nastawione na ogólną poprawę samopoczucia (typu *spa* i *wellness*), pielęgnację urody oraz przeciwdziałanie starzeniu się. Liczba wizyt o takim charakterze z roku na rok rośnie (z wyjątkiem oszacowań dla 2007 r., kiedy uległa dość istotnemu obniżeniu).

- Wzrostowi liczby wizyt w tym segmencie towarzyszy także duży wzrost wydatków. W 2008 roku poziom przeciętnych wydatków oszacowano na 657 USD na osobę; podobnie jak w 2007 roku cele zdrowotne wskazywali przede wszystkim rezydenci Niemiec (blisko 2/3 ogólnej liczby przyjazdów tego typu), Norwegowie i Holendrzy. Istotną grupę stanowili także Włosi, Austriacy, Ukraińcy, Czesi, a także rezydenci Wielkiej Brytanii.
- W 2008 roku turyści deklarujący cel zdrowotny jako główny cel podróży pozostawili w Polsce około 200 mln USD, w wartościach bezwzględnych znacznie więcej niż rok wcześniej. Stanowi to około 3,6% łącznych wydatków (w 2006 r. około 2%). Pozytywne zmiany

w tym segmencie rynku to efekt zarówno większej liczby wizyt (wzrost ze 130 tys. do 320 tys.), jak i wyższych wydatków przeciętnych.

- Wśród nielicznych turystów wskazujących cele zdrowotne, którzy znaleźli się w próbie, wydatki wyższe od przeciętnej deklarowali m.in. turyści z Norwegii (1277 USD na osobę), Włoch (1089 USD), Ukrainy (952 USD) i Wielkiej Brytanii (885 USD), niższe zaś – z Niemiec (469 USD) i Czech (328 USD).
- Największa część wydatków przypadła na usługi noclegowe (27,3%), a następnie na żywnienie (16,3%, z czego blisko $\frac{3}{4}$ to wydatki na usługi gastronomiczne). Wydatki na transport stanowiły 8,1%, a na usługi rekreacyjne – 11,8% ogółu sum pozostawionych w Polsce).
- Na płatności kartami bankowymi przypadło 46,5% ogółu wydatków.

8. Podsumowanie

W 2008 roku zanotowano na świecie blisko 924 mln międzynarodowych wizyt turystycznych, co oznacza wzrost o blisko 2% w stosunku do poprzedniego okresu. Zmiany trendu następowały stopniowo w ciągu roku: do końca sierpnia notowano wzrost liczby podróży, okres jesieni zaś to początek tendencji spadkowych, które – jak się oczekuje – będą kontynuowane w 2009 roku.

Skutki kryzysu gospodarczego dotknęły całą turystykę europejską. Począwszy od trzeciego kwartału 2008 roku niemal wszędzie notuje się spadek liczby przyjazdów, pogłębiony jeszcze w pierwszym kwartale bieżącego roku. O ile sytuacja gospodarcza Polski nie wygląda najgorzej, to obecne wyniki i perspektywy turystyki przyjazdowej są na tle większości krajów Europy mniej pomyślne.

W 2008 roku granice Polski przekroczyło blisko 60 mln cudzoziemców – o 9 % mniej niż w 2007 roku. Przyjazdów turystów było około 13 mln, czyli o 13% mniej niż w 2007 r. Największy spadek (o jedną trzecią) dotyczy Ukrainy, Białorusi i Rosji. Kilkunastoprocentowy spadek dotknął przyjazdy z najważniejszych rynków zamorskich. Liczba turystów z Unii Europejskiej w skali całego roku spadła o 8% (w tym ze starej Unii o 9%, a z nowych krajów członkowskich zaledwie o 2%). Jednak analizując wyniki w poszczególnych kwartałach widzimy wyraźne pogorszenie sytuacji w drugim półroczu (co trwa w pierwszym kwartale 2009 roku).

W 2008 roku w obiektach zakwaterowania zbiorowego nocowało 4046 tys. cudzoziemców, o 7,8% mniej niż w 2007 roku. Udzielono im 10173 tys. noclegów (o 6,8% mniej)

Szukając wyjaśnienia rozmiarów tego załamania, należy zanalizować segmenty rynku turystyki i podróży. Do trzech podstawowych typów motywacji przyjazdów do Polski należą: a) interesy, sprawy służbowe, b) typowa turystyka wypoczynkowa oraz c) odwiedzin krewnych lub znajomych. Liczą one mniej więcej po 25 - 30% ogółu turystów.

Duże znaczenie mają ponadto dwa dodatkowe, specyficzne dla naszego kraju typy turystyki: związanej z zakupami (w tym o charakterze półhurtowym) oraz z tranzytem (z postojem w Polsce). Są one co prawda dość odległe od turystyki w normalnym sensie, ale spełniają kryterium przynajmniej jednego noclegu. Znaczenie turystyki zakupowej i przyjazdów tranzytowych jest tym większe, że uczestniczy w nich liczna grupa częstych gości, przyjeżdżających do Polski wielokrotnie w ciągu roku. Utrata jednego klienta może zatem skutkować utratą kilkunastu przyjazdów.

Wymienione segmenty turystyki przyjazdowej do Polski mogą różnie reagować na recesję. Wydaje się jednak, że będzie przeważał trend spadkowy. Wśród istotnych uwarunkowań rozwoju turystyki do Polski (prócz efektu akcesyjnego do Unii, który już minął) warto wymienić:

- boom na rynku tanich przewozów lotniczych;
- tendencja europejskich turystów do uczestniczenia w wielu krótkich wyjazdach wakacyjnych w ciągu roku (Polska bywała celem nie głównego wyjazdu wakacyjnego, lecz drugiego czy trzeciego z rzędu);
- masowy ruch podróźnych ze wschodu na zachód.

Przed kryzysem czynniki te generowały wiele wizyt w Polsce, a teraz ich zabrakło.

Podsumowując, można stwierdzić, że polski sektor turystyki jest wrażliwy na kryzys – bardziej niż inne dziedziny gospodarki. W związku z tym spodziewamy się w 2009 roku około 11,6 mln przyjazdów turystów, o 10% mniej niż w 2008 i o 23% mniej niż 2007 roku.

OMÓWIENIE STOSOWANYCH POJĘĆ

Turystyka – obejmuje ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, służbowych lub innych nie dłużej niż przez rok bez przerwy poza swoim codziennym otoczeniem¹³. Termin „turystyka” odnosi się do wszystkich czynności osób odwiedzających: zarówno „turystów” (tych, którzy zatrzymują się co najmniej na jedną noc), jak i „odwiedzających jednodniowych”. Pojęcie „zwykłego otoczenia” ma dwa wymiary, które następują pewne trudności interpretacyjne: bliskość i częstość. Okolice położone w pobliżu miejsca zamieszkania należą do „zwykłego otoczenia”, nawet jeśli są rzadko odwiedzane. Miejsca odwiedzane często, rutynowo (przeciętnie raz w tygodniu lub częściej) – również, choćby były położone w znacznej odległości, nawet w innym kraju. Istnieje tylko jedno „zwykłe otoczenie” dla jednej osoby i stosuje się ono (jako kryterium delimitujące) zarówno do turystyki krajowej, jak i międzynarodowej.

Jak zatem traktować osoby często podróżujące jako zawodowi kierowcy, piloci, agenci handlowi itp.? Są zazwyczaj zaliczane w statystyce podróży do *business travellers*, choć zgodnie z kryterium „zwykłego otoczenia” nie powinno się ich uwzględniać. To samo dotyczy zamieszkałych w regionach przygranicznych osób robiących zakupy w sąsiedzkim kraju. Nie można jednak pomijać ich wydatków, ponoszonych przecież w innym obszarze ekonomicznym.

Odwiedzający międzynarodowy – osoba, która podróżuje do kraju nie będącego miejscem jej stałego zamieszkania ani codziennym otoczeniem na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, przy czym głównym celem wizyty nie jest podjęcie działalności zarobkowej wynagradzanej w odwiedzanej miejscowości¹⁴. Niekiedy, zwłaszcza w kontekście wydatków i wpływów z turystyki międzynarodowej, używa się w tym znaczeniu terminu „nierezydent”.

Turysta zagraniczny – odwiedzający, który przynajmniej przez jedną noc korzysta ze zbiorowych lub prywatnych (indywidualnych) miejsc zakwaterowania w odwiedzanym kraju¹⁵.

Odwiedzający jednodniowy – odwiedzający, który nie korzysta ze zbiorowych lub indywidualnych miejsc zakwaterowania w odwiedzanym kraju¹⁶. Pojęcie „odwiedzającego” ma nieco inną naturę niż pojęcie „turysty”. To pierwsze jest bezwzględne, drugie zaś względne i zależy od punktu widzenia obserwatora. Odwiedzający staje się „turystą”, jeśli zatrzyma się przynajmniej na jeden nocleg na danym obszarze. A zatem „odwiedzający”, który podróżuje z jednego obszaru (np. administracyjnego) do drugiego, w części obszarów jest turystą, w części zaś – odwiedzającym jednodniowym. „Turysta” z punktu widzenia całego kraju może być „odwiedzającym jednodniowym” w jakimś regionie tego kraju. To rozróżnienie jest neutralne dla określenia konsumpcji turystycznej dla całego kraju, ale nabiera znaczenia, jeśli chcemy uzyskać proporcję konsumpcji turystów i odwiedzających jednodniowych w kraju i w poszczególnych regionach. Suma regionalnych konsumpcji tworzy konsumpcję krajową, ale jeśli nie wprowadzimy do kwestionariuszy odpowiednio szczegółowych pytań o czas pobytu w odwiedzanych miejscach, sumy te nie będą się zgadzać.

¹³ *Terminologia turystyczna. Zalecenia WTO*. Warszawa ONZ - WTO 1995, s. 5.

¹⁴ Jw., s. 8.

¹⁵ „Visitor who stay at least one night in a collective or private accommodation in the place/country visited”, por. dokument UE: *Commission Decision of 9 December 1998 on the procedures for implementing Council Directive 95/57/EC on the collection of statistical information in the field of tourism*. Official Journal of the European Communities, 15. 1. 1999.

¹⁶ Do tej grupy należą także uczestnicy rejsów, czyli osoby, które przyjeżdżają do danego kraju statkiem wycieczkowym i nocują na pokładzie, nawet jeśli statek pozostaje w porcie przez kilka dni, oraz członkowie załóg.

Odwiedzający, podróż i wizyta – podstawowe jednostki stosowane w badaniach rozmiarów ruchu turystycznego. Nie należy tych pojęć utożsamiać, choć potocznie tak się czyni. W przypadku podróży do jednego kraju (regionu) wszystkie trzy jednostki są równoważne: jeden podróżny odbył jedną podróż i podczas niej złożył jedną wizytę w danym kraju (regionie). Ale często jest inaczej: ta sama osoba może podczas jednej podróży odwiedzić dany obszar kilkakrotnie, na przykład raz przejeżdżając do innego, a drugi raz wracając.

Konsumpcja turystyczna – wartość dóbr i usług użytych w celu bezpośredniego zaspokojenia potrzeb odwiedzających. Pojęcie konsumpcji turystycznej, poza przypadkiem, kiedy ma związek z pośrednią konsumpcją przedsiębiorstw, jest zgodne z pojęciem konsumpcji finalnej w krajowym rachunku ekonomicznym, bez względu na rodzaj konsumenta¹⁷.

Wydatki na turystykę – są definiowane jako całkowite wydatki konsumpcyjne poniesione przez odwiedzającego lub w jego imieniu na jego podróż oraz pobyt w miejscu docelowym¹⁸. Pojęcie wydatków na turystykę obejmuje bardzo wiele pozycji: począwszy od zakupu dóbr i usług konsumpcyjnych związanych z podróżą i pobytem, kończąc zaś na zakupie drobnych przedmiotów osobistego użytku, pamiątek i prezentów dla rodziny i przyjaciół. Wydatki, które należy wykluczyć z grupy wydatków na turystykę, to:

- zakupy w celach handlowych, tj. w celu odsprzedania, niezależnie od kategorii odwiedzających, a także zakupy dokonywane przez osoby będące w podróży służbowej na zlecenie pracodawców;
- inwestycje kapitałowe i transakcje zawarte przez gości, takie jak zakup ziemi, mieszkań, nieruchomości, dzieł sztuki i inne poważne zakupy (np. samochód, przyczepa, łódka, domek letniskowy), nawet jeśli w przyszłości miałyby być wykorzystane w podróży turystycznej;
- gotówka dawana krewnym lub przyjaciołom w czasie urlopu, nie będąca opłatą za dobra lub usługi turystyczne, a także darowizny dla instytucji.

Pakiet turystyczny – obejmuje sprzedaż łącznych usług turystycznych, w których skład wchodzi przynajmniej zakwaterowanie i transport. Do pakietów turystycznych włączane są często także inne usługi: wyżywienie, wycieczki autokarowe, wynajem samochodów, bilety do muzeów czy innych atrakcji turystycznych¹⁹. Pakiety turystyczne sprzedawane są przez touroperatorów, lokalne biura podróży, banki, duże domy towarowe itp. Klienci kupujący pakiety turystyczne mają bardzo ograniczoną informację (bądź nie mają jej w ogóle) na temat kosztów poszczególnych usług wchodzących w skład pakietu. Tak więc wydatki ponoszone na zakup pakietów powinny być analizowane osobno. UNWTO zaleca, aby wtedy, kiedy jest to możliwe, dzielić wydatki ponoszone na zakup pakietów na poszczególne rodzaje (noclegi, wyżywienie, transport, rekreacja, kultura, sport, zakupy i inne).

Przychody z turystyki przyjazdowej – określane są jako wydatki osób odwiedzających dany kraj, włączając w to opłaty za transport międzynarodowy na rzecz miejscowych przewoźników. Należy do nich zaliczyć wszystkie przedpłaty na dobra i usługi odbierane w kraju docelowym. W praktyce należy do nich również zaliczyć przychody od odwiedzających jednodniowych, poza przypadkami, kiedy są one na tyle istotne, że usprawiedliwia to ich wyodrębnienie. Ze względu na zgodność z zaleceniami Międzynarodowego Funduszu Walutowego dotyczącymi bilansu płatniczego, przychody z tytułu przewozów międzynarodowych powinny być klasyfikowane osobno²⁰.

¹⁷ Terminologia turystyczna... op. cit., s. 21.

¹⁸ Jw., s. 21.

¹⁹ *Concepts, Definitions and Classifications for Tourism Statistics. A Technical Manual*. Madryt WTO 1995, s. 89.

²⁰ Terminologia turystyczna..., op. cit., s. 21.

ANEKS. SZCZEGÓŁOWE TABELI

Tab. 40. Charakterystyka przyjazdów według krajów pochodzenia turystów (w %) – cz.1

	Niemcy	Ukraina	Białoruś	Litwa	Rosja
Długość pobytu					
1 do 3 noclegów	59,3	84,7	87,6	96,6	86,5
4 do 7 noclegów	29,0	10,8	7,2	3,1	10,2
8 do 28	11,4	3,7	4,2	0,3	2,7
Ponad 4 tyg.	0,4	0,8	1,0	0,0	0,7
<i>Średnia liczba noclegów</i>	4,0	2,7	2,4	1,6	2,4
Organizacja przyjazdu					
Zakup pakietu	13,2	6,0	3,7	13,6	15,5
Zakup części usług	6,5	1,4	1,9	16,6	6,1
Tylko rezerwacja	12,9	2,2	1,5	3,4	3,5
Przyjazd samodzielnie zorganizowany	67,4	90,4	92,9	66,4	74,9
Cel pobytu					
Wakacje, zwiedzanie kraju, wypoczek	26,2	11,0	6,9	18,9	18,3
Odwiedziny u krewnych lub znajomych	25,8	9,9	14,8	10,0	6,6
Cel zdrowotny	3,7	0,3	0,3	0,3	0,8
Sprawy zawodowe lub służbowe	22,9	36,5	34,6	27,8	31,0
Prywatny przyjazd szkoleniowy	1,9	0,6	1,1	2,1	0,2
Podjęcie dorywczej pracy	0,3	3,5	3,1	3,6	1,9
Zakupy	1,7	16,6	24,4	0,3	6,4
Cele religijne	1,6	0,8	0,5	0,0	0,8
Odwiedziny miejsca pochodzenia	4,4	1,2	0,3	0,0	1,8
Tranzyt	6,3	12,0	9,1	27,1	27,5
Inne cele	5,4	7,6	4,8	9,9	4,6
Struktura przyjazdów służbowych					
Udział w targach i wystawach	7,6	2,4	4,0	0,0	0,5
Udział w kongresie, konferencji	10,9	1,4	2,8	1,3	4,4
Samodzielne interesy	27,9	59,4	21,8	5,2	29,3
Interesy w imieniu firmy	28,0	12,4	39,1	28,1	19,3
Transport	17,5	17,4	11,5	42,6	28,7
Inne służbowe	8,0	6,1	19,1	22,9	16,5
Brak danych	0,0	0,9	1,7	0,0	1,4
Rodzaj bazy noclegowej*					
Hotele, motele	43,0	34,2	36,8	47,5	48,9
Pensjonaty	15,4	2,6	2,2	2,8	11,4
Letnie domy	2,4	0,4	1,0	0,1	1,4
Kemping	2,5	3,2	1,0	0,7	3,4
Kwatery prywatne	6,0	11,7	15,0	2,2	8,3
U rodziny, znajomych	28,1	21,5	32,4	16,2	10,0
Inne miejsca noclegów	6,8	28,9	15,6	31,6	20,0
Liczba wizyt w ciągu 12 miesięcy					
Jedna	26,3	18,1	7,7	11,0	26,4
Dwie	26,7	9,2	5,2	26,5	14,4
Trzy	12,9	7,8	6,3	20,7	13,0
Cztery	8,0	6,2	3,1	4,3	8,5
5 do 10	17,4	21,6	14,4	20,8	18,4
11 i więcej	8,8	37,0	62,9	16,7	19,2
Brak danych	0,0	0,2	0,4	0,0	0,0
<i>Średnia liczba wizyt</i>	5	18	28	8	9

	Niemcy	Ukraina	Białoruś	Litwa	Rosja
Odwiedzane województwa*					
Dolnośląskie	14,7	5,1	1,9	4,5	6,6
Kujawsko-pomorskie	1,7	1,7	0,9	4,8	3,6
Lubelskie	0,9	26,9	27,8	9,6	14,0
Lubuskie	12,0	3,7	4,0	7,5	8,6
Łódzkie	2,8	5,9	6,2	13,6	5,2
Małopolskie	9,3	13,8	1,6	2,0	13,8
Mazowieckie	10,8	13,5	20,3	19,5	20,6
Opolskie	6,9	1,6	0,3	2,1	0,5
Podkarpackie	0,5	25,7	0,3	0,7	2,8
Podlaskie	1,2	0,5	36,9	22,2	10,2
Pomorskie	8,4	1,8	0,9	3,3	5,0
Śląskie	6,8	5,1	2,2	2,9	2,3
Świętokrzyskie	0,7	2,1	0,3	2,1	0,7
Warmińsko-mazurskie	2,5	1,1	0,9	3,5	14,2
Wielkopolskie	10,2	4,4	4,0	12,6	9,6
Zachodniopomorskie	21,2	2,2	3,2	0,4	5,2
Nieokreślone i brak danych	0,3	0,4	1,4	0,0	0,8
Odwiedzane miasta*					
Szczecin	18,8	2,0	3,3	0,4	4,3
Gdańsk	7,9	1,7	1,0	3,3	5,0
Poznań	7,8	3,2	3,7	7,5	8,0
Łódź	1,9	5,0	5,3	12,6	2,9
Warszawa	10,0	11,9	16,7	15,7	19,4
Białystok	0,2	0,4	35,1	20,8	8,2
Wrocław	9,1	3,5	1,4	3,8	6,4
Częstochowa	0,7	0,5	1,2	0,0	0,5
Kraków	7,3	11,8	1,5	1,7	12,7
Katowice	3,8	4,2	3,9	2,2	1,7
Lublin	0,5	20,1	7,5	6,2	11,0
żadne	38,7	44,8	28,8	29,0	35,0
Transport					
Samolot	9,2	1,5	1,2	1,2	11,3
Samochód	68,9	60,1	87,6	41,5	49,6
Pojazd ciężarowy	13,3	31,1	10,7	47,0	31,3
Pociąg	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Prom	0,5	0,1	0,0	0,0	0,0
Autokar	6,9	5,9	0,1	10,3	6,2
Inne	0,5	1,1	0,0	0,0	1,5
Brak danych	0,3	0,1	0,3	0,0	0,0
Płeć					
Kobieta	40,5	24,2	21,4	19,2	27,4
Mężczyzna	59,5	75,8	78,4	80,8	72,6
Brak danych	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0
Wiek					
Do 24 lat	5,8	2,5	7,7	5,5	8,4
25 do 34	19,7	26,3	31,1	19,4	23,7
35 do 44	33,8	42,4	37,2	49,1	39,9
45 do 54	22,1	21,4	19,5	21,3	20,9
55 do 64	12,8	6,2	4,0	4,3	6,6
65 i więcej	5,8	0,9	0,4	0,0	0,5
Brak danych	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0

*) suma przekracza 100%, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Tab. 41. Charakterystyka przyjazdów według krajów pochodzenia turystów (w %) – cz.2

	W. Brytania	Włochy	Francja	Irlandia	Szwecja
Długość pobytu					
1 do 3 noclegów	27,8	23,3	30,5	29,4	54,6
4 do 7 noclegów	42,4	44,1	51,0	49,7	33,4
8 do 28	28,8	32,6	17,8	20,3	11,6
Ponad 4 tyg.	1,0	0,0	0,8	0,7	0,4
<i>Średnia liczba noclegów</i>	6,8	7,0	5,5	6,0	4,1
Organizacja przyjazdu					
Zakup pakietu	19,9	26,7	23,6	25,9	17,4
Zakup części usług	12,5	13,6	17,5	13,2	5,0
Tylko rezerwacja	11,7	9,5	14,3	9,2	13,2
Przyjazd samodzielnie zorganizowany	55,9	50,2	44,6	51,7	64,5
Cel pobytu					
Wakacje, zwiedzanie kraju, wypoczek	29,2	47,6	28,5	42,2	37,0
Odwiedziny u krewnych lub znajomych	25,3	11,6	17,3	31,3	18,8
Cel zdrowotny	1,7	2,3	1,3	2,1	2,1
Sprawy zawodowe lub służbowe	26,5	26,2	34,7	12,6	26,1
Prywatny przyjazd szkoleniowy	1,5	1,5	1,6	1,1	3,6
Podjęcie dorywczej pracy	0,4	0,0	0,0	0,3	2,0
Zakupy	1,0	1,7	1,3	1,7	2,1
Cele religijne	1,1	1,8	2,7	2,7	1,1
Odwiedziny miejsca pochodzenia	2,7	0,8	4,9	2,7	1,0
Tranzyt	0,3	2,4	0,5	0,5	4,4
Inne cele	10,3	4,2	7,4	3,0	1,8
Struktura przyjazdów służbowych					
Udział w targach i wystawach	7,8	3,8	9,2	8,0	7,1
Udział w kongresie, konferencji	16,2	9,5	27,8	10,6	7,8
Samodzielne interesy	20,9	28,6	26,6	19,2	25,2
Interesy w imieniu firmy	39,0	23,7	19,5	53,1	12,9
Transport	1,5	24,5	5,8	6,5	39,5
Inne służbowe	14,5	9,9	10,2	2,7	7,5
Brak danych	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0
Rodzaj bazy noclegowej*					
Hotele, motele	57,2	62,4	64,5	42,8	65,6
Pensjonaty	11,0	12,5	13,4	14,8	9,3
Letnie domy	1,2	1,6	0,0	1,7	2,1
Kemping	0,7	1,1	1,7	0,0	2,6
Kwatery prywatne	3,9	2,9	3,7	8,0	4,3
U rodziny, znajomych	30,7	13,9	20,2	36,8	10,1
Inne miejsca noclegów	0,5	9,5	1,3	0,8	6,4
Liczba wizyt w ciągu 12 miesięcy					
Jedna	30,2	57,8	49,3	33,2	45,9
Dwie	30,7	20,0	25,1	32,6	21,4
Trzy	19,4	8,9	13,7	18,5	8,1
Cztery	8,7	5,1	4,7	10,0	5,2
5 do 10	10,4	5,8	6,0	5,0	12,7
11 i więcej	0,7	2,4	1,1	0,7	6,9
Brak danych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Średnia liczba wizyt</i>	3	3	2	2	3

	W. Brytania	Włochy	Francja	Irlandia	Szwecja
Odwiedzane województwa*					
Dolnośląskie	7,2	11,1	6,6	24,0	7,5
Kujawsko-pomorskie	0,5	0,4	1,4	1,0	2,1
Lubelskie	0,9	1,5	0,6	1,7	3,0
Lubuskie	4,0	0,5	0,0	1,3	0,5
Łódzkie	4,9	4,8	5,9	2,0	2,7
Małopolskie	25,9	47,7	38,8	44,5	11,3
Mazowieckie	40,4	33,9	34,6	15,5	19,2
Opolskie	1,4	0,9	0,3	2,1	1,1
Podkarpackie	0,4	0,8	2,0	1,7	0,0
Podlaskie	1,7	1,3	0,0	1,6	2,1
Pomorskie	9,3	4,9	9,4	6,6	26,8
Śląskie	10,4	24,5	11,1	8,3	2,5
Świętokrzyskie	1,0	2,7	2,4	0,0	0,0
Warmińsko-mazurskie	0,3	3,0	1,3	0,7	2,7
Wielkopolskie	7,3	4,3	6,9	2,5	10,9
Zachodniopomorskie	4,2	0,9	1,6	2,8	28,0
Nieokreślone i brak danych	0,3	0,0	0,3	0,7	0,5
Odwiedzane miasta*					
Szczecin	3,5	0,9	1,6	2,8	16,2
Gdańsk	9,3	4,8	9,1	6,3	26,2
Poznań	6,4	3,7	6,1	2,0	10,3
Łódź	4,6	4,1	5,3	1,3	2,1
Warszawa	40,1	33,6	33,4	15,2	18,1
Białystok	1,3	0,8	0,0	0,3	2,1
Wrocław	5,8	10,2	4,8	22,7	6,5
Częstochowa	0,7	3,7	1,8	2,3	1,0
Kraków	25,5	46,1	39,2	44,5	10,4
Katowice	8,7	18,3	6,9	6,0	1,1
Lublin	1,3	0,3	2,9	1,0	3,5
żadne	10,6	9,8	7,4	9,1	20,7
Transport					
Samolot	84,0	78,5	77,2	93,1	15,8
Samochód	12,6	12,3	18,3	4,8	25,6
Pojazd ciężarowy	0,8	8,2	3,3	0,9	14,1
Pociąg	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Prom	1,9	0,0	0,0	1,2	42,9
Autokar	0,1	0,9	1,3	0,0	1,6
Inne	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Płeć					
Kobieta	40,6	42,0	41,6	41,9	43,0
Mężczyzna	59,4	58,0	58,4	58,1	57,0
Wiek					
Do 24 lat	12,6	17,8	10,4	22,1	10,4
25 do 34	34,5	27,3	29,6	29,1	18,7
35 do 44	33,9	32,0	34,8	30,5	35,0
45 do 54	12,4	14,5	12,7	10,1	17,8
55 do 64	5,0	7,7	10,8	7,0	16,9
65 i więcej	1,5	0,8	1,7	1,3	1,1
Brak danych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

*) suma przekracza 100%, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Tab. 42. Charakterystyka przyjazdów według krajów pochodzenia turystów (w %) – cz.3

	Austria	Niderlandy	Dania	Hiszpania	Belgia
Długość pobytu					
1 do 3 noclegów	46,4	42,7	34,1	18,0	39,8
4 do 7 noclegów	42,4	36,3	54,1	35,6	41,2
8 do 28	11,2	21,0	11,8	46,4	19,0
Ponad 4 tyg.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Średnia liczba noclegów</i>	4,2	5,1	5,0	8,3	4,6
Organizacja przyjazdu					
Zakup pakietu	20,3	16,2	29,9	28,8	22,4
Zakup części usług	12,1	8,2	11,4	13,9	13,1
Tylko rezerwacja	3,4	9,6	21,2	17,6	16,0
Przyjazd samodzielnie zorganizowany	64,2	66,0	37,5	39,6	48,6
Cel pobytu					
Wakacje, zwiedzanie kraju, wypoczek	26,8	41,1	45,9	37,5	27,3
Odwiedziny u krewnych lub znajomych	18,6	18,1	15,0	25,1	13,7
Cel zdrowotny	3,0	4,2	2,7	0,9	4,3
Sprawy zawodowe lub służbowe	23,6	16,2	18,4	18,9	33,2
Prywatny przyjazd szkoleniowy	1,7	0,0	3,7	0,0	0,0
Podjęcie dorywczej pracy	0,5	0,0	0,0	1,9	0,0
Zakupy	1,5	0,5	2,7	1,9	1,0
Cele religijne	1,5	0,0	1,5	0,9	3,9
Odwiedziny miejsca pochodzenia	6,0	1,8	1,4	2,8	6,5
Tranzyt	14,9	17,4	5,2	0,0	3,9
Inne cele	2,1	0,7	3,4	10,2	6,2
Struktura przyjazdów służbowych					
Udział w targach i wystawach	16,9	8,6	16,1	4,9	12,7
Udział w kongresie, konferencji	5,9	15,3	10,8	24,6	11,2
Samodzielne interesy	17,0	32,5	14,6	34,4	21,5
Interesy w imieniu firmy	60,2	23,0	38,2	31,2	30,3
Transport	0,0	20,6	12,3	0,0	18,4
Inne służbowe	0,0	0,0	7,9	4,9	5,9
Brak danych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rodzaj bazy noclegowej*					
Hotele, motele	54,5	37,1	46,5	65,6	59,5
Pensjonaty	14,2	22,9	13,7	16,7	15,8
Letnie domy	1,2	2,1	16,7	0,0	0,0
Kemping	0,0	5,4	2,0	1,9	4,9
Kwatery prywatne	1,4	3,3	1,4	2,8	2,7
U rodziny, znajomych	26,2	18,1	19,5	25,1	16,0
Inne miejsca noclegów	6,4	15,1	3,8	0,0	3,9
Liczba wizyt w ciągu 12 miesięcy					
Jedna	33,7	33,2	42,9	41,5	32,1
Dwie	28,2	29,8	29,2	35,3	24,9
Trzy	12,2	12,3	11,3	13,0	14,2
Cztery	8,2	4,3	9,0	6,5	9,3
5 do 10	10,0	8,3	6,1	3,7	14,9
11 i więcej	7,8	12,2	1,5	0,0	4,6
Brak danych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Średnia liczba wizyt</i>	5	5	2	2	3

	Austria	Niderlandy	Dania	Hiszpania	Belgia
Odwiedzane województwa*					
Dolnośląskie	5,4	38,1	20,1	1,9	2,6
Kujawsko-pomorskie	2,8	2,1	0,0	0,0	1,0
Lubelskie	1,5	0,5	0,0	4,6	0,0
Lubuskie	3,5	13,6	3,4	0,0	3,9
Łódzkie	10,4	3,5	0,8	11,1	5,2
Małopolskie	21,7	15,4	17,1	19,8	38,7
Mazowieckie	35,0	7,8	12,5	74,6	25,6
Opolskie	5,8	2,7	1,9	0,0	0,0
Podkarpackie	0,7	1,3	0,0	0,0	2,5
Podlaskie	1,2	3,3	1,4	0,0	2,6
Pomorskie	15,8	2,5	8,2	10,2	12,0
Śląskie	4,6	6,1	4,8	0,9	3,9
Świętokrzyskie	4,3	2,0	0,8	0,9	0,0
Warmińsko-mazurskie	0,5	5,4	0,0	0,0	1,0
Wielkopolskie	5,8	8,5	7,1	2,8	7,1
Zachodniopomorskie	2,8	4,0	42,8	0,9	11,9
Nieokreślone i brak danych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Odwiedzane miasta*					
Szczecin	2,1	2,5	32,3	0,9	9,4
Gdańsk	15,2	1,8	8,2	10,2	11,0
Poznań	5,1	3,8	6,3	2,8	5,8
Łódź	9,0	2,3	0,8	11,1	3,9
Warszawa	33,6	7,5	12,5	70,9	24,3
Białystok	1,2	0,7	1,4	0,0	1,3
Wrocław	4,7	17,5	17,4	1,9	2,6
Częstochowa	1,2	0,0	2,1	0,0	1,9
Kraków	15,1	13,5	17,1	19,8	37,4
Katowice	3,6	3,6	2,5	0,9	1,9
Lublin	0,5	1,0	0,0	4,6	0,0
żadne	27,7	53,4	16,4	0,0	14,0
Transport					
Samolot	33,5	12,9	42,0	97,5	60,3
Samochód	45,5	53,3	22,1	2,5	28,7
Pojazd ciężarowy	18,1	25,5	4,7	0,0	7,8
Pociąg	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Prom	0,0	0,6	30,9	0,0	2,4
Autokar	2,9	7,7	0,3	0,0	0,9
Inne	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Płeć					
Kobieta	25,6	27,6	45,3	47,7	33,0
Mężczyzna	74,4	72,4	54,7	52,3	67,0
Wiek					
Do 24 lat	2,4	1,6	24,1	18,9	4,1
25 do 34	16,8	12,3	16,7	34,4	17,7
35 do 44	47,0	36,5	32,2	27,9	37,3
45 do 54	22,8	29,6	13,3	9,3	26,4
55 do 64	10,4	16,1	9,5	7,8	13,2
65 i więcej	0,5	4,0	4,1	1,9	0,0
Brak danych	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3

* Suma przekracza 100%, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Tab. 43. Charakterystyka przyjazdów według krajów pochodzenia turystów (w %) – cz.4

	Węgry	Czechy	Słowacja	Łotwa	Estonia
Długość pobytu					
1 do 3 noclegów	64,4	69,9	74,6	98,3	87,9
4 do 7 noclegów	34,7	24,6	19,2	1,1	7,6
8 do 28	0,9	5,2	6,1	0,6	4,5
Ponad 4 tyg.	0,0	0,3	0,1	0,0	0,0
<i>Średnia liczba noclegów</i>	3,0	3,0	2,9	1,2	2,1
Organizacja przyjazdu					
Zakup pakietu	25,0	23,3	14,0	3,1	21,1
Zakup części usług	13,5	7,9	7,6	0,6	18,8
Tylko rezerwacja	0,3	4,9	5,6	9,3	0,8
Przyjazd samodzielnie zorganizowany	61,2	64,0	72,9	87,0	59,4
Cel pobytu					
Wakacje, zwiedzanie kraju, wypoczynek	33,6	24,3	30,4	9,2	8,3
Odwiedziny u krewnych lub znajomych	3,4	17,0	13,1	11,4	3,0
Cel zdrowotny	0,4	5,4	1,4	0,0	0,0
Sprawy zawodowe lub służbowe	53,5	26,3	22,9	17,1	14,7
Prywatny przyjazd szkoleniowy	0,0	1,6	1,7	0,0	0,0
Podjęcie dorywczej pracy	0,0	0,7	0,9	0,0	0,0
Zakupy	0,0	1,4	9,3	0,0	0,0
Cele religijne	0,4	1,6	2,8	0,3	0,0
Odwiedziny miejsca pochodzenia	6,1	2,3	1,8	0,6	0,8
Tranzyt	2,5	16,0	13,2	52,6	72,4
Inne cele	0,0	3,4	2,5	8,9	0,8
Struktura przyjazdów służbowych					
Udział w targach i wystawach	32,8	5,5	15,4	0,0	0,0
Udział w kongresie, konferencji	6,2	12,1	14,1	0,0	0,0
Samodzielne interesy	1,1	17,4	21,7	52,2	0,0
Interesy w imieniu firmy	10,9	21,8	24,4	0,0	45,1
Transport	37,6	27,0	12,4	47,8	54,9
Inne służbowe	11,4	16,3	11,9	0,0	0,0
Brak danych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rodzaj bazy noclegowej*					
Hotele, motele	42,9	40,7	46,5	26,9	40,3
Pensjonaty	10,2	15,1	14,3	5,5	8,5
Letnie domy	0,0	1,5	2,0	0,0	3,8
Kemping	6,3	1,9	2,2	5,2	13,9
Kwatery prywatne	5,8	5,3	12,6	9,3	0,0
U rodziny, znajomych	3,4	18,5	16,1	25,1	0,0
Inne miejsca noclegów	32,2	19,8	11,9	27,9	35,8
Liczba wizyt w ciągu 12 miesięcy					
Jedna	51,4	25,7	34,5	19,6	55,2
Dwie	18,5	17,4	17,5	29,4	3,4
Trzy	0,3	13,5	12,2	11,5	18,8
Cztery	6,3	7,8	7,5	5,2	6,9
5 do 10	15,2	15,1	17,2	18,3	6,9
11 i więcej	8,3	20,5	10,6	16,0	8,6
Brak danych	0,0	0,1	0,6	0,0	0,0
<i>Średnia liczba wizyt</i>	4	10	6	5	5

	Węgry	Czechy	Słowacja	Łotwa	Estonia
Odwiedzane województwa*					
Dolnośląskie	5,8	24,6	3,8	0,0	0,0
Kujawsko-pomorskie	17,5	1,7	0,7	2,6	6,9
Lubelskie	0,3	1,6	0,7	6,7	0,8
Lubuskie	3,0	4,0	3,4	13,1	13,9
Łódzkie	0,3	5,3	2,4	11,1	0,0
Małopolskie	52,8	16,7	59,5	0,9	3,0
Mazowieckie	5,8	11,4	16,8	21,7	46,3
Opolskie	0,0	4,9	1,0	0,0	0,0
Podkarpackie	5,8	1,7	7,2	0,0	0,0
Podlaskie	11,6	1,2	0,7	17,1	7,7
Pomorskie	15,4	1,9	2,0	4,8	2,3
Śląskie	8,8	19,5	7,0	0,0	0,0
Świętokrzyskie	0,0	1,4	0,9	11,0	0,0
Warmińsko-mazurskie	0,3	1,8	0,2	0,0	9,8
Wielkopolskie	3,0	8,6	3,3	10,8	20,8
Zachodniopomorskie	5,0	3,4	0,6	3,1	0,0
Nieokreślone i brak danych	0,3	0,6	0,6	0,0	0,0
Odwiedzane miasta*					
Szczecin	2,5	1,8	0,3	0,3	0,0
Gdańsk	11,9	1,7	1,7	2,2	2,3
Poznań	0,0	8,0	2,2	0,3	6,9
Łódź	0,3	4,7	1,9	11,1	0,0
Warszawa	5,8	10,6	15,7	16,9	29,4
Białystok	0,0	0,6	0,6	9,3	0,8
Wrocław	6,1	10,6	2,2	0,0	0,0
Częstochowa	5,8	1,2	1,3	0,0	0,0
Kraków	34,4	16,0	35,5	0,9	3,0
Katowice	0,0	13,8	5,0	0,0	0,0
Lublin	0,3	1,5	0,9	4,4	0,8
żadne	50,5	36,9	40,7	54,9	61,4
Transport					
Samolot	2,1	14,3	26,6	1,7	13,6
Samochód	49,7	54,5	58,2	45,8	12,8
Pojazd ciężarowy	25,9	25,6	12,8	52,5	56,6
Pociąg	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Prom	2,5	0,5	0,0	0,0	0,0
Autokar	19,8	3,8	1,6	0,0	16,9
Inne	0,0	1,3	0,8	0,0	0,0
Płeć					
Kobieta	21,0	33,4	33,2	7,0	10,6
Mężczyzna	79,0	66,6	66,8	93,0	89,4
Wiek					
Do 24 lat	0,4	7,1	9,9	2,2	0,0
25 do 34	12,1	28,1	27,7	20,3	34,4
35 do 44	25,1	31,5	34,2	41,9	46,1
45 do 54	38,2	19,3	17,5	35,2	18,0
55 do 64	23,3	11,6	8,5	0,3	1,5
65 i więcej	0,9	2,5	2,2	0,0	0,0
Brak danych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* Suma przekracza 100%, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Tab. 44. Charakterystyka przyjazdów według krajów pochodzenia turystów (w %) – cz. 5

	Turcja	Norwegia	USA	Izrael	Szwajcaria
Długość pobytu					
1 do 3 noclegów	86,3	37,8	24,2	13,8	56,6
4 do 7 noclegów	11,2	45,1	23,8	10,3	43,4
8 do 28	2,5	17,1	48,6	75,9	0,0
Ponad 4 tyg.	0,0	0,0	3,3	0,0	0,0
<i>Średnia liczba noclegów</i>	2,0	5,4	9,6	8,3	3,2
Organizacja przyjazdu					
Zakup pakietu	15,3	30,4	31,7	86,2	13,4
Zakup części usług	3,7	8,9	14,1	0,0	24,5
Tylko rezerwacja	5,2	9,6	9,0	0,0	25,9
Przyjazd samodzielnie zorganizowany	75,8	51,0	45,1	13,8	36,2
Cel pobytu					
Wakacje, zwiedzanie kraju, wypoczek	3,7	17,7	30,1	0,0	32,8
Odwiedziny u krewnych lub znajomych	5,0	28,2	24,3	0,0	15,9
Cel zdrowotny	0,0	13,4	1,8	0,0	0,0
Sprawy zawodowe lub służbowe	74,8	33,3	26,1	13,8	46,8
Prywatny przyjazd szkoleniowy	1,2	1,5	3,0	0,0	0,0
Podjęcie dorywczej pracy	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0
Zakupy	0,0	1,5	0,3	0,0	0,0
Cele religijne	0,0	0,7	0,3	75,9	0,0
Odwiedziny miejsca pochodzenia	2,5	0,7	6,9	0,0	0,0
Tranzyt	12,8	0,0	2,1	6,9	0,0
Inne cele	0,0	3,0	4,5	3,4	4,5
Struktura przyjazdów służbowych					
Udział w targach i wystawach	0,0	26,8	5,8	0,0	0,0
Udział w kongresie, konferencji	3,3	4,5	21,9	25,0	0,0
Samodzielne interesy	3,3	17,7	33,4	0,0	14,3
Interesy w imieniu firmy	3,3	24,2	27,7	75,0	81,0
Transport	83,1	20,2	0,0	0,0	0,0
Inne służbowe	6,9	6,6	11,2	0,0	4,8
Brak danych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rodzaj bazy noclegowej*					
Hotele, motele	28,3	63,0	65,5	96,6	93,0
Pensjonaty	1,2	8,9	10,5	3,4	2,2
Letnie domy	0,0	0,7	0,3	0,0	0,0
Kemping	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kwatery prywatne	0,0	5,2	0,6	0,0	0,0
U rodziny, znajomych	7,5	21,4	29,4	0,0	7,0
Inne miejsca noclegów	64,2	2,2	0,0	0,0	0,0
Liczba wizyt w ciągu 12 miesięcy					
Jedna	15,5	39,2	63,1	89,7	43,4
Dwie	21,8	36,4	23,1	6,9	37,9
Trzy	27,9	11,1	6,6	0,0	16,4
Cztery	2,5	2,2	3,9	0,0	2,2
5 do 10	32,3	9,6	3,3	3,4	0,0
11 i więcej	0,0	1,5	0,0	0,0	0,0
Brak danych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Średnia liczba wizyt</i>	4	2	2	1	2

	Turcja	Norwegia	USA	Izrael	Szwajcaria
Odwiedzane województwa*					
Dolnośląskie	0,0	7,3	3,3	0,0	5,3
Kujawsko-pomorskie	7,9	1,5	0,3	0,0	4,5
Lubelskie	1,2	0,7	1,5	0,0	0,0
Lubuskie	0,0	1,5	0,6	0,0	0,0
Łódzkie	11,6	3,7	6,0	0,0	2,2
Małopolskie	9,9	22,2	33,5	79,3	25,6
Mazowieckie	47,3	28,7	58,5	86,2	58,0
Opolskie	0,0	1,5	2,1	0,0	0,0
Podkarpackie	5,5	0,7	0,6	0,0	0,0
Podlaskie	5,5	3,0	1,2	0,0	0,0
Pomorskie	6,2	9,6	3,6	10,3	5,0
Śląskie	0,0	2,2	3,9	75,9	18,1
Świętokrzyskie	1,2	0,7	2,4	0,0	0,0
Warmińsko-mazurskie	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
Wielkopolskie	16,6	9,6	5,4	0,0	4,7
Zachodniopomorskie	5,5	21,8	4,8	0,0	0,0
Nieokreślone i brak danych	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0
Odwiedzane miasta*					
Szczecin	5,5	15,8	3,0	0,0	0,0
Gdańsk	1,2	9,6	3,9	10,3	0,0
Poznań	3,7	8,1	5,1	0,0	2,2
Łódź	10,4	3,7	5,7	0,0	2,2
Warszawa	8,7	28,0	57,9	86,2	62,5
Białystok	5,5	2,2	0,9	0,0	0,0
Wrocław	0,0	7,3	3,3	0,0	5,3
Częstochowa	0,0	0,7	0,6	0,0	2,2
Kraków	3,7	22,2	27,6	79,3	15,0
Katowice	0,0	2,2	3,0	75,9	5,3
Lublin	1,2	0,7	1,8	0,0	0,0
żadne	69,2	13,4	9,5	0,0	18,0
Transport					
Samolot	19,9	52,8	81,1	100,0	73,6
Samochód	0,0	15,8	13,7	0,0	26,4
Pojazd ciężarowy	80,1	6,7	0,0	0,0	0,0
Pociąg	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Prom	0,0	24,6	3,0	0,0	0,0
Autokar	0,0	0,0	2,2	0,0	0,0
Inne	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Płeć					
Kobieta	6,2	46,1	46,9	44,8	38,2
Mężczyzna	93,8	53,9	53,1	55,2	61,8
Wiek					
Do 24 lat	0,0	10,4	8,0	0,0	2,2
25 do 34	19,1	21,5	26,0	17,2	25,4
35 do 44	10,2	31,7	30,3	17,2	37,9
45 do 54	55,4	14,8	25,1	20,7	19,2
55 do 64	15,3	15,6	8,7	24,1	15,3
65 i więcej	0,0	5,9	2,0	20,7	0,0

* Suma przekracza 100%, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.